

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

БОШ ИЛМИЙ-МЕТОДИК МАРКАЗИ

**ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ
ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ
МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МИНТАҚАВИЙ МАРКАЗИ**

**“ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА
БОШҚАРИШНИНГ МЕЪЁРИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ”
МОДУЛИ БЎЙИЧА**

ИШЧИ ДАСТУР

Тошкент – 2015

Модулнинг ишчи дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими
йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини
Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 201 йил _____ -сонли баённомаси
билан маъқулланган ўқув дастури асосида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

В.Топилдиев – юридик фанлари номзоди, доцент

Такризчи:

Ш.Файзиев – юридик фанлари доктори, профессор

ИШЧИ ДАСТУР

Дастурнинг асосий мақсади ва вазифалари

Тингловчиларга Ўзбекистон Республикаси “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг жамият ривожланишидаги ўрни ва таълим-тарбия масалалари бўйича илгари сурилган илмий-назарий концепциялар тўғрисида фикрларни тингловчиларни малакасини оширишга кўмаклашиш;

Фан бўйича билимлар, кўникмалар, малакаларга қўйиладиган давлат талаблари

Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқитувчилари малакасини оширишга қўйиладиган давлат таълим стандартлари талабларига бўйича намунавий дастурлар асос қилиб олинган.

Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

Фан мазмуни ўқув режадаги биринчи блок ва мутаххасислик фанларининг барча соҳалари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг бошқаришнинг меъерий-ҳуқуқий асосларини умумий тайёргарлик даражасини оширишга хизмат қилади.

Фаннинг Олий таълимдаги ўрни

Ўзбекистон Республикаси “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, Кадрлар ҳуқуқий ҳамда таълим-тарбиянинг миллий ғоя негизларига таянган ҳолда амалга ошириш концепциясида ўзининг ифодасини топади.

Маъруза-тренинг машғулотлари мавзулари

№	Мавзунинг номи	Маъруза	Семинар	Кўчма машғулот	Тажриба алмашиш	Мустақил
1.	Таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришнинг қонун ҳужжатлари.	2	-	-	-	-
2.	Таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришнинг қонун ости ҳужжатлари.	2	-	-	-	-
3.	Таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқариш бўйича Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг буйруқлари.	2	-	-	-	-
ЖАМИ: (6 соат)		6	-	-	-	-

МАЪРУЗА МАТНИ

1-мавзу: Таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришнинг қонун ҳужжатлари. (2 соат)

Режа:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси таълим ва тарбия жараёнларининг асосий қонун ҳужжати сифатида
2. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни
3. Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури

Таянч тушунчалар: Конституция, таълим ва тарбия, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури.

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси таълим ва тарбия жараёнларининг асосий қонун ҳужжати сифатида

Ҳар бир суверен давлатнинг бош ҳуқуқий асоси бу унинг Конституциясидир. Конституциямизнинг яратилиши ўзига хос ривожланиш йўлини босиб ўтганлиги билан тавсифланади. Ўтиш давридаги мураккаб замонда яратилган ушбу бебаҳо ва беназир ҳужжат асосий қонун шаклида жамиятнинг, халқнинг манфаати ҳамда келажагига умид ва ишонч уйғотди, ижтимоий тараққиётга мўлжал олувчи йўлчи юлдуз бўлиб хизмат қилиб келмоқда.

Конституциямизнинг ишлаб чиқилиши ва қабул қилиниши Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов номи билан боғлиқ. Маълумки Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қизгин муҳокамалар натижасида суверен демократик давлатнинг Конституцияси сифатида 1992 йил 8 декабрда қабул қилинди. Асосий қонунимиз давлат мустақиллигимизнинг меваси, маҳсули халқ манфаатини таъминловчи олий қонун сифатида яратилди ва хурлигимиз мадҳияси сифатида яшамоқда. Конституция келажаги буюк Ўзбекистоннинг қад ростлаши учун, адолатли ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш учун мустаҳкам ҳуқуқий пойдевор бўлиши шак-шубҳасиздир.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ўзига хос хусусиятларини куйидагиларда:

биринчидан, ушбу ҳужжатда ҳуқуқий ва сиёсий онгинг энг юксак ютуқларини, ҳозирги замон, конституциявийлик илмини ўзига жалб этгани, ўзбек халқи маданияти ва миллий анъаналарининг чуқур илдизларига суянилганлиги;

иккинчидан, бу ҳужжат, Ўзбекистон Республикасидаги аввалги ижтимоий-иқтисодий, сиёсий тизимни амалда бошқа тизимга айланганлигини, тубдан ўзгариш рўй берганини Конституциявий мустаҳкамлаганлигини кўриш мумкин.

Бир сўз билан айтганда Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси мазмунан янги сиёсий ҳужжатдир. Унда ижтимоий-сиёсий хусусият, уни ривожлантиришнинг асосий ғоялари, республика ички ва ташқи сиёсатининг энг муҳим йўналишлари белгилаб берилди. Асосий қонун дунё сиёсий харитасида янги суверен давлат - Ўзбекистон Республикаси пайдо бўлганлигини мустаҳкамлаб қўйди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қоидалари ҳамиша устивор, бирламчи кучга эгадир. Бошқа қонунларнинг барчаси у ёки бу тарзда конституциявий меъёрлар асосида яратилади, уни ривожлантиради ва рўёбга чиқаради. Унинг асосида норматив ҳуқуқий-ҳужжатлар ишлаб чиқилади. Мамлакатимиз Конституцияси кучли ахлоқий заминга эгадир. Унда аввало инсонпарварлик, адолат ғоялари мустаҳкамлаб қўйилган. Конституциянинг “инсонга қаратилганлиги” хусусиятини алоҳида ажратиб кўрсатиш лозим. Конституциянинг марказида инсон, фуқаро, унинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари туради. Президентимиз И.А.Каримов таъкидлаганидек “Эндиликда инсон, унинг ҳаёти, эрки, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа ажралмас ҳуқуқ ҳамда эркинликлари муқаддас саналиб, улар давлат томонидан қафолатланади”.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг бевосита иштирокида тайёрланган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ўз

мақоми, тузилиши, йўналиши ҳамда асосий тамойиллари, яхлит мундарижасига, яъни Муқаддимасидан бошлаб сўнгги моддасига қадар мустақиллик ва истиқлол руҳи, демократик тамаддун мазмуни билан ажралиб туради. Шу ўринда айтиш ўринлики, демократик ҳуқуқий давлат қуриш ҳамда жамиятни умуминсоний қадриятлар асосида ташкил этишда, шубҳасиз Конституциянинг туганган ўрни ва аҳамияти беқиёс эканлигини эътибордан қолдирмаслик зарур. Мазмун моҳияти билан ҳуқуқий демократик давлатда ҳеч бир фуқаро ҳеч бир одам ўз ижтимоий-шахсий ҳаётини, ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишни Конституциясиз тасаввур қила олмайди. Шунинг учун ҳам биз Конституциямиз мазмун-моҳиятини чуқур билишимиз, олдимизда турган муаммоларни ечишда Асосий Қонунимиздан жавоб топишга интилишимиз лозим.

Мустақил давлатимизнинг Конституцияси келажаги буюк давлатнинг ишончли ҳуқуқий қафолатларини мустаҳкамлайди. У бизга инсон ҳуқуқлари, демократия, эркинлик, барқарорлик ва тараққиёт тамойиллари йиғиндисини ифодаладиган ҳуқуқий ва адолатли давлат қуриш йўлларини аниқ ифода этган ва халқ манфаатларини ҳимоя қилувчи энг олий қонун сифатида доимий йўлчи юлдуз бўлиб халқимиз бораётган йўлни ёритиб боради.

Мухтарам Президентимиз И.А.Каримов Конституциянинг 8-йиллигига бағишланган тантанали маросимда шундай деган эди **“Мен Конституцияни болалар боғчасидан бошлаб ўрганишни, мактабларда дарслик тариқасида ўқитишни, олий ўқув юртларида маҳсус бир дарс сифатида ўрганишни бугун барча мутассадди раҳбар ва ташкилотларимизга топшириқ тариқасида айтмоқчиман. Токи униб ўсиб келаётган ёш авлодимиз Конституциянинг мазмун-моҳиятини, у халқимизнинг истиқлол йилларида эришган улкан тарихий ютуқ эканини теран англаб етсин”**.

Ўзбекистон Республикаси демократик ҳуқуқий давлат қуриш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш учун ҳаракат қилар экан, ҳар томонлама ривожланган, эркин шахсни шакллантиришни ўзининг асосий

вазифаларидан бири деб билади. Таълим соҳасида мақсадга йўналтирилган давлат сиёсатини олиб бориш ва бу вазифани ечишда асосий воситалардан биридир.

Таълим олиш ҳуқуқи шахснинг асосий ҳуқуқларидан биридир. Ўзбекистон Республикаси Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясига (1948 йил) асосланиб берилган ҳуқуқни амалга оширишнинг фаолият кўрсатаётган механизмини яратди.

Таълим олиш ҳуқуқига тегишли ҳалқаро ҳужжатлар (1960 йил 14 декабрдаги Таълим соҳасидаги камситишларга қарши кураш тўғрисидаги Конвенция) шуни эътироф этадики, “таълим” ибораси ўқитишнинг барча турларини ва босқичларини қамраб олади ва таълим олиш имконига эга бўлиш, таълимнинг даражаси ва сифати, шунингдек, таълим бериш шароитларини ўз ичига олади.

Ҳалқаро ҳуқуқ нормалари бошланғич таълимнинг мажбурий ва бепул қилишни, ўрта таълимни унинг барча турларида умум эришадиган қилишни ва ундан ҳаммининг фойдаланишини таъминлашни; олий таълимни тўла тенглик асосида ва ҳар бир кишининг қобилиятидан келиб чиқиб барча эриша оладиган қилишни; қонунда белгиланган ўқишнинг мажбурийлигини таъминлашни тавсия этади.

Ўзбекистон Республикаси ўзи олган мажбуриятларга амал қилиб узлуксиз таълимнинг барқарор тизимини яратди, шахснинг таълим олиш ҳуқуқини амалга ошириш механизмини мустаҳкамлаб қўйди. Таълимнинг ягона тизими қуйидагиларни ўз ичига олади:

- мактабгача таълим;
- умумий ўрта таълим;
- ўрта махсус, касб-ҳунар таълими;
- олий таълим;
- олий ўқув юртидан кейинги таълим;
- кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш;
- мактабдан ташқари таълим.

Таълим шакли ва босқичларининг кўп хиллилиги шахснинг эҳтиёжлари ва қизиқишларидан келиб чиққан ҳолда унинг таълим олиш ҳуқуқини иложи борича тўлароқ амалга оширишга имкон беради.

Таълим олиш ҳуқуқининг мазмуни шундан иборатки, у Ўзбекистон Республикасининг ҳар бир фуқароси учун таълим ва тарбиянинг барча шаклларида тенг фойдаланиш имкониятини беради.

Таълим олиш ҳуқуқини амалга ошириш қуйидагилар орқали таъминланади:

- таълим олиш учун зарур ижтимоий-иқтисодий шароитларни яратиш;
- давлат ва нодавлат таълим муассасаларининг тармоғини яратиш;
- давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг барча учун имконияти борлиги;
- давлат таълим муассасаларидаги таълимнинг бепуллиги;
- таянч маълумоти олишнинг мажбурийлиги;
- таълимнинг турли шакллари қўллаш;
- таълим муассасаларининг сиёсий партиялар ва ижтимоий-сиёсий ҳаракатларга қарам эмаслиги.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 41-моддасида “Ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга. Бепул умумий таълим олиш давлат томонидан кафолатланади. Мактаб ишлари давлат назоратидадир” деб кўрсатилган.

Давлат фақат таълим олиш ҳуқуқини амалга ошириш учун шароитлар яратишгина қолмай, мамлакатдаги мактаб ишларини назорат ҳам қилиб туради.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда ҳар бир кишининг эҳтиёжига кўра таълим олиш ҳуқуқини таъминлашнинг ишчан механизми шакланган бўлиб, у тегишли моддий - техник шарт- шароитлар билан мустаҳкамланган.

2. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни

Мамлакатимизда мустақилликнинг биринчи йилларидан бошлаб таълим соҳасида эски ёндашувлардан бутунлай воз кечилиб, янгича тамойилларга, миллий қадрият ва анъаналаримизга, илғор жаҳон тажрибасига асосланиб, ҳаётимизни тубдан янгилаш, узоқ ва давомли мақсадларимизни амалга ошириш учун таълим ва тарбия соҳасига устувор аҳамият қаратилиб, бор куч ва имкониятлар шу йўлда сафарбар этилиб келинмоқда.

Мамлакатимизда таълим тизимини ривожлантириш ва ривожланган давлатлар тажрибасини ўрганиш асослари унинг меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларида белгилаб берилди.

Мустақил давлатимиз раҳбарияти энг аввало, ишни таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг ҳуқуқий асосларини яратиб беришдан бошлади. Собиқ Иттифоқ таркибига кирган республикалар ичида биринчилардан бўлиб, Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши 1992 йил 2 июлда “Таълим тўғрисида”ги Қонунини қабул қилди. Бу дастуриламал ҳужжатда таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий тамойиллари, таълим тизими, унинг бошқарув таркиби, педагог ходимларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, бурч ва масъулиятлари аниқ белгилаб берилди. Бинобарин, бу муҳим давлат ҳужжатининг қабул қилиниши таълим соҳасида амалга ошириладиган барча ислоҳотларнинг муқаддимаси ҳамда ҳуқуқий кафолати эди. Кейинчалик ушбу қонун янги тахрирда қабул қилинди.

“Таълим тўғрисида”ги (1997 йил 29 август) Қонуни . Президентимиз И.А. Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси IX сессияси (1997 йилда 29 август) «Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори» мавзусидаги нутқида 1991-1997 йиллар давомида мамлакатимизда амалга оширилган таълим-тарбия тизимидаги ислоҳотларни танқидий баҳолади. “Собиқ иттифоқ даврининг охириги йилларида 11 йиллик ўқув тизимида ўтдик. 11 йиллик тизим таркибан 3 қисмга бўлинади: бошланғич таълим – 4

йил, тўликсиз ўрта таълим – 9 йил ва ниҳоят, 2 йиллик тўлиқ ўрта таълим... Бизга битирувчилар эмас, мактаб таълими ва тарбиясини кўрган шахслар керак... Демократик жамиятда болалар, умуман, ҳар бир инсон эркин фикрлайдиган этиб тарбияланади”.

Президентимиз 9-синфни тугатаётганларнинг кейинги йўли – тақдири қандай бўлиши зарурлигини пухта асослаб берди. «Республикамизда тахминан 5 миллион 200 минг мактаб ўқувчисидан 9-синфни битираётганлар 450 минг нафар болани ташкил қилади.

Маълумотларга қараганда, уларнинг 250 минг нафарга яқини, яъни 55 фоизи 10-синфда ўқишни давом эттирар экан, тахминан 100 минг нафари ҳунар-техника ёки махсус ўқув юртларига кириши мумкин. Қолганлари эса - гап 100 минг нафар болаларимиз ҳақида кетяпти – ҳисоб-китоб бўйича, умуман кўчада қолмоқда».

Шу боисдан ҳам 1997 йил 29 августда бевосита Президентимиз ташаббуси билан “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг қабул қилинганида катта маъно бор. Қабул қилинган дастурга мувофиқ, мамлакатимизда 9+3 схемаси бўйича 12 йиллик умумий мажбурий бепул таълим тизими жорий этилди.

“Таълим тўғрисида”ги Қонун фуқароларга таълим, тарбия бериш, касб-ҳунар ўргатишнинг ҳуқуқий асосларини белгилайди ҳамда ҳар кимнинг билим олишдан иборат конституциявий ҳуқуқини таъминлашга қаратилган.

Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:

- таълим ва тарбиянинг инсонпарвар, демократик характерда эканлиги;
- таълимнинг узлуксизлиги ва изчиллиги;
- умумий ўрта, шунингдек ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мажбурийлиги;
- ўрта махсус, касб-ҳунар таълими йўналишини: академик лицейда ёки касб-ҳунар коллежида ўқишни танлашнинг ихтиёрийлиги;
- таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги;

-давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очиклиги;

-таълим дастурларини танлашга ягона ва табақалаштирилган ёндашув;

-билимли бўлишни ва истеъдодни рағбатлантириш;

-таълим тизимида давлат ва жамоат бошқарувини уйғунлаштириш.

Ушбу қонунда тегишли маълумоти, касб тайёргарлиги бор ва юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлган шахслар педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга эканлиги ҳамда педагогик фаолият билан шуғулланиш суд ҳукмига асосан ман этилган шахсларнинг таълим муассасаларида бу фаолият билан шуғулланишига йўл қўйилмаслиги алоҳида таъкидлаб ўтилган.

Ўзбекистон Республикасининг таълим тизими қуйидагиларни ўз ичига олади:

-давлат стандартларига мувофиқ таълим дастурларини амалга оширувчи давлат ва нодавлат таълим муассасалари;

-таълим тизимининг фаолият кўрсатиши ва ривожланишини таъминлаш учун зарур бўлган тадқиқот ишларини бажарувчи илмий-педагогик муассасалар;

-таълим соҳасидаги давлат бошқарув органлари, шунингдек уларга қарашли корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар.

Ўзбекистон Республикасида таълим мактабгача таълим, умумий ўрта таълим, ўрта махсус, касб-хунарс таълими, олий таълим, олий ўқув юртидан кейинги таълим, кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш, мактабдан ташқари таълим турларида амалга оширилади.

Ушбу қонунда таълим жараёни қатнашчиларини ижтимоий ҳимоя қилиш жумладан: таълим олувчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш, таълим муассасалари ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш, етим болаларни ва оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш, жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсонли бўлган болалар ва ўсмирларни ўқитиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилган.

Бундан ташқари таълим тизимини бошқариш ва бошқариш жараёнида тегишли давлат органларининг ваколатлари кўрсатиб ўтилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таълим соҳасидаги ваколатларига қуйидагилар:

- таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга ошириш;
- таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органларига раҳбарлик қилиш;
- таълимни ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;
- таълим муассасаларини ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва тугатиш тартибини белгилаш;
- таълим муассасаларини аккредитациядан, педагог, илмий кадрларни аттестациядан ўтказиш тартибини белгилаш;
- бошқа давлатларнинг таълим муассасаларига Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида таълим фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи рухсатномалар бериш;
- қонун ҳужжатларига мувофиқ хорижий давлатларнинг таълим тўғрисидаги ҳужжатларини тан олиш ва ҳужжатларнинг эквивалент эканлигини қайд этиш тартибини белгилаш;
- давлат таълим стандартларини тасдиқлаш;
- давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжатларни тасдиқлаш ва уларни бериш тартибини белгилаш;
- давлат грантлари миқдори ва таълим муассасаларига қабул қилиш тартибини белгилаш;
- давлат олий таълим муассасасининг ректорларини тайинлаш;
- таълим олувчиларни аккредитация қилинган бир таълим муассасасидан бошқасига ўтказиш тартибини белгилаш;
- қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатлар киради.

Таълимни бошқариш бўйича махсус ваколат берилган давлат органларининг ҳуқуқ доирасига қуйидагилар:

- таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини рўёбга чиқариш;
- таълим муассасалари фаолиятини мувофиқлаштириш ва услуб масалаларида уларга раҳбарлик қилиш;
- давлат таълим стандартлари, мутахассисларнинг билим савияси ва касб тайёргарлигига бўлган талаблар бажарилишини таъминлаш;
- ўқитишнинг илғор шакллари ва янги педагогик технологияларни, таълимнинг техник ва ахборот воситаларини ўқув жараёнига жорий этиш;
- ўқув ва ўқув-услубият адабиётларини нашр этишни ташкил қилиш;
- таълим олувчиларнинг якуний давлат аттестацияси ва давлат таълим муассасаларида экстернат тўғрисидаги низомларни тасдиқлаш;
- давлат олий таълим муассасасининг ректорини тайинлаш тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритиш;
- педагог ходимларни тайёрлашни, уларнинг малакасини оширишни ва қайта тайёрлашни ташкил этиш;
- қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатлар киради.

Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг таълим соҳасида қуйидагиларни:

- таълим муассасалари фаолиятининг минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш эҳтиёжларига мувофиқлигини таъминлайдилар;
- таълим муассасаларини ташкил этадилар, қайта ташкил этадилар ва тугатадилар (республика тасарруфида бўлган муассасалар бундан мустасно), уларнинг уставларини рўйхатга оладилар;
- ўз ҳудудларидаги таълим муассасаларини ваколат доирасида молиялаш миқдорларини ва имтиёзларни белгилайдилар;
- таълим сифати ва даражасига, шунингдек педагог ходимларнинг касб фаолиятига бўлган давлат талабларига риоя этилишини таъминлайдилар;
- қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширадилар.

Қонуннинг якуний қисмида ота-оналар ёки қонуний вакилларнинг вазибалари, таълимни молиялаш, таълимни ривожлантириш фондлари, халқаро ҳамкорлик, таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик масалалари тўғрисидаги нормалар ёритиб берилган.

3. Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури

Ўзбекистонда таълим республика ижтимоий-иқтисодий, ғоявий-маданий ҳаётининг энг муҳим йўналишидир. Таълимнинг ҳуқуқий асослари мамлакатимиз Конституцияси, «Таълим тўғрисида»ги Қонуни ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида ўз аксини топган.

Ўзбекистон Республикасида узлуксиз таълим тизими, кадрлар тайёрлаш миллий моделини жорий этишнинг меъёрий, шу билан бир қаторда илмий-назарий асоси бўлган “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида”ги Қонунининг қабул қилинганлигига ҳам 16 йил бўлди.

“Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”да Республикамизда кадрлар тайёрлаш тизимини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари белгилаб берилган бўлиб улар қуйидагилардан иборат деб кўрсатилган эди:

1. Таълимнинг узлуксизлигини таъминлаш;
2. Педагог ва илмий-педагог кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш;
3. Таълим жараёнини мазмунан ислоҳ қилиш;
4. Маънавий-ахлоқий тарбия ва маърифий ишлар;
5. Иқтидорли болалар ва истеъдодли ёшлар;
6. Таълим тизимини бошқариш;
7. Касб-ҳунар таълими сифатини назорат қилиш тизимини шакллантириш;
8. Таълим тизимини молиялаш;
9. Моддий-техника таъминоти;
10. Таълим тизимининг яхлит ахборот маконини вужудга келтириш;
11. Таълим хизмати кўрсатиш бозорини ривожлантириш;

12. Таълим соҳасида ижтимоий кафолатларни таъминлаш ҳамда бу соҳани давлат томонидан қўллаб-қувватлаш;

13. Фан билан таълим жараёни алоқаларини ривожлантириш;

14. Ишлаб чиқариш ва таълим тизими интеграциялашувини ривожлантириш;

15. Таълим ва кадрлар тайёрлаш соҳасидаги халқаро ҳамкорлик.

Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурини рўёбга чиқариш қуйидаги уч босқичга бўлинган эди.

БИРИНЧИ БОСҚИЧ (1997 — 2001 йиллар) мавжуд кадрлар тайёрлаш тизимининг ижобий салоҳиятини сақлаб қолиш асосида ушбу тизимни ислоҳ қилиш ва ривожлантириш учун ҳуқуқий, кадрлар жиҳатидан, илмий-услубий, молиявий-моддий шарт-шароитлар яратиш.

ИККИНЧИ БОСҚИЧ (2001 — 2005 йиллар) Миллий дастурни тўлиқ рўёбга чиқариш, меҳнат бозорининг ривожланиши ва реал ижтимоий-иқтисодий шароитларни ҳисобга олган ҳолда унга аниқликлар киритиш.

УЧИНЧИ БОСҚИЧ (2005 ва ундан кейинги йиллар) тўпланган тажрибани таҳлил этиш ва умумлаштириш асосида, мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш истиқболларига мувофиқ кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш ва янада ривожлантириш.

Бугунги кунда дастурда белгиланган босқичлар ва кадрлар тайёрлаш тизимини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари бўйича ўтган даврда амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилиш ва келгусидаги вазифаларни белгилаш бугунги куннинг долзарб муаммоларидан бири саналади.

Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари сифатида шахс, давлат ва жамият, узлуксиз таълим, фан ва ишлаб чиқариш белгиланган.

Мазкур андозада шахс - кадрлар тайёрлаш тизимининг бош субъекти ва объекти сифатида, узлуксиз таълим тизимида таҳсил олиш орқали баркамол, юксак маънавиятли, касб-ҳунарли ва илмли бўлиши натижасида Ватан равнақиға муносиб улуш қўшадиган, халқ фаровонлиги йўлида хизмат

қиладиган, миллатлараро тотувлик ва юрт тинчлигини сақлайдиган, дунё хамжамиятидаги касбдошлари билан ижтимоий ҳамкорликни амалга оширадиган, миллий ва умуминсоний қадриятларга хурмат орқали мустақиллик принципларига содиқлигини таъминлаш назарда тутилган.

Давлат ва жамият – узлуксиз таълим тизими олдида давлат ва ижтимоий буюртмаларни қўйиш ва уларни амалга ошириш учун зарур бўлган моддий-техника базасини яхшилаш баробарида, кадрлар тайёрлаш тизимининг фаолиятини тартибга солиш ва назорат қилиш, аттестация ва аккредитациядан ўтказиш, эҳтиёжга мувофиқ кадрлар тайёрлаш ва уларни иш билан таъминлашни амалга оширади;

Узлуксиз таълим тизими ўз олдида қўйилган давлат ва ижтимоий буюртмаларга мувофиқ малакали, рақобатбардош кадрлар тайёрлаш асоси саналиб, таълимнинг барча турлари учун давлат таълим стандартлари, таълим-тарбия жараёнини ташкил этишнинг услубий-методик асосларини ишлаб чиқиш, кадрлар тайёрлаш тизими меъёрий асослари ва фаолият кўрсатиш муҳитини яратади.

Кадрлар тайёрлаш миллий моделида фаннинг ўрни беқиёс бўлиб, юқори малакали мутахассислар тайёрлаш, таълим самарадорлигини орттиришга замин тайёрлайдиган илғор педагогик ва ахборот технологияларини ишлаб чиқиш, уларни таълим-тарбия жараёни ва ишлаб чиқаришга татбиқ этишни таъминлаши зарур.

Ишлаб чиқариш кадрларга бўлган эҳтиёжни шакллантирувчи, шунингдек уларнинг тайёргарлик сифати ва савиясига нисбатан қўйиладиган талабларни белгиловчи асосий буюртмачи сифатида кадрлар тайёрлаш тизимини молия ва моддий-техника жиҳатидан таъминлаш жараёнининг қатнашчиси саналади.

Давлат ва жамият Республикамиздаги барча фуқароларнинг узлуксиз таълим тизими бўйича таҳсил олиши, кадрлар тайёрлаш тизимида ташкил этиладиган таълим-тарбия жараёнининг замон талабларига мос равишда ташкил этилиши, ҳаёт ўзгаришларига мослашувчанлигини таъминлайди.

Мазкур Қонун ғояларига таянган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг моҳиятини ифодаловчи, узлуксиз таълим тизимини жорий этиш орқали баркамол шахсни вояга етказиш, назарда тутилган. Узлуксиз таълим тизимининг турлари сифатида қуйидагилар белгиланган:

1. Мактабгача таълим
2. Умумий ўрта таълим
3. Ўрта-махсус, касб-хунар таълими
4. Олий таълим
5. Олий ўқув юртидан кейинги таълим
6. Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш
7. Мактабдан ташқари таълим

Республикада узлуксиз таълим тизими жорий этилгандан буён ҳар бири бўйича салмоқли ишлар амалга оширилди. Узлуксиз таълим тизими турлари ўртасида таълим мазмунининг узвийлиги ва изчиллигини амалга ошириш мақсадида фанлар бўйича узвийлаштирилган ва модернизацияланган ДТС ва ўқув дастурлари ишлаб чиқилди ва амалиётга жорий этилди.

Узлуксиз таълим тизимининг дастлабки тури бўлган мактабгача таълимда баркамол шахсни вояга етказишга замин тайёрлайдиган “Учинчи минг йиллик боласи” дастури орқали ёш авлоднинг соғлом, ҳар томонлама камол топиб шаклланиши таъминланмоқда, уларда Ватанга муҳаббат, таҳсил олишга интилиш ҳиссини уйғотиш орқали оламни таниш, дунёқарашини шакллантириш борасида изчил ва мунтазам таълим-тарбия жараёнини ташкил этиш йўлга қўйилган. Мактабгача таълимнинг асосий вазифасини амалга оширишда давлат ва нодавлат мактабгача тарбия болалар муассасалари, оилалар, маҳаллалар, жамоат ва хайрия ташкилотлари, халқаро фондларнинг ўрни беқиёс.

Мустақиллик йилларида умумий ўрта таълим тизими ва мазмуни янгиланди, яъни I-IX синфларида ўқитиладиган фанлар бўйича узвийлаштирилган ва модернизацияланган ДТС ва ўқув дастурлари ишлаб

чиқилди ва амалиётга жорий этилди. Мазкур ДТС ва дастурларда академик лицейлар ва касб-хунар коллежларидан кейин олинадиган таълим дастурлари билан мантиқий боғлиқлиги ҳисобга олинди.

Ўқувчиларнинг қобилиятлари ва имкониятларига мувофиқ равишда таълимга табақалаштирилган ёндашувини жорий этиш борасида фанларни назарий ва амалий жиҳатдан ўрганиш, мусиқа ва спортга ихтисослашган мактаблар ташкил этилди, таълим-тарбия жараёнида илғор педагогик ва ахборот технологиялардан фойдаланиш юзасидан замонавий ўқув-услубий мажмуалар яратиш орқали мазкур жараён дидактик жиҳатдан таъминланди.

Республикада ташкил этилган Ташхис марказлари фаолияти орқали ўқувчилар касб-хунар танлаш ва мутахассислар томонидан педагогик-психологик маслаҳатлар олиниши таъминланмоқда.

Иқтидорли ўқувчиларнинг эҳтиёжи ва қизиқишига мувофиқ ташкил этиладиган таълим-тарбия жараёнининг самарадорлиги ҳар йили ўтказиладиган ўқув фанлари бўйича “Билимлар синови” орқали аниқланмоқда. Ўқувчилар касб-хунарга йўллашда ушбу синов муҳим ўрин тутмоқда.

Педагогик кадрларнинг фаолиятини рағбатлантириш ва моддий қўллаб қувватлаш мақсадида ҳар йили ўқув фанлари бўйича “Йилнинг энг яхши ўқитувчиси” танлови ўтказилмоқда. Республика танлови ғолибларининг тантанали рағбатлантирилиши уларнинг ўз касбий маҳоратларини орттиришга бўлган мотивларини кучайтиради.

Айни вақтда республикада 9779 та умумий ўрта таълим мактаблари фаолият олиб бормоқда. “2004-2009 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастури” талабларини амалиётга жорий этиш жараёнида 8500 дан зиёд мактаб қурилди ва капитал таъмирланди. Ушбу мақсадлар учун 1,4 триллион сўм маблағ сарфланди. Ушбу таълим муассасаларининг 6887 таси қишлоқ ҳудудларида, 288 таси эса республикада бориш қийин бўлган ҳудудларида жойлашганлиги инобатга олинадиган бўлса, бажарилган ишлар салмоғи тўғрисидаги

тасаввурлар янада ойдинлашади. Биргина 2011 йилнинг ўзида 46 минг 300 дан ортиқ ўқувчига мўлжалланган 166 та янги мактаб барпо этилди, 151 та мактаб капитал таъмирланди. 852 та мактабда замонавий ўқув-компьютер синфлари ташкил этилди.

“2009-2014 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастури”га кўра, махсус ишлаб чиқилган замонавий лойиҳалар асосида мамлакатимизнинг барча ҳудудларида 278 та болалар мусиқа ва санъат мактаблари, 2 та республика ихтисослаштирилган мусиқа академик лицейида қурилиш-таъмирлаш ва моддий-техник базасини халқаро стандартларга мос равишда ташкил этиш ишлари давом эттирилмоқда. 2009-2011 йилларда 119 та янги болалар мусиқа ва санъат мактаблари қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Мактаб ўқувчиларининг дарсликлар билан таъминланиш даражаси ўтган йигирма йил давомида 55,4 фоиздан 99,4 фоизга ортиди. Кам таъминланган оилаларнинг фарзандлари эса давлат томонидан дарсликлар билан бепул таъминланмоқдалар.

Мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган умумий ўрта таълим мактабларининг деярли барчаси янгидан қурилган ва капитал таъмирланган қарийб 9,5 мингта мактаб замонавий ўқув-лаборатория асбоб-ускуналари билан жиҳозланди. Ҳозирги вақтда 9 минг 400 дан зиёд ёки жами мактабларнинг 96 фоизи Ziyonet электрон-ахборот тармоғига уланган.

Халқ таълими вазирлиги ҳузурида ташкил этилган “Мультимедиа умумтаълим дастурларини ривожлантириш” марказида бугунги кунга қадар 20 та электрон дарслик, 40 та визуал лаборатория ишлари ва 113 та турли мультимедиа ресурслар яратилиб, таълим жараёнига муваффақиятли жорий этилди.

Умумтаълим мактабларида шу йиллар ичида 1074 та Ахборот-ресурс марказлари ташкил қилиниб, зарур техник жиҳозлар билан тўлиқ таъминланди. Ушбу марказларнинг китоб фонди 7. 960.840 нусхани ташкил

этади. Бунга қўшимча равишда Ахборот-ресурс марказларида 95.645 дона электрон нашрлар мавжуд.

Айни вақтда мамлакатимизда мактаб таълими 7 тилда – ўзбек, қорақалпоқ, рус, қозоқ, қирғиз, туркман ва тожик тилларида олиб борилмоқда. Кадрлар тайёрлаш миллий моделини амалиётга изчил татбиқ этиш даврида таълим ана шу тилларда олиб бориладиган барча мактаблар янги мазмундаги ўқув дастурлари, дарсликлар, ўқув қўлланмалари билан таъминланади.

Республикаимизда узлуксиз таълимнинг жорий этилишига боғлиқ ҳолда умумий ўрта таълим негизида ўқиш муддати уч йил бўлган мажбурий ўрта махсус, касб-ҳунар таълими узлуксиз таълим тизимидаги мустақил тур вужудга келди. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими икки йўналиш: академик лицей ва касб-ҳунар коллежларида таълим-тарбия ташкил этилиб, қайси йўналишда таҳсил олиш ўқувчилар томонидан ихтиёрий танланади.

Академик лицей давлат таълим стандартларига мувофиқ ўқувчиларнинг имкониятлари ва қизиқишларини ҳисобга олган ҳолда уларнинг жадал интеллектуал ривожланиши чуқур, соҳалаштирилган, табақалаштирилган, касбга йўналтирилган таълим олишини таъминлайди.

Академик лицейларда ўқувчилар томонидан танланган таълим йўналиши бўйича (гуманитар, табиий, техника, аграр ва бошқа соҳалар) бўйича фанни чуқур ўрганишга қаратилган билим, кўникмаларни ўзлаштиришлари назарда тутилади. Бу билим, кўникмалар келгусида ўқишни муайян олий таълим муассасаларида давом эттириш ёки меҳнат фаолиятида фойдаланиш имкониятини яратади.

Миллий моделда касб-ҳунар коллежи ўқувчиларга танланган йўналиш бўйича давлат таълим стандартлари доирасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини бериш, ўқувчиларнинг касб-ҳунарга мойиллиги, билим ва кўникмаларини чуқур ривожлантириш, танлаб олинган касб-ҳунар бўйича бир ёки бир неча ихтисосни эгаллаши, келгусида олий таълим муассасаларида таҳсилни давом эттиришга замин тайёрлаш назарда тутилган.

Республикамизда ўрта махсус, касб-хунар таълимини ташкил этиш ва ривожлантириш мақсадида салмоқли ишлар амалга оширилган, жумладан, академик лицейлар ва касб-хунар коллежлари классификатори, ўқув режалари ишлаб чиқилди ва уларга асосан ўқитиладиган фанлар бўйича узвийлаштирилган ва модернизацияланган ДТС ва ўқув дастурлари ишлаб чиқилди ва амалиётга жорий этилди. Ўқув фанлари бўйича дарсликларнинг янги авлоди яратилган. Бу борадаги ишлар кенг кўламда давом этмоқда.

Миллий моделнинг амалий аҳамиятини белгилашда муҳим ўрин тутадиган ўрта махсус, касб-хунар таълими бўйича ҳам самарали ишлар амалга оширилди. Хусусан, республикамизда 1500 дан ортиқ янги касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар барпо этилди. Улардаги замонавий ўқув-лаборатория, компьютер ва ишлаб чиқариш асбоб-ускуналари ўқувчилар томонидан умумтаълим ҳамда мутахассислик фанлари бўйича билимларни пухта эгаллаш имкониятини яратиб берди. Шунингдек, ўқувчилар бу турдаги таълим муассасаларида замонавий техника ва технологиялар билан яқиндан танишиш, уларни тўлиқ ўзлаштириш имкониятига ҳам эга бўлмоқдалар.

Бугунги кунда республикада 141 та академик лицей ва 1396 та касб-хунар коллежлари фаолият кўрсатаётган бўлиб, улар ташкил этилгандан сўнг ўтган давр ичида ушбу таълим муассасаларини 2 миллион 300 мингдан зиёд ўқувчилар битирдилар. Ҳозирда эса уларда 1,7 миллион нафар ўқувчи таҳсил олмоқда. Жорий йилда эса 516 минг нафардан ортиқ ўқувчи академик лицей ва касб-хунар коллежларини тамомлайдилар. Шу сабабли уларни ишга жойлаштириш бўйича зарур чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Касб-хунар коллежлари битирувчиларини ишга жойлаштириш, бунда ҳар бир битирувчининг иш жойини олдиндан белгилаш, коллеж таълими амалиётининг ўқувчилар учун белгиланган бўлғуси иш жойида ўтказилишига ҳукуматимиз ва мутассадди ташкилотлар алоҳида эътибор қаратмоқдалар. “Корхона – коллеж” ҳамкорлик алоқасининг йўлга қўйилганлиги туфайли ҳозирда 127,4 минг ишлаб чиқариш корхоналарида 15,3 мингта ўқув-амалий машғулотлар олиб бориладиган аудиториялар ташкил этилган.

Уч томонлама тузиладиган шартномаларга мувофиқ биргина 2011 йилнинг ўзида 390 мингдан ортиқ касб-хунар коллежлари битирувчилари иш билан таъминландилар. Ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида меҳнат бозоридаги ўзгаришлар ҳамда иқтисодиётнинг реал секторидаги мавжуд эҳтиёжлардан келиб чиққан ҳолда 2011 йилда айрим ҳудудлардаги 343 та коллежда 34 та йўналиш бўйича мутахассис тайёрлаш тўхтатилиб, 576 та коллежда 133 та янги касб йўналишлари ташкил этилди. 60 га яқин шу турдаги таълим муассасалари қайта ихтисослаштирилди.

Ўқувчиларнинг маънавиятини юксалтириш, дунёқарашларини бойитиш мақсадида Тошкент ва Нукус шаҳарлари, барча вилоятлар ва туманларнинг марказларида 211 та “Баркамол авлод” болалар марказлари ташкил этилди. Уларда ўқувчилар ўлкашунослик, экология, бадиий ва техник ижодиёт йўналишлари бўйича миллий ҳамда замонавий касб-хунар, фан, санъат сирларини ўрганмоқдалар.

Миллий таълим тизимини ислоҳ қилишнинг ижобий натижаларини, шунингдек, ўқувчиларимизнинг халқаро майдонлардаги ютуқларидан ҳам кўриш мумкин. 1995-2011 йилларда кимё, биология, физика, математика, информатика, хорижий тиллар фанлари бўйича халқаро нуфузли танловларда қатнашиб келаётган ўқувчиларимиз юқори натижаларни қўлга киритдилар. Масалан, 2008 йилда Тошкент шаҳрида кимё фани бўйича ўтказилган Менделеев номидаги 42-Халқаро олимпиадада иштирок этган 15 нафар ўзбекистонлик ўқувчилар энг юқори натижаларни кўрсатиб, жами 10 та – битта олтин, битта кумуш ва 8 та бронза медалларини қўлга киритишга муваффақ бўлдилар. 2009 йил Германиянинг Бермен шаҳрида математика фани бўйича ўтказилган 50-Халқаро олимпиадада ўқувчиларимиз 1 та олтин, 2 та бронза медал билан тақдирланган бўлсалар, 2010 йилда эса шу фанидан ўтказилган 51-Халқаро олимпиадада ўқувчиларимизнинг 96 мамлакатдан келган 517 нафар ўқувчи орасида 4 та кумуш ва битта бронза медалини қўлга киритганликлари фахр-ифтихор бағишлайди. Бу йил Астана шаҳрида

Ўтказилган кимёдан Халқаро олимпиадада ўқувчиларимиз 1та олтин, 2та кумуш, 3та бронза медалини қўлга киритганликлари таҳсинга лойиқ.

Миллий моделга мувофиқ Республикамизда олий таълим ўрта махсус, касб-ҳунар таълими негизига асосида икки босқичли: бакалавриат ва магистратура босқичида ташкил этилди.

Бакалавриат мутахассисликлар йўналиши бўйича талабалар фундаментал ва амалий билим, кўникма ва малакаларни эгаллашини таъминлайдиган, таянч олий таълим саналади.

Миллий моделда магистратура бакалавриат негизида ташкил этилиб, магистрантларга аниқ мутахассислик бўйича фундаментал ва амалий билим берадиган олий таълим босқичи сифатида белгиланган.

Республикамизда икки босқичли олий таълим тизимини ташкил этиш ва ривожлантириш учун салмоқли ишлар амалга оширилди, жумладан, бакалавриат ва магистратура босқичларида ўқитиладиган фанлар бўйича давлат таълим стандартлари, ўқув методик мажмуалар ишлаб чиқилди, жаҳон андозаларига мос дарсликларнинг янги авлоди яратилди, олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг ҳорижий мамлакатларда малакасини ошириш, улар билан кадрлар тайёрлаш соҳасида ҳамкорликда иш олиб борадиган, етакчи ўқув ва илмий марказларда ташкил этилди.

Олий таълим муассасалари, илмий-тадқиқот институтлари ва ишлаб чиқариш корхоналари билан инновацион интеграциясини таъминлаш мақсадида корпоратив ҳамкорлик амалга оширилди.

Корпоратив ҳамкорлик олий таълимнинг илмий-инновацион салоҳиятини жонлантириш, унинг натижаларини апробация қилиш, экспертизадан ўтказиш ва натижада реал амалиётга татбиқ этишга эришишни ҳамда кадрлар тайёрлаш сифатини ошириш, ўқув режалари ва амалиёт дастурларини мос ҳолда мунтазам янгилаб боришни белгилаб беради. Корпоратив ҳамкорлик ўз хусусиятига кўра ўзаро манфаатли ҳамкорлик ҳисобланиб, бир томондан, олий таълимнинг мутахассислар тайёрлаш ва илмий-тадқиқот олиб бориш салоҳиятини реал амалиёт эҳтиёжларига

бўйсундирса, иккинчи томондан, соҳа корхоналари ахборот- коммуникация ва моддий-техника ресурсларини сифати ва самарасини оширишга ҳамда молиявий, иқтисодий, ижтимоий ва экологик мухитларни яхшилашга ва жонлантиришга олиб келади.

Ўтган давр мобайнида таълимнинг фан ва ишлаб чиқариш билан интеграциясини кучайтириш мақсадида олий таълим талабаларининг ўқув, ишлаб чиқариш амалиёти йўналишга мос келадиган илмий-тадқиқот институтлари ва ишлаб чиқариш корхоналарида ўтказиш амалиётга жорий этилди, мазкур ҳамкорлик кадрлар тайёрлаш мазмунини бойитиш, замон талабларига мослигини таъминлаш, кадрларнинг касбий тайёргарлик даражасини орттириш орқали уларнинг рақобатбардошлигини таъминлашга замин тайёрлади.

Олий таълим муассасаларида талабаларнинг мустақил билим олишини таъминлаш мақсадида ўқув режада мустақил таълим юкламалари кўпайтирилди, мустақил таълимни ташкил этиш мазмуни, метод ва воситалари уйғун равишда ишлаб чиқилди, ўқитишни табақалаштириш ва индивидуаллаштириш борасида муайян ишлар амалга оширилди, масофавий таълим тизими мазмуни ишлаб чиқилган ва уларни амалга ошириш технологияларини амалга ошириш борасида ишлар давом эттирилмоқда

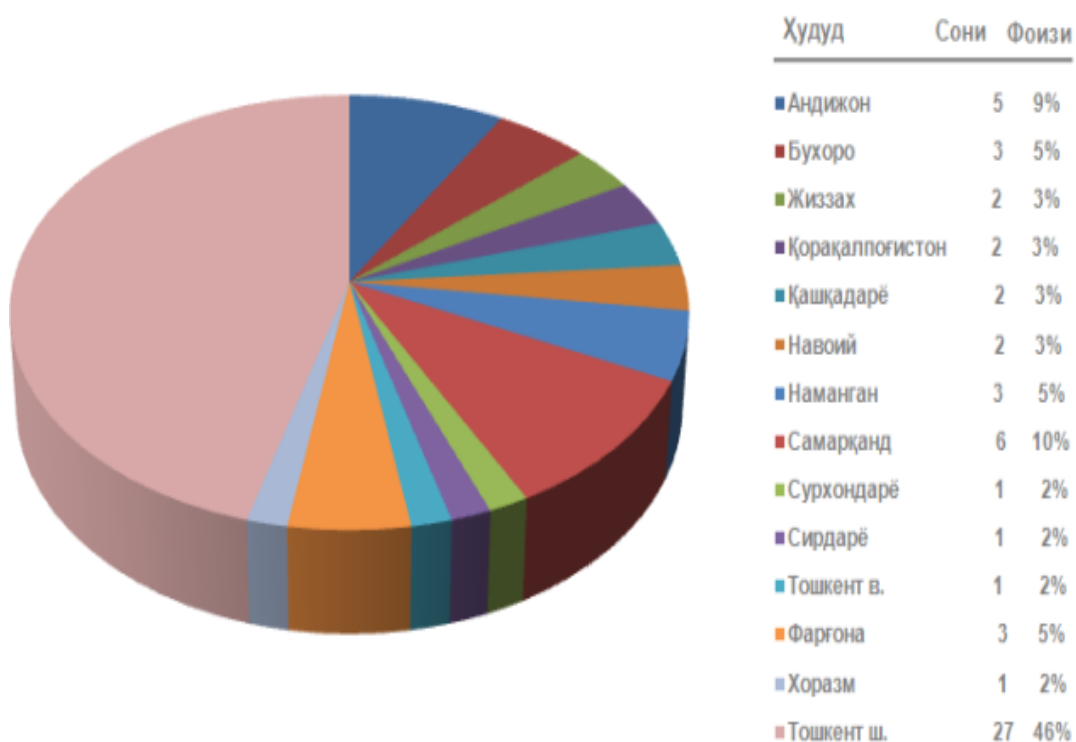
Таълим-тарбия жараёнини педагогик ва ахборот технологиялари талаблари асосида ташкил этиш юзасидан салмоқли ишлар ташкил этилган, кўпгина олий ўқув юртлари тайёргарликнинг модул тизимидан фойдаланган ҳолда талабаларнинг касбий тайёргарлиги амалга оширилмоқда.

Олий таълим муассасаларида талаба шахсига нисбатан педагогик муносабатларни инсонпарварлаштириш, шахсга йўналтирилган технологияларни жорий этиш, шунингдек таълим мазмунини халқнинг бой маънавий ва интеллектуал мероси ва умумбашарий қадриятлар билан бойитиш асносида уларнинг баркамоллигини таъминлаш назарда тутилган.

Таълим соҳасидаги ислохотларни изчил давом эттириш, меҳнат бозорида юқори касбий малакага эга кадрлар тайёрлашга бўлган эҳтиёжни

кондиришда олий ўқув юртлари алоҳида ўрин тутди. 1997 йилдан буён ўтган давр мобайнида уларнинг сони икки баробар ортди. Бугунги кунга келиб республикамизда фаолият олиб бораётган жами 59 та олий ўқув юртида 230 мингдан зиёд талаба тахсил олмоқда.

Жами университет ва институтлар сони-59

Жаҳоннинг етакчи олий ўқув юртлари билан тузилган шартномага кўра республикамизда уларнинг филиаллари ташкил этилганлиги ҳам қувонарли ҳол, албатта. Айни вақтда Тошкент шаҳрида фаолият кўрсатаётган:

- Халқаро Вестминстер университети
- Турин политехника университети
- Сингапур менежментни ривожлантириш институти
- М.Ломоносов номидаги Москва давлат университети,
- Г.Плеханов номидаги Россия давлат иқтисодиёт университети

- И.Губкин номидаги Россия давлат нефть ва газ университетининг филиалларида

талабалар жаҳон таълими стандартлари бўйича таълим олмақдалар. Жорий йилда Ўзбекистон Миллий университети, Республика Фанлар академияси билан биргаликда Буюк Британиядаги етакчи олий ўқув юрти – Кембриж университети ҳамкорлигида “Юксак технологиялар” ўқув-тажриба марказини ташкил этиш режалаштирилган бўлиб, бу йўлида амалий ишлар олиб борилмоқда. Марказда иқтидорли талабалар ва ёш олимлар томонидан кимё, биокимё, физика, биофизика, биология, геология ва геодезия соҳаларида амалий инновацион илмий тадқиқотларнинг олиб борилиши, амалий ишланмаларнинг ишлаб чиқаришга изчил татбиқ этилиши йўлга қўйилади.

Мамлакатимизда таълим ислоҳотлари юзасидан амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 5 январдаги Р-3777 сонли фармойишига мувофиқ Тошкент шаҳрида 2012 йил 16-17 февраль кунлари “Билимли ва ақл-заковатли етук авлодни тайёрлаш – мамлакатни барқарор ривожлантириш ва модернизациялашнинг муҳим шарти” мавзусидаги халқаро анжуман ташкил этилди.

Анжуманни ташкил этишдан асосий мақсад Ўзбекистонда узлуксиз таълим тизимини ривожлантириш соҳасида ўтказилаётган ислоҳотларнинг ютуқ ва натижаларини халқаро жамоатчиликка таништириш, баркамол авлодни тайёрлашда давлатнинг ўрни ва аҳамиятини ўрганиш ва тўпланган тажрибаларни тарғиб қилишдан иборат эди. Конференцияда иштирок этиш учун 50 дан ортиқ хорижий давлатлардан 332 нафар вакиллар, 150 та дипломатик корпус ходимлари ташриф буюрдилар. Иштирокчиларнинг асосий таркибини халқаро ташкилот вакиллари, соҳа вазирлари, университет ректорлари, илмий тадқиқот муассасалари раҳбарлари ва мутахассис олимлар ташкил этди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасалари моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чоратадбирлари тўғрисида”ги Қарори олий таълим муассасаларини модернизациялаш, уларни замонавий ўқув ва илмий лаборатория жиҳозлари билан таъминлаш, таълим жараёнини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш, илғор педагогик технологиялар, ўқитиш шакллари жорий қилиш, педагоглар меҳнатини рағбатлантиришни кучайтириш борасида янада самарали ишларни амалга ошириш имкониятини яратди.

Илм-фан ва технология соҳасидаги энг сўнгги ютуқлар ҳисобга олинган ҳолда олий таълим муассасалари учун 40 та янги дарслик (180 таси муҳандислик мутахассисликлари бўйича) ҳамда 800 та ўқув-методик кўлланимлар (360 таси муҳандислик мутахассисликлари бўйича)ни тайёрлаш бўйича амалий ишлар ҳам жадал олиб борилмоқда.

Олий таълим муассасаларида илмий-тадқиқот ишларини ривожлантириш жараёнида профессор-ўқитувчилар, талабаларнинг замонавий билимлар билан изчил танишиб боришларини таъминлаш, ишлаб чиқариш соҳаси, Фанлар академияси ва бошқа турдош илмий муассасалар билан ҳамкорликларини кучайтириш мақсадида 15 та илмий-тадқиқот лабораториялари ташкил этилди. Шунингдек, республикада ахборот коммуникатив технологиялари бўйича ягона миллий тармоқнинг ишга туширилиши таълим тизимининг турлари ва йўналишлари бўйича ахборот ресурслари билан таъминланишига олиб келди.

Республика олий таълим муассасалари моддий-техник базасини модернизация қилиш ва мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш бўйича 2011-2016 йилларга мўлжалланган дастур талабларини амалга оширишга 277 миллион сўмдан ортиқ маблағнинг йўналтирилаётганлигини алоҳида қайд этиб ўтиш зарур.

Кадрлар тайёрлаш миллий моделида жисмонан соғлом, баркамол шахсни тарбиялаб вояга етказишда мактабдан ташқари таълим муҳим ўрин

эгаллайди. Ана шу мақсадда Ўзбекистон Президентининг “Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисида”ги (2002 йил 24 октябр), “Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги (2004 йил 29 август) Фармонларига кўра бюджет, ҳомийлик ва хайрия маблағлари ҳисобидан молиялаштириладиган Республика “Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси”нинг ташкил этилганлиги, фаолиятининг йилдан-йилга тобора такомиллашиб бораётганлиги, айниқса, эътиборга лойиқ ҳодисадир. Ўтган давр мобайнида ушбу жамғарма маблағлари ҳисобидан қарийб 1500 та замонавий, қулай болалар спорти объектлари қурилди. Шу билан бирга фаолият олиб бораётган деярли ҳар бир умумий ўрта таълим мактаби, касб-ҳунар коллежи ва академик лицейда очик ҳамда замонавий спорт анжомлари билан жиҳозланган ёпиқ спорт заллари, сузиш ҳавзалари барпо этилди.

Яратилаётган шарт-шароитлар туфайли мустақиллик йилларида ўқувчиларимиз халқаро спорт мусобақаларида жами 4025 та, шундан 1279 таси олтин, 1164 таси кумуш ва 1589 таси бронза медалларини кўлга киритдилар.

Болалар, ўсмирлар ва ёшларнинг жисмонан соғлом бўлиб вояга етишларида тизимли, изчил ва узлуксиз равишда ўтказиб келинаётган уч босқичли (“Умид ниҳоллари”, “Баркамол авлод” ва универсиада) спорт мусобақаларининг роли беқиёс. Юз минглаб ўсмирлар ва ёшларни қамраб олган мазкур тизим балоғат ёшидаги йигит ва қизларни оммавий равишда жисмоний соғломлаштириш ва спорт ҳаракатига жалб этишга хизмат қилмоқда.

Кадрлар тайёрлаш миллий моделини амалиётга оғишмай татбиқ этишда узлуксиз таълим тизимининг барча босқичларида ўқитувчи-педагоглар таркибини тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш тизимини қайта ташкил этиш, ўқув муассасаларининг ўқув-методик базасини бутунлай қайта кўриб чиқиш асосида замонавий талабларга жавоб берадиган янги

стандартлар, дарслик ва ўқув-услубий кўлланмаларни яратиш, тасдиқлаш бўйича ҳам кенг кўламли ишлар амалга оширилди, таълим соҳаси ходимлари фаолиятини холис баҳолаш ва рағбатлантириш имкониятини яратувчи мезонлар тизими асосланди. Айни вақтда уларнинг касбий фаолиятлари самараси, билим, малака ва маҳорат даражаси кўп балли тизим асосида баҳолаб келинмоқда.

Миллий моделнинг амалиётга изчил татбиқини таъминлашда таълимнинг молиялаштирилиши ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бугунги кунда республикада таълим соҳасини ривожлантириш, ислоҳ қилиш учун сарфланаётган йиллик харажатлар миқдори ялпи ички маҳсулотнинг 10-12 фоизини ташкил этмоқда. Тизимнинг Давлат бюджети харажатларидаги улуши эса 35 фоиздан ортиқ маблағни ташкил этади.

Миллий таълим тизимини ривожлантиришга йўналтирилган хорижий техник ёрдам ҳажми, кредит маблағлари миқдорининг ошиб бораётганлигини ҳам алоҳида қайд этиб ўтиш жоиз. Ўтган йиллар ичида хорижий мамлакатлар томонидан бу борада кўрсатилган ёрдам миқдори 500 миллион доллар маблағни ташкил этди. Бу ўринда Осиё тараққиёт банки, Жаҳон банки, ОПЕК фонди, Саудия фонди, Ислон тараққиёти банки, Жанубий Корея ҳукумати, Германия ҳукумати “КФВ” банкининг миллий таълим тизимини ислоҳ қилиш ва ривожлантиришга кўрсатаётган ёрдамини алоҳида кўрсатиб ўтиш мақсадга мувофиқдир. Уларнинг миллий таълим тизимини ривожлантиришга кўшган ҳиссаси қуйидагича:

- Осиё тараққиёт банки – 290 миллион доллар;
- Жаҳон банки – 33 миллион;
- ОПЕК фонди, Саудия фонди ва Ислон тараққиёти банки – 42 миллион;
- Жанубий Корея ҳукумати – 110 миллион;
- Германия ҳукумати “КФВ” банкининг – 20 миллион;
- бошқа донорлар – 100 миллион.

Бугунги кунда мамлакатимизда таълим, фан ва маданият йўналишларида фаолият кўрсатаётган барча ўқув муассасалари Таълим

портали ва Интернет халқаро алоқа тармоғига уланган. Шу сабабли педагог ва ўқитувчилар таълим жараёнида масофадан туриб ўқитиш (масофавий таълим)ни самарали ташкил этиш имкониятига эгалар.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг ўрни ва аҳамиятини қуйидаги ҳолатлар билан изоҳлаш мумкин:

1. Миллий дастурнинг амалга оширилиши жамиятдаги ижтимоий-сиёсий муҳитга ижобий таъсир кўрсата бошлади.

2. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рўёбга чиқариш жараёнида шахснинг жамиятдаги ўз ўрнини белгилаб олиши фаоллашмоқда.

3. Таълимнинг миллий моделини амалга ошириш жамиятда эркин фикрлайдиган шахснинг шаклланишига олиб келмоқда.

4. Кадрлар тайёрлашнинг миллий модели жамиятнинг потенциал имкониятларини рўёбга чиқариш омили сифатида катта аҳамият касб этмоқда.

5. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва унинг моделини амалга ошириш миллий ва умуминсоний қадриятлар асосида таълим-тарбия жараёнини замонавий босқичга кўтаришга қаратилган бўлиб, бу эса ўз навбатида фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришга салмоқли ҳисса кўшмоқда.

6. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалиётга татбиқ этиш Ўзбекистоннинг халқаро майдонда муносиб ўрин эгаллашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

7. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури миллий истиқлол ғоясининг асосий тушунча ва тамойилларига ҳамоҳанг бўлиб, уларнинг ҳар иккаласи баркамол авлодни шакллантиришга қаратилгандир.

8. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг амалга оширилиши мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясида белгилаб берилган устувор вазифалар ижросини тўла таъминлашга хизмат қилади.

9. Мамлакатимизда таълим олувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялашнинг ва маърифий ишларнинг самарали шакллари ҳамда услублари ишлаб чиқилиб жорий этилмоқда.

10. Таълим ва кадрлар тайёрлаш борасида таълим муассасаларини аттестациядан ўтказиш, аккредитация қилишнинг самарали тизими юзага келди.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, юқорида қайд этилган ҳолатларнинг барчаси кадрлар тайёрлаш миллий моделининг пухта ўйланган, самарали модел эканлигини тасдиқлайди. Миллий модел амалий қийматини унинг Ўзбекистонда ижтимоий тараққиётнинг таъминлашдаги ўрни ва роли билан белгилаш мумкин.

Ўз-ўзини баҳолаш саволлари:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси таълим ва тарбия жараёнларининг асосий қонун ҳужжатининг мазмунини тушунтириб беринг.

2. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни нечта моддадан иборат.

3. Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурида шахс омилини ўрни қандай?

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

2. Каримов И. Асарлар тўплами. 1-22 жилдлар. Т. Ўзбекистон. 1996-2012.

3. Каримов И. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлида: Т.6. – Т.: Ўзбекистон, 1998, 429-б.

4. Каримов И. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан қураимиз. Т.7. – Т.: Ўзбекистон, 1999.

5. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз . Т.8. – Т.: Ўзбекистон, 2000.

6. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: “Маънавият”, 2008, 173-б

7. Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. – Т.: Ўзбекистон, - 2011.

8. И.Каримов. Тақдиримсан, бахтимсан, эркин ва озод Ватан. Ўзбекистон мустақиллигининг 21 йиллик муносабати билан сўзлаган нутқи. // Халқ сўзи. 2012 йил 1 сентябрь, № 172 (5592)

9. Каримов И.А. Тарихий хотира ва инсон омили – буюк келажакимизнинг гаровидир / И.Каримов. – Т.: Ўзбекистон, 2012. – 40 б.

2-мавзу: Таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришнинг қонун ости ҳужжатлари.

Режа:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва фармойишлари.

Таянч тушунчалар: Президент, Вазирлар Фармон, Қарор, Фармойиш,

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари

Юртбошимиз И.А.Каримов таъкидлаганидек “Бугун ўтган давр мобайнида амалга оширган ишларимизни ҳолисона баҳолаётган эканмиз, таълим-тарбия соҳасида ҳали қиладиган кўпгина вазифаларимиз борлигини, ўз ечимини кутаётган долзарб муаммоларни ҳал қилиш, энг муҳими, бу борада бошлаган ислохотларни мантиқий яқунига етказиш, уларнинг ярим йўлда қолиб кетишига, ўзибўларчиликка йўл қўймаслик зарурлигини ҳаммамиз яхши тушунамиз.

Авваламбор, барча таълим муассасалари, хусусан, умумтаълим мактаблари ва лицей-коллежларни давр талабларига мос ҳолда ривожлантириш, замонавий жиҳоз ва ускуналар, ўқув лабораториялари ва устахоналар билан таъминлашни давом эттириш, янги таълим стандартлари, дастур ва қўлланмаларни жорий этиш масаласини энг муҳим вазифамиз сифатида кўришимиз даркор.

Мамлакатимизда шаклланган узлуксиз таълим тизимининг юқори босқичи бўлмиш олий ўқув юртлирининг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш, юксак малакали мутахассис ва кадрлар тайёрлаш сифатини ошириш мақсадида уларнинг фаолиятини такомиллаштириш эҳтиёжини ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Шу борада кўзланган режаларни амалга ошириш ва уларни молиялаштириш учун Олий таълим муассасаларининг моддий-техник

базасини ривожлантириш фонди ташкил этилгани, ҳар йили давлат бюджетидан айна шу йўналишларга катта ҳажмдаги маблағлар ажратилаётгани алоҳида эътиборга лойиқ.”

Таълим муасасаларини фаолиятини тартибга солувчи ҳуқуқий ҳужжатлар тизимида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва жорий қонунлари билан бир қаторда, Президент фармонлари, фармойишлари ва қарорлари алоҳида аҳамиятга эга.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти давлат ва ижроия ҳокимиятнинг бошлиғи сифатида республика ҳудудида мажбурий тарзда амал қилувчи фармонлар фармойишлар ва қарорлар чиқаради.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов томонидан мустақилликнинг илк кунларидан яъни, 1991 йилдан бошлаб шу кунга қадар таълим ва тарбия жараёнларини янада такомиллаштириш учун бир қатор норматив - ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

1.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 6 октябрдаги «Таълим-тарбия ва кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан ислоҳ қилиш, баркамол авлодни вояга етказиш тўғрисида»ги Фармони эълон қилинди. Мавжуд таълим-тарбия тизимини тубдан ислоҳ қилиш, уни замон талаблари даражасига кўтариш, миллий кадрлар тайёрлашнинг янги тизимини барпо этиш, келажак учун баркамол, салоҳиятли авлодни тарбиялаш мақсадида ушбу фармон билан «Таълим тўғрисида» ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурни ҳаётга татбиқ этиш ишлари давлат сиёсатининг устувор йўналиши этиб белгиланди.

2. 2001 йил 18 январда Ўзбекистон Президентининг «Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар фани бўйича таълим дастурларини яратиш ва республика таълим тизимида жорий этиш тўғрисида»ги Фармойиши Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг маъно - мазмунига уйғун тарзда ёш авлодни, комил инсонни шакллантириш, унинг ғоявий ва мафкуравий онгини ривожлантиришга қаратилди.

3. 2002 йил 24 октябрдаги «Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисида»ги ва 2004 йил 29 августдаги «Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонлари болалар спортини ривожлантиришда дастуриламал бўлди.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 19 февралда «2004-2008 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш дастурини тайёрлаш чора-тадбирлари -тўғрисида»ги Фармойиши қабул қилинди.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 21 майда «2004-2009 йилларда мактаб таълимини ривожлантиришнинг давлат умуммиллий дастури тўғрисида»ги Фармонининг қабул қилиниши миллий таълим ривожидан янги тарихий босқични бошлаб берди.

6. 2006 йил 25 августда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш тўғрисида»ги Қарори қабул қилинди. Баркамол, комил инсонларни вояга етказиш, ёшларнинг онгида мафкуравий бўшлиқ бўлишига йўл кўймаслик, мамлакатимизнинг юксак тараққиётини таъминлаш учун миллий истиқлол мафкурасини шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилди. Республика Маънавият ва маърифат кенгаши ҳузурида Республика маънавият тарғибот маркази ҳамда Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий марказлари ташкил топди (2006 йил).

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 20 июндаги «Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида»ги Қарори мамлакатимизда электрон кутубхонани шакллантириш, ахборот алмашинувининг замонавий шакллариغا босқичма-босқич ўтишда муҳим дастуриламал бўлди.

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 февралда «Ёшлар йили» давлат дастури тўғрисидаги Қарори эълон қилинди. Қарорда «Ёшлар йили»да бажарилиши лозим бўлган асосий ва муҳим вазифалар белгилаб берилди ва уларнинг ижроси 9 та йўналишда амалга оширилди.

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 1 апрелдаги «Реал иқтисодийнинг соҳа ва тармоқлари талабларига жавоб берадиган малакали кадрларни тайёрлашни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармойиши асосида амалга оширилган ишлар натижасида 2009-2010 ўқув йилининг ўзида ҳудудлардаги 118 та касб-хунар коллежларида 62 та ихтисослик бўйича кичик мутахассислар тайёрлаш тўхтатилиб, талаб катта бўлган 90 та мутахассислик бўйича янгидан кадрлар тайёрлашга киришилди. 34 та касб-хунар коллежининг ихтисослиги ўзгартирилди.

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Баркамол авлод йили давлат дастури тўғрисида»ги 2010 йил 27 январда Қарори қабул қилинди ва уни амалга ошириш учун 11 та устувор йўналиш ва вазифа белгилаб берилди. Зеро, Ўзбекистонда аҳолининг қарийб 35 фоизини 16 ёшгача бўлган болалар, 62 фоиздан зиёдини эса 30 ёшгача бўлган ёшлар ташкил этишини ҳисобга оладиган бўлсак, бу ислохотларнинг роли ва аҳамияти ўз-ўзидан тушунарли ва равшан бўлади.

11. 2010 йил 28 июлда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Таълим муассасаларининг битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига жалб этиш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони эълон қилинди. Фармонга кўра «Баркамол авлод йили» давлат дастурига мувофиқ ҳамда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни янада рағбатлантириш, ёшларни, авваламбор касб-хунар коллежлари, академик лицейлар ва олий таълим муассасалари битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига кенг жорий этиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш белгиланди. Шу боисдан ҳам бугунги кунда микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан республиканинг касб-хунар коллежлари, академик лицейлари ва олий таълим муассасалари битирувчилари билан меҳнат шартномалари тузилганда, банд ходимларнинг ўртача йиллик сони қонун ҳужжатларида белгиланган чекланган меъёрдан кўпи билан 20 фоиз оширилган ҳолларда микрофирмалар ва кичик корхоналар учун назарда тутилган имтиёзлар, кафолатлар ва ҳуқуқлар сақланиб қолмоқда.

12. 2010 йил 2 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Олий малакали илмий ва илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1426-сонли Қарори қабул қилинди. Натижада 2010 йил 1 декабридан олий ўқув юртларидаги 2 ва 3-курс аспирантлар стажёрлик-тадқиқотчи-изланувчи ва барча докторантлар катта илмий ходим-изланувчи лавозимига ўтказилди. Шу асосда 2011 йил 1 январдан бошлаб стажёр-тадқиқотчи-изланувчиларнинг маошлари стажёр-тадқиқотчиларнинг базавий лавозим маошларига, катта илмий ходим – изланувчиларнинг маошлари эса фан номзоди илмий даражасига эга илмий ходимларнинг асосий лавозим маошларига тенглаштирилди.

13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича бюджетдан ташқари жамғармани ташкил этиш тўғрисида”ги Қарори (2010 йил 10 ноябрь, ПҚ-1432-сон)га асосан “Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш” жамғармаси ташкил этилди.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майда “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 1533-сонли Қарори қабул қилинди ва у ўз моҳиятига кўра олий таълим тизимидаги ислохотларнинг янги босқичини ифода этади. Бу қарор олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва модернизациялаш, уларни замонавий ўқув ва илмий-лаборатория жиҳозлари билан таъминлаш, юқори малакали кадрлар тайёрлаш йўналишлари ва мутахассисликларини мақбуллаштириш, таълим стандартларини такомиллаштириш ҳисобига таълим жараёнини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш, илғор педагогик технологиялар ва ўқитиш шакллари жорий этиш, ўқитувчи кадрлар меҳнатини рағбатлантиришни кучайтириш асосида иқтисодиёт соҳа ва тармоқларида талаб қилинадиган

олий маълумотга эга мутахассисларни тайёрлаш сифатини тубдан яхшилашга қаратилган. Дастурда юқори малакали кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш масаласига алоҳида эътибор берилган. Бу йўналишда чора-тадбирлар мажмуи ишлаб чиқилган бўлиб, унда юқори малакали кадрларни тайёрлаш йўналишлари ва мутахассисликларини мақбуллаштириш ҳамда давлат таълим стандартлари (ДТС)ни янада такомиллаштириш назарда тутилган. Шунга кўра, мазмуни бўйича турдош мутахассисликларни қўшиб юбориш, шунингдек, иқтисодиёт тармоқлари ҳамда ижтимоий соҳаларда эҳтиёжи қолмаган мутахассисликларни ёпиш ҳисобига 2016 йилга қадар олий таълим бакалаврият босқичи йўналишларининг сони 228 тадан 165 тага, магистратура босқичининг мутахассисликлари эса 1200 тадан 500 тагача камайтирилиши назарда тутилган.

Дастур ижроси доирасида инжинеринг, ишлаб чиқариш ва қурилиш соҳалари бўйича қабул квотаси босқичма-босқич оширилиб, бу йўналишларда таълим олаётган талабаларнинг умумий сони амалдаги 23 фоиздан 2015-2016 ўқув йилида 36 фоизга етказиш кўзда тутилган. Бу йўналишларга ажратилган давлат гранти ўринлари эса ўртача 5-10 фоизга кўпаяди. Шунга тенг равишда “таълим” “иқтисодиёт ва бизнес”, “ҳуқуқ” ҳамда ижтимоий-гуманитар соҳаларга тегишли таълим йўналишларида қабул квотаси ва грант ўринлари, аксинча, камайиши кутилмоқда.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 21 ноябрда “Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш тўғрисида”ги Қарори. ПҚ-1645-сон.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 24 июлдаги «Олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрлар тайёрлаш ва аттестациядан ўтказиш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги ПФ-4456-сон Фармони.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва фармойишлари

Республикада Вазирлар Маҳкамаси томонидан олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида таълим ва тарбия жараёнларини тартибга солишга қаратилган бир қатор норматив ҳужжатлар қабул қилинган бўлиб улар жумласига қуйидагилар:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 24 февралдаги “Академик лицейлар ва касб-хунар коллежларини ташкил этиш ва уларнинг фаолиятини бошқариш тўғрисида”ги 77-сон Қарори

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 13 майдаги “Ўзбекистон Республикаси ўрта махсус, касб-хунар таълимини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 204-сон Қарори

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзлуksиз таълим тизими учун давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш тўғрисида” 1998 йил 5 январдаги 5-сон Қарори

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти Асосий қоидалар” Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификаторини тасдиқлаш тўғрисидаги 2001 йил «16» августдаги 343-сон Қарори

5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 1 мартдаги “Нодавлат таълим муассасалари фаолиятини лицензиялаш тартиби тўғрисида”ги Низомни тасдиқлаш тўғрисидаги 100-сон Қарори

6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасасига педагогларни танлов асосида ишга қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низоми 2006 йил 10 февралдаги 20-сон Қарори

7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишга қўйиладиган давлат талабларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2006 йил 16 февралдаги 25-сон Қарори

8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 27 июлдаги «Умумтаълим мактаблари битирувчиларининг академик лицей ва касб-ҳунар коллежларида ўқишини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 427-сон Қарори

9. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 18 июндаги “Олий таълим муассасалари талабалари ўқишини кўчириш, қайта тиклаш ва ўқишдан четлаштириш тартиби тўғрисида”ги Низом тасдиқлаш хусусидаги 118-сон Қарори

10. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Бюджетдан ташқари таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори 2010 йил 10 декабрь, 291-сон

11. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўриндошлик асосида ҳамда бир неча касбда ва лавозимда ишлаш тартиби тўғрисида”ги Низоми 18.10.2012 й. 297-сон Қарори

12. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий ўқув юртидан кейинги таълим ҳамда олий малакали илмий ва илмий педагогик кадрларни тайёрлаш аттестациядан ўтказиш тизимини такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисида”ги 2012 йил 28 декабрдаги 365-сон Қарори ва бошқалар киради.

Биз қуйида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг айрим қарорларини батафсил кўриб чиқамиз.

I. Олий таълимнинг давлат таълим стандарти Асосий қоидалар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил «16» августдаги 343- сонли қарори билан тасдиқланган.

Олий таълимнинг давлат таълим стандарти:

Кадрлар тайёрлаш сифати, таълим мазмунига қўйилган умумий талабларни;

Таълим оловчилар тайёргарлигининг зарурий ва етарли билим даражаси ҳамда олий таълим муассасалари битирувчиларига қўйиладиган умумий малакавий талабларни;

Ўқув юкламасининг ҳажмини;

Таълим муассасалари фаолияти ва кадрлар тайёрлаш сифатини баҳолаш тартиблари ҳамда механизмини белгилайди.

ДТС ўқув жараёнини, таълим муассасалари фаолиятини, кадрлар, дарслик ва ўқув қўлланмалари сифатини баҳолашни тартибга солувчи тегишли норматив ҳужжатлар (бакалаврият йўналишлари, магистратура мутахассисликлари учун давлат таълим стандартлари, ўқув режалари, ўқув фанлари дастурлари ва бошқалар) яратиш учун асос ҳисобланади.

ДТС олий маълумотли кадрлар тайёрлашида идоравий бўйсинишидан ва мулкчилик шаклларида қатъи назар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган барча таълим муассасалари учун мажбурийдир.

ДТС Кадрлар тайёрлаш миллий дастури босқичларини амалга ошириш жараёнида, шунингдек мамлакат ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг истиқболлари, жамият эҳтиёжи, фан, техника, технология ва маданият ютуқлари, кадрлар тайёрлаш борасида жаҳон тенденцияларидан келиб чиққан ҳолда тузатишлар ва қўшимчалар киритилиши мумкин.

Олий таълим стандартлари қуйидаги тоифаларга бўлинади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган олий таълим стандартлари:

- Олий таълимнинг давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар;
- Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари Классификатори.

Олий таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органи томонидан тасдиқланадиган олий таълим стандартлари:

- Бакалавриат йўналишлари давлат таълим стандартлари;
- Магистратура мутахассисликлари давлат таълим стандартлари.

II. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасасига педагогларни танлов асосида ишга қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом 2006 йил 10 февралда қабул қилинган бўлиб у олий таълим муассасаларига профессор-ўқитувчилар таркибини танлов асосида ишга қабул қилиш тартибини белгилайди

Ушбу низомда лавозимлари танлов бўйича эгалланадиган педагог ходимлар ва танлов қатнашчиларига қўйиладиган малака талаблари берилган. ОТМларда профессор-ўқитувчилар тоифасига кафедра мудирлари, профессор, доцент, катта ўқитувчи, ўқитувчи (ассистент) лавозимини эгаллаб турган шахслар киради.

Олий таълим муассасасининг кафедра мудирлари, профессори, доценти, катта ўқитувчиси, ўқитувчиси (ассистенти) лавозими беш йил муддатга танлов бўйича эгалланади.

Беш йиллик муддат тамом бўлгандан кейин кўрсатиб ўтилган лавозимлар мазкур Низомга мувофиқ танлов асосида эгалланади.

Икки ва ундан ортиқ тенг лавозимларга бир вақтда танлов ўтказилмайди.

Олий таълим муассасаси сайланиш муддати мазкур ўқув йилида тугайдиган кафедра мудирлари, профессорлар, доцентлар, катта ўқитувчилар, ўқитувчилар ва ассистентлар лавозимларини эгаллаш учун, шунингдек бўш лавозимларга танлов эълон қилади.

Танлов бўйича сайлов олий таълим муассасаларининг илмий кенгашларида ёки факультетларнинг илмий кенгашларида ўтказилади. Олий таълим муассасасининг илмий кенгашида ёки факультетнинг илмий кенгашида сайланадиган лавозимларни белгилаш ҳуқуқи олий таълим муассасасининг ректорига тегишли бўлади.

Кафедра мудирлари ва профессорлар олий таълим муассасаларининг илмий кенгашларида танлов бўйича ўтадилар.

Танловлар вақтли матбуотда ёки бошқа оммавий ахборот воситаларида, шу жумладан, олий таълим муассасасининг кўп нусхали газетасида эълон

қилинади. Танловда қатнашиш учун аризалар эълон чиққан кундан бошлаб бир ойдан кечикмай берилиши керак.

Танловда қатнашишни хоҳловчилар олий таълим муассасаси ректори номига ариза берадилар, аризага кадрларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа ва олий маълумот тўғрисидаги дипломлар нусхаси илова қилинади.

Қатнашувчиларда илмий даража, илмий унвон, шунингдек илмий ишлар ва ихтиролар мавжуд бўлган тақдирда улар тегишли дипломлар, аттестатлар нусхаларини ва илмий ишлар рўйхатини, малака ошириш тўғрисидаги гувоҳномаларни тақдим этишлари керак.

Танловга тушган барча ҳужжатлар олдиндан кафедра мажлисида кўриб чиқилади. Илгари кафедрада ишламаган шахсларнинг ҳужжатларини кўриб чиқишдан олдин улар томонидан синов лекциялари (мазкур олий таълим муассасаси ўқитувчилари учун - очик машғулотлар) ўтказилади. Синов лекциялари ва очик машғулотлар мавзулари кафедра предметлари бўйича ўқув дастури талабларига мувофиқ бўлиши керак. Танлов қатнашчиларини тест синовларидан ўтказишга йўл қўйилади. Кафедра мудирини лавозимига номзодларни муҳокама қилиш бўйича мажлисни факультет декани (олий таълим муассасалари умумий кафедраларида - проректор ўтказиши).

Илгари ўзи эгаллаб келган лавозим учун танловда қатнашувчи шахслар кафедра мажлисида танловдан олдинги даврдаги илмий-педагогик, методик, тарбиявий ва бошқа ишлари тўғрисида ҳисобот беради.

Кафедра илгари эгаллаб келган лавозими учун танловда қатнашувчи ҳар қайси номзод бўйича материалларни кўриб чиқиш натижаларига кўра, очик ёки яширин овоз берган ҳолда, кафедранинг штатдаги ўқитувчиларининг (шу жумладан, ўриндошлик тартибида ишлаётган ўқитувчиларининг) ва илмий ходимларининг оддий кўпчилик овози билан тавсиянома қабул қилади ва уни ўқитувчининг ҳисоботи билан бирга олий таълим муассасаси (факультет) илмий кенгашига жўнатади.

Ҳар қайси номзод бўйича илмий кенгаш мажлисида яширин овоз беришни ўтказишдан олдин кафедранинг тавсияномаси ўқиб эшиттирилади.

Мазкур лавозим учун танловда қатнашувчи барча шахсларнинг фамилияси яширин овоз бериш учун битта бюллетенга киритилади.

Овоз бериш бюллетенда овоз берилаётган номзоднинг фамилияси рўпарасига тегишли белги қўйиш йўли билан амалга оширилади. Фақат битта номзод учун овоз беришга йўл қўйилади.

Агар бюллетенда овоз бериш учун бирорта ҳам белги қўйилмаган бўлса ёхуд белги икки ёки ундан кўп фамилиялар рўпарасига қўйилган бўлса, у ҳолда бундай бюллетень бузилган ҳисобланади ва овозларни ҳисоблашда ҳисобга олинмайди.

Овозларни ҳисоблаш учун илмий кенгаш овоз бериш бошланишидан олдин таркибида илмий кенгашнинг камида уч нафар аъзоси бўлган санок комиссиясини сайлайди. Санок комиссияси ҳар қайси номзод бўйича овоз бериш натижаларини эълон қилади.

Санок комиссияси протоколи илмий кенгаш томонидан тасдиқланади ва танлов материалларига қўшиб қўйилади.

Танловни ўтказишда илмий кенгаш қарори, агар овоз беришда илмий кенгашнинг тасдиқланган (рўйхатдаги) таркибидаги аъзоларининг камида учдан икки қисми қатнашган бўлса ваколатли ҳисобланади. Илмий кенгашнинг овоз беришда қатнашган аъзоларининг кўпчилиги овозини, бироқ камида 50 фоиз овозини олган номзод танловдан ўтган ҳисобланади.

Бирортаси ҳам талаб қилинган миқдорда овоз ололмаган икки нафардан кўп номзодлар қатнашган тақдирда илмий кенгашнинг айнан шу мажлисида дастлабки икки талабгор ўртасида такрорий овоз бериш ўтказилади. Агар икки номзод қатнашган танловни ўтказишда овозлар сони тенг бўлиб қолса, раиснинг овози ҳал қилувчи ҳисобланади. Илмий кенгаш қарори олий таълим муассасаси ректорининг буйруғи билан тасдиқланади.

Танловда қатнашиш учун аризалар мавжуд бўлмаган тақдирда, шунингдек муайян лавозим учун фақат битта номзоддан ариза тушганда танлов ўтказилмаган ҳисобланади.

Лавозимларни эгаллаш учун ўқитувчиларни танлаш бўйича кафедра ва илмий кенгаш мажлислари очик тартибда ўтади. Танловда қатнашувчиларга уларнинг номзодлари муҳокама қилинадиган кафедра ва илмий кенгаш мажлисларида қатнашиш ёки уларнинг хоҳишига кўра кафедра ёки илмий кенгаш қарори билан танишиш ҳуқуқи берилади.

Илмий кенгаш қотиби танлов натижалари тўғрисида ўн кун муддатда унда қатнашган шахсларни ёзма равишда хабардор қилади.

Лавозимга танловдан ўтган профессор-ўқитувчилар билан белгиланган тартибда меҳнат шартномалари тузилади, меҳнат шартномалари асосида уларни 5 йил муддатга ишга қабул қилиш тўғрисида буйруқ чиқарилади.

Меҳнат шартномаларида иш берувчи томонидан ҳар 5 йилда ходим эгаллаб келган лавозим учун танлов ўтказилиши белгилаб қўйилади.

Олий таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчилар таркибидаги шахслар билан тузилган меҳнат шартномасини тўхтатиш масалаларига доир меҳнат низолари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

III. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишга қўйиладиган давлат талаблари” 2006 йил 16 февралда қабул қилинган бўлиб у олий таълим муассасаларида педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимига қўйиладиган мажбурий талабларни белгилайди.

Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишга қўйиладиган давлат талаблари ўқув режалари ва дастурларини, шунингдек қайта тайёрлаш ва малака ошириш таълим муассасаларининг ўқув жараёнини, таълим сифатини назорат қилиш ва баҳолаш тартибини, улар фаолиятини аттестациядан ўтказиш тартиб-қоидаларини тартибга соладиган бошқа ҳужжатларни ишлаб чиқиш учун асос ҳисобланади.

Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишга қўйиладиган давлат талабларининг бажарилиши идоравий мансублиги ва

мулкчилик шаклларида катъи назар Ўзбекистон Республикаси хукудида жойлашган барча турдаги таълим муассасалари учун мажбурийдир.

Ушбу низомда олий таълим муассасалари педагог кадрларига қуйидаги талаблар қўйилган.

Олий таълим муассасаси ўқитувчиси магистр даражасидан паст бўлмаган олий маълумотга (дипломли мутахассис) эга бўлиши, илмий-тадқиқот фаолиятини олиб бориши, қуйидагиларни билиши ва ижодий қўлланиш кўникмаларига эга бўлиши керак:

Олий таълим давлат таълим стандарти (Асосий қоидалар), Кадрлар тайёрлаш тегишли таълим (ихтисос) йўналиши бўйича давлат таълим стандарти, шунингдек ўқитилаётган фан бўйича ўқув дастури;

олий таълим тўғрисидаги норматив-ҳуқуқий ва директив ҳужжатлар;

бакалаврият йўналишлари ва магистратура ихтисослари бўйича ўқув жараёнини ташкил этиш ва унинг сифатини таъминлашнинг замонавий методлари;

асосий ўқув режалари ва ўқув фанлари дастурларини такомиллаштириш принциплари;

ўқув юкламаларини режалаштириш ва уларнинг бажарилишини назорат қилиш методлари;

ўқув фанлари мазмуни ва уларни ўқитишдаги изчиллик асослари;

ўқув машғулотларининг ҳар хил турларини (лекциялар, амалий машғулотлар, лаборатория машғулотлари, курс ишлари лойиҳалари, малака бўйича амалий машғулотларни) ўтказиш методикаси;

талабалар ўртасида миллий мустақиллик ғоялари асосида маънавий-ахлоқий ва тарбиявий ишларни олиб бориш принциплари;

педагогика ва касб-ҳунар бўйича муомала қилиш назарияси ва амалиёти;

таълим жараёни қатнашчилари билан ўзаро муносабатларда этика нормалари ва нутқ маданияти;

чет тиллардан биттасида сўзлашув нутқи асослари;

мустақил таълим олиш йўли билан ўз билимларини такомиллаштириш методлари;

талабаларда танқидий фикрлашни шакллантириш принциплари;

бакалаврият ва магистратура таълим дастурларида изчиллик ва мослашувчанликни ташкилий ва методик таъминлаш;

кадрлар буюртмачилари ва меҳнат бозори эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда ўқув режаларини ва фанлар дастурларини шакллантириш асослари;

талабаларнинг ўз билимини мустақил оширишини ташкилий ва методик таъминлаш;

талабаларнинг билимлари, маҳоратлари ва кўникмаларини рейтинг бўйича назорат қилишни ташкил этиш ва илмий-методик таъминлаш асослари;

кадрлар тайёрлаш сифатига таъсир кўрсатадиган омиллар;

таълим, фан ва ишлаб чиқаришни интеграциялашни ташкил этиш асослари;

иктидорли талабаларни қидириб топиш, танлаш ва улар билан ишлаш методлари;

олий таълимда менежмент ва маркетинг асослари.

IV. “Олий таълим муассасалари талабалари ўқишини кўчириш, қайта тиклаш ва ўқишдан четлаштириш тартиби тўғрисида”ги Низом Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил « 18» июндаги 118-сон қарори билан тасдиқланган.

Ушбу Низом «Таълим тўғрисида»ги, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ олий таълим муассасалари талабалари ўқишини кўчириш, қайта тиклаш ва ўқишдан четлаштириш тартибини белгилайди.

Талабалар ўқишини кўчириш ёки қайта тиклаш, одатда, ёзги таътил даврида, тегишли курс (семестр)да ўқув машғулотида бошланишига қадар амалга оширилади.

Талабалар сафидан четлаштириш мазкур Низомда белгиланган ҳолларда олий таълим муассасаси ректорининг буйруғи билан амалга оширилади.

Талабалар ўқишини кўчириш ёки қайта тиклаш:

- олий таълим муассасалари;
- тасарруфида олий таълим муассасалари бўлган вазирликлар ва идоралар;

Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига қабул қилиш буйича Давлат комиссияси қошидаги Талабалар ўқишини кўчириш ва қайта тиклаш идоралараро комиссияси Қарорлари асосида амалга оширилади.

Олий таълим муассасаси ректорининг қарори асосида талабалар ўқишини шу олий таълим муассасаси доирасида олий таълимнинг мос ва турдош йўналишлари (мутахассисликлари) бўйича кўчириш ва тиклаш амалга оширилади.

Қуйидаги ҳолларда талабалар ўқишини кўчириш ва қайта тиклаш талабани қабул қилаётган олий таълим муассасаси буйсунадиган вазирлик (идора) қарори асосида амалга оширилади:

олий таълимнинг мос ва турдош йўналишлари (мутахассисликлари) бўйича бир вазирлик (идора) доирасида бошқа олий таълим муассасасига;

олий таълимнинг мос ва турдош йўналишлари (мутахассисликлари) бўйича турли вазирлик (идора) доирасида бир олий таълим муассасасидан бошқа олий таълим муассасасига кўчириш ва қайта тиклаш.

Қуйидаги ҳолларда талабалар ўқишини кўчириш ва қайта тиклаш Идоралараро комиссия қарори билан амалга оширилади:

хорижий давлатларнинг аккредитацияга эга бўлган олий таълим муассасаларидан Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларига;

бир олий таълим, муассасаси доирасида ёки бир вазирлик (идора) ва турли вазирликлар (идоралар) тасарруфидаги олий таълим муассасаларига олий таълимнинг турдош бўлмаган йўналишлари (мутахассисликлари)га.

Биринчи курсга ўқишни кўчириш ва қайта тиклаш ман этилади.

Ўқишнинг барча шакллари бўйича олий таълимнинг мос ва турдош йўналишлари (мутахассислиги) бўйича давлат грантлари ўринларига кўчиришга фақат давлат грантлари асосида тахсил олаётган талабалар аризасига кўра муайян таълим йўналиши (мутахассислик)да олий таълим муассасаларига тегишли ўқув йилидаги қабул қилиш квоталарида белгиланган давлат грантларининг сони доирасида рухсат этилади.

Бошқа ҳолларда ўқишни кўчириш тўлов-контракт асосида амалга оширилади.

Ўқишни кўчириш ёки қайта тиклаш ҳақидаги аризага талабанинг рейтинг дафтарчаси ёки белгиланган шаклдаги академик маълумотнома нусхалари илова этилади.

Талабаларнинг ўқишини кўчириш ёки қайта тиклашни расмийлаштиришда олий таълим муассасаси ректори белгиланган тартибда ўқув режалари ва дастурлардаги мавжуд академик қарзларни ёки фарқларни топшириш тартиби ва муддатларини, ўқитиш курси ҳамда ўқишга қабул қилишнинг бошқа шартларини белгилайди.

Давлат грантлари асосида тахсил олаётган талабалар ўқишини ўз таълим йўналишидан бошқа турдош бўлмаган таълим йўналишига кўчириш тўлов-контракт асосида амалга оширилади.

Ўқишни кўчириш ёки қайта тиклаш ҳақидаги ариза бир ой муддат ичида кўриб чиқилиши дозим.

Ўқишга қайта тиклаш ҳақидаги ариза бир ой муддатда кўриб чиқилади.

Қуйидаги ҳолларда талабаликка қайта тиклашни сўраб мурожаат қилган шахсга рад жавоби берилиши мумкин:

олий таълим муассасасида таълим олувчилар сони доирасида бўш ўринлар мавжуд бўлмаганлиги;

шахснинг академик қарздорлиги ҳамда тегишли мутахассислик бўйича зарур билимларни ўзлаштиришига тўсқинлик қилиш даражасидаги ўқув режалари ва дастурларида фарқ мавжуд бўлганлиги.

Барча ўқув шакллари бўйича талабалар сафига қайта тиклаш тўлов-контракт асосида мазкур Низом талабларига риоя қилинган ҳолда амалга оширилади.

Давлат грантлари бўйича таълим олган етимлар, I ва II гуруҳ ногиронлар, шунингдек муддатли ҳарбий хизматни ўтаган (захирага бўшаган кунларидан бошлаб уч йил мобайнида), академик таътилдан қайтган шахслар истисно тариқасида, ўқишга давлат грантлари ўринларига қайта тикланиши мумкин.

Ўқишдан четлаштирилган ўқув йилида талабани ўқишга қайта тиклашга йўл қўйилмайди.

Талаба олий таълим муассасасидан қуйидаги ҳолларда четлаштирилиши мумкин:

- ўз хоҳишига биноан;
- ўқишнинг бошқа таълим муассасасига кўчирилиши муносабати билан;
- саломатлиги туфайли (тиббий комиссия маълумотномаси асосида);
- академик ўзлаштира олмаганлиги (қарздорлиги) учун;
- ўқув интизомини ва олий таълим муассасасининг ички тартиб-қоидаларини бузганлиги учун;
- бир семестр давомида дарсларни узрли сабабларсиз 74 соатдан ортиқ қолдирганлиги сабабли;
- ўқиш учун белгиланган тўлов ўз вақтида амалга оширилмаганлиги сабабли (тўлов-контракт бўйича тахсил олаётганлар учун);
- талаба суд томонидан озодликдан маҳрум этилганлиги муносабати билан;
- вафот этганлиги сабабли.

Ўз-ўзини баҳолаш саволлари:

1. Олий таълим тизимини бошқаришда Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ўрни ва аҳамиятини тушунтириб беринг?
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва фармойишларининг бугунги кундаги ижроси.

**3-мавзу: Таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва
бошқариш бўйича Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг
буйруқлари.**

Режа:

1. Бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг Давлат таълим стандартлари
2. Ўқув режалар ва уларни шакллантириш тартиби
3. Ўқув фан дастурлари ва уларни тузиш тартиби
4. Буйруқлар ва низомлар.

Танч тушунчалар: Бакалаврият, Давлат таълим стандартлар, ўқув режалар, Фан дастурлари, Буйруқлар.

**1. Бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура
мутахассисликларининг Давлат таълим стандартлари**

Бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг Давлат таълим стандартлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 августдаги 343 - сонли қарори билан тасдиқланган “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар” талабларига қатъий риоя этилган ҳолда таянч олий таълим муассасалари томонидан ишлаб чиқилади.

Олий таълим муассасалари томонидан ишлаб чиқилган ДТСларга «Эксперт хулосаси» ва ФАнинг тармоқ ИТИлари ҳамда турдош ОТМлари билан келишилганлиги тўғрисидаги “Келишув баённомаси” ҳамда кадрлар истеъмолчилари билан келишилганлиги тўғрисидаги “Келишув далолатномаси”, Фанлар Академиясининг тармоқ ИТИларидан тақризлар илова этилади.

ДТС ва ўқув режалар таянч ОТМ ректори томонидан имзоланган расмий хат билан Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Ривожлантириш марказига тақдим этилади. Хатга таълим йўналишлари ва мутахассисликларининг Классификаторга мослаштирилган рўйхати илова этилади.

Давлат таълим стандартларида:

- Қўлланилиш соҳаси,
- Атамалар, таърифлар, қисқартмалар
- Таълим йўналишининг тавсифи
- Таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг тавсифи
- Бакалаврнинг тайёргарлик даражасига қўйиладиган талаблар
- Таълим дастурининг мазмуни ва компонентлари
- Бакалавриятнинг асосий таълим дастурларини ўзлаштириш бўйича амалга ошириладиган шароитларга белгиланган талаблар
- Бакалавриятнинг асосий таълим дастурлари ўзлаштирилишига белгиланган умумий талаблар
- Таълим дастурларининг тадбиқ этилиши
- Малакавий амалиётларни ташкил этиш талаблари
- Ўқув жараёнини педагогик кадрлар билан таъминлаш бўйича талаблар
- Таълим жараёнини ўқув-методик ва ахборот ресурслари билан таъминлаш талаблари
- Бакалавр тайёрлаш сифатини баҳолаш
- Эслатма
- Давлат таълим стандартининг амал қилиш муддати
- Илова
- Библиографик маълумотлар берилади.

Олий таълимнинг давлат таълим стандарти (ОТ ДТС) таълим йўналиши бўйича олий маълумотли бакалаврлар тайёрлашнинг асосий таълим дастурлари ўзлаштирилишини амалга оширишда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча олий таълим муассасалари учун талаблар мажмуини ифодалайди.

ОТ ДТСнинг асосий фойдаланувчилари:

- мазкур таълим йўналиши ва тайёргарлик даражаси бўйича фан, техника ва ижтимоий соҳа ютуқларини ҳисобга олган ҳолда асосий таълим дастурларини сифатли ишлаб чиқиш, самарали амалга ошириш ва янгилаш

учун масъул олий таълим муассасаларининг профессор - ўқитувчи жамоалари;

- таълим йўналишининг асосий таълим дастурларини ўзлаштириш бўйича ўқув-тарбия фаолиятини самарали амалга оширувчи барча ходимлари ва талабалари;

- ўз ваколат доирасида битирувчиларнинг тайёргарлик даражасига жавоб берадиган олий таълим муассасаларининг бошқарув ходимлари (ректор, проректорлар, ўқув бўлими ва деканат);

- битирувчиларнинг тайёргарлик даражасини баҳолашни амалга оширувчи Давлат аттестация комиссиялари;

- олий таълим муассасасини молиялаштиришни таъминловчи органлар;

- олий таълим тизимини аккредитация ва сифатини назорат қилувчи ваколатли Давлат органлари;

-таълим йўналишини ихтиёрий танлаш ҳуқуқига эга бўлган абитуриентлар ва бошқалар.

Магистратура мутахассислиги ДТС. Олий таълимнинг давлат таълим стандарти (ОТ ДТС) бакалаврият таълим йўналиши негизидаги мутахассисликлар бўйича магистрлар тайёрлаш асосий таълим дастурлари ўзлаштирилишини амалга оширишда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги олий таълим муассасалари учун талаблар мажмуасини ифодалайди.

ОТ ДТСнинг асосий фойдаланувчилари:

- мазкур мутахассислик ва тайёргарлик даражаси бўйича фан, техника ва ижтимоий соҳа ютуқларини ҳисобга олган ҳолда асосий таълим дастурларини сифатли ишлаб чиқиш, самарали амалга ошириш ва янгилаш учун масъул – олий таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчи жамоалари;

- магистратура мутахассисликларининг асосий таълим дастурларини ўзлаштириш бўйича ўқув-тарбия фаолиятини самарали амалга оширувчи барча ходимлари ва талабалари;

- ўз ваколат доирасида битирувчиларнинг тайёргарлик даражасига жавоб берадиган олий таълим муассасаларининг бошқарув ходимлари (ректор, проректорлар, ўқув бўлими ва деканат);

- битирувчиларнинг тайёргарлик даражасини баҳолашни амалга оширувчи Давлат аттестация комиссиялари;

- олий таълим муассасасини молиялаштиришни таъминловчи органлар;

- олий таълим тизимини аккредитация ва сифатини назорат қилувчи ваколатли Давлат органлари;

- магистратура мутахассислигини ихтиёрий танлаш ҳуқуқига эга бўлган бакалаврлар ва бошқалар.

2. Ўқув режалар ва уларни шакллантириш тартиби

Ўқув режаси – олий таълимнинг муайян йўналиши ёки мутахассислиги бўйича ўқув фаолияти турлари, ўқув фанлари, курсларининг таркиби, уларни ўрганишнинг изчиллиги ва соатлардаги ҳажмини белгилайдиган норматив ҳужжат ҳисобланади.

Олий таълим тизимида ўқув режа норматив ҳужжат бўлиб у иккига бўлинади.

Намунавий ўқув режа олий таълим муассасаларининг аниқ бир таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги учун ўрнатилган тартибда Давлат таълим стандартларига асосан таянч олий таълим муассасаларининг тегишли кафедрасининг етук профессор-ўқитувчилари томонидан турдош олий таълим муассасаларининг шу соҳа бўйича юқори малакали мутахассисларини ҳамда кадрларни буюртмачиларини жалб этган ҳолда ишлаб чиқиладиган - норматив ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади.

Ўқув режа ўқув жараёнини аниқлаштирадиган энг асосий ҳужжат бўлиб унда блокларнинг номлари, ўқув фанларининг номлари, ҳажми, фанларнинг ўқитиш кетма-кетлиги, ўтиладиган дарс машғулотларининг (маъруза, семинар, амалий машғулот, лаборатория) турлари, жорий аттестациялар, малакавий амалиётлар, таътиллار, давлат аттестациялари ва малакавий битирув ишларининг химояси кўрсатилади.

Ишчи ўқув режа олий таълим муассасининг аниқ бир таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги учун намунавий ўқув режага асосан ҳар ўқув йили учун ишлаб чиқиладиган ва ўрнатилган тартибда ОТМнинг ўқув ишлари бўйича проректори томонидан тасдиқланадиган ўқув жараёнининг асосий норматив ҳужжати ҳисобланади.

Тегишли таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг ишчи ўқув режалари Олий таълим муассасаларида ўқув жараёнининг графигини тузиш учун асос бўлиб ҳисобланади. ОТМ ўқув жараёни графигида тегишли белгилар асосида ҳар бир курс учун ҳафта кунлари ойлари, назарий таълим, амалиёт, якуний назорат, таътиллар кўрсатилади.

Ишчи ўқув режалар намунавий ўқув режаларга асосан аниқ бир бакалавриат таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги бўйича ҳар ўқув йили учун таълим дастурлари, ўқув курслари, фанлари ва ўқув йиллари бўйича ихтисослик, танлов ва қўшимча фанларни шакллантирган ҳолда ишлаб чиқилади ва ўрнатилган тартибда тасдиқланади.

Ихтисослик фанлари юқори малакали кадрлар тайёрлашни ажралмас қисми бўлиб, талабалар томонидан танланган мутахассисликни турли соҳаларида янада чуқурроқ билим ва кўникмаларни эгаллаш, шунингдек магистратура босқичида ўқишини давом эттиришни назарда тутган ҳолда шакллантирилади.

Мутахассис чиқарувчи ҳар бир кафедра ўзининг ихтисослик фанлари рўйхатини шакллантиради. Ихтисослик фанлари ишчи ўқув режасининг ихтисослик фанлари блокида кўрсатилади.

Қўшимча фанлар блоки талабаларнинг таълим фанлари бўйича қўшимча равишда билим олишга бўлган эҳтиёжини қондириш, таълим сифатига қўйилаётган талаблар ва меҳнат бозори канъюктураси тез ўзгараётган шароитида бакалавриат йўналишлари бўйича таълим дастурларининг сафарбарлиги ва мослашувчан бўлишини таъминлашни инобатга олган ҳолда шакллантирилади.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	Малакавий амалиёт	864																
	Битирув малакавий иши	270																
	Жорий ва давлат аттестациялари	1026																
	ЖАМИ	2160																
	ХАММАСИ	9504																

Изоҳ:

1. Олий таълим муассасаси ихтисослик фанлари рўйхатини тузишда кадрлар буюртмачиларининг талабларини эътиборга олади.
2. Ҳарбий тайёргарлик машғулотлари қўшимча фанлар блокнинг соатлари ҳисобига, ҳарбий йигин эса таътил вақти ҳисобига ўтказилади. Ҳарбий тайёргарлик машғулотлари ўтказилмайдиган ҳолларда меҳнат бозори ва кадрлар буюртмачиларининг талабларига мосланувчанлиги ва ҳаракатчанлигини таъминлаш учун Илмий кенгашнинг қарори билан фойдаланилади.
3. Ўқув режа асосида олий таълим муассасаси ҳар йили ишчи ўқув режасини тузади. Бунда олий таълим муассасасига талабалар юкласининг ҳафталик ҳажминини саклаган ҳолда ўқув фанлари блоки ҳажмини 5 фоизгача, блоклар таркибидаги фанлар ҳажмини 10 фоизгача ўзгартириш ҳуқуқи берилади.
4. Ўқув фанлари ҳажмининг камида 20 фоизи мустақил таълим тарзида ўзлаштирилиши шарт.
5. Талаба билимини баҳолаш рейтинг тизимига мувофиқ ўқув жараёни давомида ва аттестация ҳафтасида амалга оширилади (ЖБ – жорий баҳолаш, ОБ – оралик баҳолаш, ЯБ – якуний баҳолаш).
6. Битирув малакавий ишини бажариш муддатлари таркибига уни химоя қилиш ҳам киритилади.
7. * Жисмоний маданият ва спорт фани таркибида 28 соат ҳажмида «Валеология асослари» назарий курси ўқитилиши кўзда тутилади.

Ўқув жараёнининг таркибий қисмлари	Ҳафталар сони	Семестр	Давлат аттестацияси
Назарий ва амалий таълим	136	1-8	1. Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлардан
Малакавий амалиёт	16	2, 4, 6, 7	2. Чет тили
Жорий ва давлат аттестациялари	19	1-8	3. Битирув малакавий ишини химоя қилиш
Битирув малакавий иши	5	8	
Таътиллار	28	1-8	
Жами	204		

Мувофиқлаштирувчи кенгаш раиси
(имзо)

Олий таълим муассасалари бош бошқармаси бошлиғи И. Мажидов

Маънавий ва ахлоқий тарбия бошқармаси бошлиғи М. Комилов

ОЎМКХТРМ директори Б. Рахимов

ЎзМУ ректори Ф. Муҳамедов

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Олий ва ўрта махсус, касб-хунара таълими йўналишлари бўйича Мувофиқлаштирувчи кенгашида маъқулланган

2011 йил "9" 09 даги 3 - сонли баённома

ОТМларда ишчи ўқув режаларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш тартиби

Тадбирлар	Муддатлар
1.Олий таълим муассасасининг мутахассис чиқарувчи кафедралар томонидан ишчи ўқув режаларни ишлаб чиқиш ва бошқа кафедралар билан келишиш.	Март
2. Ишчи ўқув режаларни мантикий кетма-кетлик асосида тузилганлигини факультет ўқув-услубий кенгашида кўриб чиқиш ва факультет деканига келишиш учун тақдим этиш.	Март
3. Ишчи ўқув режаларни ОТМ ўқув-услубий бошқармасига экспертизага тақдим этиш.	Апрель
4.Ишчи ўқув режаларни ОТМ ўқув ишлари бўйича проректорига келишиш учун тақдим этиш.	Апрель
5. ОТМ ўқув-услубий кенгаши котибига ишчи ўқув режани тақдим этиш.	Май
6. Ишчи ўқув режани ОТМ ўқув-услубий кенгашида кўриб чиқиш.	Май
7. Ишчи ўқув режани ОТМ ўқув-услубий кенгашида кўриб чиқиб маъқулланганлиги тўғрисида баённома кўчирмасини кенгаш котиби томонидан тайёрлаш.	Июн
8.Ишчи ўқув режани тасдиқлаш тўғрисидаги ОТМ ректорини буйруғини тайёрлаш.	Июн
9. Ишчи ўқув режани канцелярияга тақдим этиш.	Июн
10.Ўқув жараёнида қатнашадиган барча тузилмаларга ишчи ўқув режаларни етказиш.	1 - Июлгача

3. Ўқув фан дастурлари ва уларни тузиш тартиби

Олий таълим муассасаларида фанлар бўйича ўқув дастурларини тузишда методик кўрсатмалар ва йўриқномаларнинг мавжуд эмаслиги ҳозирги кунда ўз ечимини қутаётган долзарб муаммолардан бири ҳисобланади. “Ўқув дастури нима”, “Ўқув дастурининг қандай турлари мавжуд”, “Ўқув дастурининг тузилиши ва мазмуни қандай бўлиши керак”, “Ўқув дастури ким томонидан ишлаб чиқилади”, “Ўқув дастури ким томонидан тасдиқланади” “Намунавий ва ишчи ўқув дастурларининг фарқи нималардан иборат” деган ўринли саволлар туғилади.

Ўқув дастури меъёрий ҳужжат сифатида Олий таълим муассасаларида таълим фаолиятининг асоси бўлиб ҳисобланади. Унда ўқув фанлари бўйича талабалар томонидан ўзлаштириладиган асосий билим ва зарурий кўникмалар назарда тутилади.

Ўқув дастурлари икки турга бўлинади:

- Намунавий ўқув дастур
- Ишчи ўқув дастур.

Намунавий ўқув дастури - намунавий ўқув режадаги аниқ фанлар бўйича давлат таълим стандартларига асосан таянч ОТМларининг тегишли кафедралари томонидан ишлаб чиқилладиган, ўқув материалларни ўзлаштиришга ва ўқитиш мазмунига қўйилладиган мажбурий талабларни ўз ичига оладиган Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан тасдиқландиган, ОТМлари бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари талабалари учун тавсия этиладиган меъёрий ҳужжат ҳисобланади.

Намунавий ўқув дастури Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг буйруғи билан таянч этиб белгиланган олий таълим муассасалари кафедраларида тегишли фан соҳасидаги етук олимлар, мутахассислар ва тажрибали профессор-ўқитувчилардан ташкил топган ижодий гуруҳ томонидан тузилади.

Намунавий ўқув дастури қуйидагиларни ўз ичига олади:

- Кириш
- Асосий қисм
- Амалий машғулот мавзулари
- Семинар мавзулари
- Мустақил таълим мавзулари
- Тавсия этиладиган дарсликлар ва ўқув қўлланмалар рўйхати.

Давлат таълим стандартлари талабларидан келиб чиқиб, маълум фанлардан чизма-ҳисоб, курс ишлари, лойиҳалари ва уларнинг мавзу ва йўналишлари ҳам келтирилиши мумкин.

Намунавий ўқув дастури тасдиқланган ўқув режаларига киритилган муайян фан учун ажратилган энг кўп вақт бюджетига мослаб, ҳар 20-соатлик материал учун тахминан бир бет ҳажмда тузилади.

Дастур фан, техника, технологиянинг сўнги ютуқлари, олий таълим ривожланишининг жаҳон тенденциясини ҳисобга олиш Республикада жорий этилган узлуксиз таълим тизимининг таълим турлари ўртасидаги узвийлик ва узлуксизликни таъминлаши, айниқса умумий ўрта таълим, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими ва олий таълимда узлуксиз ўқитиладиган фанларда мавзуларнинг мантиқий кетма-кетлиги, оддийдан мураккабликка, хусусийдан умумийликка ўтиб бориш тамойилларига амал қилиши шарт. Дастурда таълим оловчиларнинг мустақил билим излаш ва уни ўзлаштириш, ўқитиш жараёнини интерактив педагогика асосида ташкил этишга мавзуларнинг бир хил талқинида такрорланмаслигига эътибор берилиши зарур.

Намунавий ўқув дастури таянч олий таълим муассасасининг тегишли кафедраси, факультет ёки ОТМ услубий (илмий) кенгашида муҳокама қилинади.

Намунавий ўқув дастурига камида 2 та ташқи тақриз олинади.

Ижтимоий, гуманитар ва иқтисодий фанлар бўйича тузилган намунавий ўқув дастурлари махсус методологик комиссиясига муҳокама қилиш учун топширилади.

Барча фанлар бўйича тузилган намунавий ўқув дастурлари олий ўқув юртлариаро илмий-услубий бирлашмалар фаолиятини мувофиклаштирувчи Кенгаш экспертизасидан ўтиши шарт ва унинг тавсияси билан вазирлик томонидан рўйхатга олинади ва амалга киритилади.

Намунавий ўқув дастурлари вазирликнинг тегишли бошқармаси томонидан тасдиқга тавсия этилади ва рўйхатга олинади. Бу ҳақда намунавий ўқув дастурнинг бош вароғига белги қўйилади.

Намунавий дастурнинг эталон нусхаси вазирликда сақланади. Намунавий ўқув дастури тасдиқланган ва рўйхатга олинган кундан бошлаб амалга киритилади.

Намунавий дастур давлат таълим стандартларига ўзгартиришлар киритилган тақдирда ёки ўзга ҳолларда 5 йилда бир марта қайта ишлаб чиқирилиши ва ушбу тартибга асосан қайта экспертиза ва тасдиқдан ўтиши зарур.

Намунавий ўқув дастурларини кўпайтириш ва тарқатиш ҳуқуқи таянч олий таълим муассасалари ва ОЎМТВ хузуридаги ривожлантириш марказига берилади. Нашр этиш ёки кўпайтириш билан боғлиқ харажатларни инобатга олиб дастурга нарх белгиланиши мумкин.

Ишчи ўқув дастури - ОТМнинг аниқ бир бакалавриат таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги талабалари учун ўқув режадаги аниқ бир фан бўйича намунавий фан дастурига асосан профессор-ўқитувчи томонидан ишлаб чиқиладиган, фаннинг мазмунига қўшимча ва ўзгартиришлар киритилган, мавзуларнинг ўқитиш кетма-кетлигига риоя қилинган ҳолда фанга ажратилган соатлар аниқ кўрсатилган меъёрий ҳужжат ҳисобланади.

Ишчи ўқув дастури тегишли таълим стандартларини конкретлаштиради, ўқув жараёнини услубий, информацион ва техник жихатидан таъминланишини назарда тутади. ОТМларда талабаларни тайёрлаш ва ўқитиш хусусиятларини акс эттиради.

Ишчи ўқув дастури олий таълим муассасаси таълим дастурини асосий қисми сифатида талабалар томонидан маҳаллий шарт шароитларни

хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда давлат таълим стандартига асосан мажбурий минимум талабларни олинишини кафолатлайди.

Намунавий ўқув дастури асосида тузилган ишчи ўқув дастурида аниқ мавзулар, уларга ажратилган соатлар, мавзулар бўйича қўлланилувчи дидактик ва техник воситалар, мавзулар ва бўлимлар бўйича билимни назорат қилиш турлари ҳамда тегишли услубий тавсиялар аниқ кўрсатилади шунинг учун унинг ҳажми чекланмайди.

Ишчи ўқув дастурида қуйидагилар ўз аксини топиши лозим:

- ДТС талаблари;
- Ўқув дастурларини мазмунига қўйиладиган мажбурий талаблар;
- Талабалар учун бериладиган ўқув материалларининг максимал ҳажми;
- Битирувчиларни тайёргарлигига қўйиладиган талаблар;
- ОТМ томонидан ўқув режага асосан белгиланган ўқув юкламасининг ҳажми;
- таълим дастурларини мақсади ва вазифалари;

Юқорида келтирилган компонентлар асосида ишчи ўқув дастурининг тузилиши ишлаб чиқилади ва қоидага асосан унинг таркиби қуйидагиларни ўз ичига олади:

- Титул варағи
- Кириш сўзи
- Фаннинг мақсади ва вазифалари
- Фанни ўқитиш жараёнини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар
- Талабаларнинг билими, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар;
- Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги, услубий жиҳатидан узвийлиги ва кетма-кетлиги
- Фаннинг илм-фан ва ишлаб чиқаришдаги ўрни
- Фанни ўқитишда фойдаланиладиган замонавий ахборот ва педагогик технологиялар
- Фан бўйича соатлар тақсимооти

- Назарий машғулотлар мавзулари мазмуни
- Семинар машғулотлари мавзулари ва режалари
- Мустақил иш мавзулари
- Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати

Ишчи ўқув дастури хар ўқув йили учун профессор - ўқитувчилар томонидан тузилади, кафедра йиғилишида кўриб чиқиб муҳокама қилинади ва факультет ўқув – услубий кенгашида кўриб чиқиб маъқулланади.

Янги ўқув йилининг бошланишидан олдин август ойида ишчи ўқув дастурлари факультет кенгашининг қарори билан тасдиқга тавсия этилади ва факультет декани томонидан тасдиқланади.

4. Буйруқлар ва низомлар

Олий таълим муассасаларида таълим ва тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришда олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг буйруқлари алоҳида ўрин тутди. Қуйида биз айрим буйруқлар билан танишиб чиқамиз.

1. Рейтинг тизими тўғрисидаги Низом. “Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисида”ги Низом Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2009 йил 11 июндаги 204-сон буйруғи билан тасдиқланган низомга Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2010 йил 25 августдаги 333-сон буйруғи билан ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган ҳамда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2010 йил 26 августда 1981-1-сон билан давлат рўйхатидан қайта ўтказилган.

Талабалар билимини назорат қилиш ва рейтинг тизими орқали баҳолашдан асоий мақсад таълим сифатини бошқариш орқали рақобатбардош кадрлар тайёрлашга эришиш, талабаларнинг фанларни ўзлаштиришида бўшлиқлар ҳосил бўлишини олдини олиш, уларни аниқлаш ва бартараф этишдан иборат.

Рейтинг тизимининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- талабаларда Давлат таълим стандартларига мувофиқ тегишли билим, кўникма ва малакалар шаклланганлиги даражасини назорат қилиш ва таҳлил қилиб бориш;
- талабалар билими, кўникма ва малакаларини баҳолашнинг асосий тамойиллари: Давлат таълим стандартларига асосланганлик, аниқлик, ҳаққонийлик, ишончлилик ва қулай шаклда баҳолашни таъминлаш;
- фанларнинг талабалар томонидан тизимли тарзда ва белгиланган муддатларда ўзлаштирилишини ташкил этиш ва таҳлил қилиш;
- талабаларда мустақил ишлаш кўникмаларини ривожлантириш, ахборот ресурслари манбаларидан самарали фойдаланишни ташкил этиш;
- талабалар билимини холис ва адолатли баҳолаш ҳамда унинг натижаларини вақтида маълум қилиш;
- талабаларнинг фанлар бўйича комплекс ҳамда узлуксиз тайёргарлигини таъминлаш;
- ўқув жараёнининг ташкилий ишларини компьютерлаштиришга шароит яратиш.

Талабаларнинг билим савияси ва ўзлаштириш даражасининг Давлат таълим стандартларига мувофиқлигини таъминлаш учун қуйидаги назорат турларини ўтказилади:

жорий назорат – талабанинг фан мавзулари бўйича билим ва амалий кўникма даражасини аниқлаш ва баҳолаш усули. Жорий назорат фаннинг хусусиятидан келиб чиққан ҳолда, семинар, лаборатория ва амалий машғулотларида оғзаки сўров, тест ўтказиш, суҳбат, назорат иши, коллоквиум, уй вазифаларини текшириш ва шу каби бошқа шаклларда ўтказилиши мумкин;

оралиқ назорат – семестр давомида ўқув дастурининг тегишли (фаннинг бир неча мавзуларини ўз ичига олган) бўлими тугаллангандан кейин талабанинг билим ва амалий кўникма даражасини аниқлаш ва баҳолаш усули. Оралиқ назоратининг сони (бир семестрда икки мартадан кўп

ўтказилмаслиги лозим) ва шакли (ёзма, оғзаки, тест ва ҳоказо) ўқув фанига ажратилган умумий соатлар ҳажмидан келиб чиққан ҳолда белгиланади;

якуний назорат – семестр якунида муайян фан бўйича назарий билим ва амалий кўникмаларни талабалар томонидан ўзлаштириш даражасини баҳолаш усули. Якуний назорат асосан таянч тушунча ва ибораларга асосланган “Ёзма иш” шаклида ўтказилади.

Таълим йўналишлари ва мутахассисликларининг хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда ОТМ факультети Илмий кенгаши қарори асосида кўпи билан 40% фанлардан якуний назоратлар бошқа шаклларда ўтказилиши мумкин.

Талабаларнинг билим савияси, кўникма ва малакаларини назорат қилишнинг рейтинг тизими асосида талабанинг ҳар бир фан бўйича ўзлаштириш даражаси баллар орқали ифодаланади.

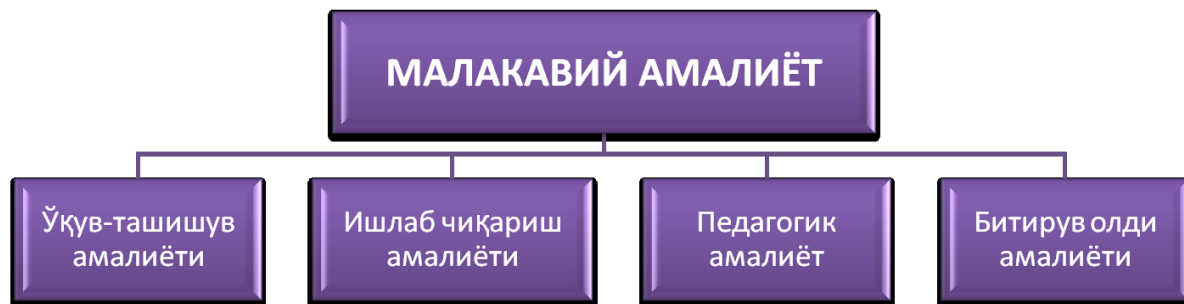
Ҳар бир фан бўйича талабанинг семестр давомидаги ўзлаштириш кўрсаткичи 100 баллик тизимда бутун сонлар билан баҳоланади.

Ушбу 100 балл назорат турлари бўйича қуйидагича тақсимланади:

якуний назоратга – 30 балл;

жорий ва оралиқ назоратларга – 70 балл фаннинг хусусиятидан келиб чиққан ҳолда кафедра томонидан жорий ва оралиқ назоратларга тақсимланади.

2.Малакавий амалиёт тўғрисида Низом. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонуни ва “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” талабларига асосан ишлаб чиқилган “Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари талабаларининг малакавий амалиёти тўғрисида”ги Низом Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 1998 йил 30 октябрда № 305 сонли буйруғи билан тасдиқланган. Ҳозирги кунда барча олий таълим муассасаларида малакавий амалиётлар ушбу Низом талаблари асосида ўтказилмоқда.

Бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича мутахассислар тайёрлашнинг муҳим қисми бўлган талабалар амалиёти - илғор корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда ўтказилади.

Талабалар амалиёти бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари фанларининг назарий қисмини мустаҳкамлаш учун зарур бўлган, ўқиш жараёнининг бевосита ишлаб чиқариш шароитларида ўтказиладиган давомидир.

Ҳар бир амалиётнинг мақсади, мазмуни ва муддати таълим йўналиши (мутахассислик)нинг ДТС, ўқув режалари ва амалиёт дастурларида белгиланади.

Малакавий амалиётлар бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари давлат таълим стандартларида (ДТС) ва ўқув режаларда кўзда тутилган турли шаклларда, яъни:

- ўқув-танишув;
- ишлаб чиқариш;
- педагогик;
- битирув олди амалиётлари ва бошқа турларда ташкил қилинади.

Олий таълим муассасаси таълим йўналишларининг ўзига хослигини ҳисобга олиб, кадрлар буюртмачилари талабларига биноан, ОТМ Илмий Кенгаши қарорига мувофиқ амалиётнинг бошқа турларини киритиш ҳуқуқига эга

Ҳозирги кунда олий таълим муассасаларининг бакалаврият таълим йўналишларида талабаларни малакавий амалиётлари амалдаги ДТС ва ўқув режаларга асосан 12- хафтадан 24 хафтагача қўйилган.

Амалиётларга ОТМ ректори буйруғи билан кафедраларнинг ишлаб чиқаришни яхши биладиган, тажрибали профессорлар, доцентлар ва ўқитувчилар раҳбарлик қилади.

Амалиёт раҳбарининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- зарурий тайёргарлик ташкил этиш учун амалиёт объектларига амалиёт бошланишидан олдин бориш:

- талабаларнинг амалиётга боришидан олдин ташкилий тадбирлар (амалиёт ўтказиш тартиблари, ҳавфсизлик техникаси ҳақида кўрсатмалар бериш ва ҳ.к) ни ўтказишни таъминлаш;

- талабаларни кафедра топшириқларида кўзда тутилган илмий тадқиқот ишларига раҳбарлик қилиш;

- амалиёт объектларида талабаларни меҳнат шароитлари меъёрдагидек таъминланганлигини назорат қилиш;

- талабаларни ички меҳнат тартиб-қоидаларига риоя қилишларини назорат қилиш;

- амалиёт якунлари бўйича талабалар илмий анжуманлари тайёрланишида ва амалиёт натижалари ҳимоясида иштирок этиш;

- талабаларнинг амалиёт бўйича ҳисоботларини кўриб чиқиш ва тавсиянома бериш;

- Талабалар амалиёт ўтганлиги ва уларнинг амалий тайёргарлигидаги камчиликлари кўрсатилган, амалиётни янада такомиллаштириш бўйича баён этилган таклифлар, ёзма ҳисоботни кафедра мудирига тақдим этиш;

- барча амалиёт билан боғлиқ ишларни амалиётдан бириктирилган раҳбар билан биргаликда амалга ошириш ва хоказолар.

Талабалар амалиётининг умумий раҳбарлиги амалиёт объекти раҳбарининг буйруғи билан масъул ходимларнинг бирига юклатилади. Цех, бўлим, лаборатория кабиларда талабалар амалиётининг бевосита раҳбарлиги амалиёт объекти бошлиғининг буйруғи билан таркибий бўлимнинг юқори малакали мутахассиси зиммасига юкланади.

Талаба амалиёт ўтишда:

- амалиёт дастурида кўзда тутилган топшириқларни тўлиқ бажариши;
- амалиёт объектининг ички меҳнат тартиб қоидаларига бўйсунishi;
- меҳнат муҳофазаси, ҳавфсизлик техникаси ва ишлаб чиқариш санитарияси қоидаларини ўрганиши ва қатъий риоя қилиши;

- бажарилган иш ва унинг натижалари учун шу амалиёт объектлари ишчилари қатори жавобгарлик олиши;

- кундалик дафтар юритиши, чизмалар, тасвирлар ва бошқаларни бажариши;

- амалиёт раҳбарига барча топшириқлар бажарилгани ҳақида ёзма равишда ҳисобот бериши ва амалиёт бўйича якуний ҳисоботни топшириши лозим.

Амалиёт якунида талаба юқорида айтиб ўтилганидек, ёзма ҳисобот тайёрлайди ва уни бевосита амалиёт объектидан тайинланган раҳбар имзолаган кундалик дафтар билан бирга олий таълим муассасасидан тайинланган раҳбарга топширади.

Ҳисобот талабанинг амалиёт даврида бажарган муайян ишлари тўғрисидаги маълумотлар, амалиёт объекти бўлимларининг қисқача изохи, улар фаолиятининг ташкилий асослари, амалиёт натижалари бўйича хулоса ва таклифларни ўз ичига олади.

Амалиёт якунида талаба ўз ҳисоботини факультетда ёки кафедрада тайинланган комиссия олдида ҳимоя қилади.

Амалиёт ҳисоботлари ҳимояси натижалари факультет Илмий Кенгашларида ва олий таълим муассасасининг ўқув-услубий кенгашида муҳокама қилинади.

Амалиёт ўтган ҳар бир талаба:

- биринчидан, амалиёт ўтиш жараёнини янада такомиллаштириш бўйича ўз таклифларини бериши;

- иккинчидан, чет эллардаги ишлаб чиқариш тажрибаларини ўрганиши унинг илғор натижаларини амалиётга жорий этишга эътибор бериши;

- учинчидан, ҳисобот мазмунини шакллантиришда ҳар бир талаба ўз мутахассислиги бўйича амалиёт давомида олган маълумотларни олдинги маълумотлар ва интернетдан олинган маълумотлар билан қиёсий таҳлил қилиши лозим.

Шу ўринда ўринли бир савол туғилади ҳозирги кунда олий таълим муассасаларида талабаларнинг малакавий амалиёти қандай ўтказилмоқда? Малакавий амалиётларнинг меъёрий ҳужжатлар билан таъминланиши қай аҳволда?

Афсуски айрим олий таълим муассасаларида малакавий амалиётларга етарлича аҳамият берилмаяпти бунинг натижасида ДТС ва ўқув режаларда назарда тутилган малакавий амалиётлар фақатгина қоғозда ёки талабаларни амалиёт бўйича якуний қайдномаларида ўз мужассамини топмоқда. Назарий билим олган лекин уни амалиёт билан боғлай олмайдиган кадрлар эртага қандай қилиб ўз фаолиятини олиб бориши мумкин.

Президентимиз И.А.Каримовнинг “Келажак авлод ҳақида қайғуриш, соғлом, баркамол наслни тарбиялаб етиштиришга интилиш бизнинг миллий хусусиятимиздир”, “Билимга чанқоқ, истеъдодли ёшларни танлаб, уларни Ватанга фидоий инсонлар қилиб тарбиялаш муқаддас вазифадир”, “Биз ўз истеъдодли, фидоий болаларимиз, фарзандларимизга билим ва касб чўққиларини забт этиш учун қанот беришимиз зарур”, “Менинг энг катта ишончим ва умидим ёшлардан” деган фикрларни ҳозирги кунда амалиёт учун жуда ўринлидир.

Президентимиз И.А.Каримовнинг фикр ва мулоҳазаларига асосланиб олий таълим муассасаларида малакавий амалиётлар хусусида юқорида келтирилган камчиликларни бартараф қилиш учун қуйидагиларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ.

1. Олий таълим муассасалари факультетларида жамоатчилик асосида факультет деканининг амалиёт ишлари бўйича муовини лавозими киритилиши лозим.

2. Олий таълим муассасаларида барча таълим йўналишлари ва магистратура мутахасисликлари бўйича малакавий амалиётларни ўтказилишини танқидий ўрганиб чиқиш ва амалиётларни ўтказилишининг оптимал йўллари ишлаб чиқиш лозим.

3. Олий таълим муассасаларида режалаштирилган малакавий амалиётларни меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларини., яъни амалиётни ташкил этишда қўлланиладиган ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ҳар бир амалиёт тури бўйича махсус дастурларни ишлаб чиқиш лозим.

4. Олий таълим муассасалари ва амалиёт объектлари ўртасида ҳамкорлик шартномаларини ҳозирги кун талабидан келиб чиқиб қайта шакллантириш лозим.

5. Факультетларда малакавий амалиётларни ўтказиш бўйича амалиётга қатнашадиган ва амалиётга раҳбарлик қиладиган профессор ўқитувчилар учун махсус семинарлар ташкил қилиш лозим.

6. Битирувчиларни ишга жойлаштириш масаласида амалиёт объектлари билан мутахассис чиқарувчи кафедралар ўртасида узвий алоқани йўлга қўйиш лозим.

7. Ҳар бир фанга ажратилган умумий соатлар миқдоридан келиб чиқиб амалиёт дастури ишлаб чиқилиши ва календар режаси тузилиши лозим.

8. Амалиёт раҳбарлари талабалар амалиёт ўтганлиги ва амалиёт ўтказишда йўл қўйилган камчиликлар кўрсатилган ҳамда амалиётни янада такомиллаштириш бўйича ўз таклиф ва тавсиялари тўғрисидаги ёзма ҳисоботни кафедра мудирларига тақдим этишлари лозим.

9. Олий таълим муассасаларида амалиётни молиялаштириш масаласини ҳозирги кун талабидан келиб чиқиб қайта кўриб чиқиш лозим.

10. Олий таълим муассасаларининг ҳар бир факультети амалиёт бўлимида қуйидаги ҳужжатлар шакллантирилиши лозим:

- Амалиёт низомлари
- Амалиёт жадвали
- Амалиёт дастурлари
- Амалиёт рейтинг графиги ва баҳолаш мезонлари
- Амалиёт календар режалари
- Амалиёт техника хавфсизлиги журнали
- Амалиёт кундалиги

- Амалиёт ҳисоботларини қабул қилиш журнали
- Амалиёт ҳисоботлари
- Амалиёт ҳисоботи бўйича кафедра баённомалари
- Амалиёт бўйича Илмий Кенгаш баённомалари
- Амалиёт бўйича Ўқув-услубий Кенгаш баённомалари
- Амалиёт бўйича ҳамкорлик шартномалари
- Амалиёт бўйича буйруқлар ва ҳоказолар.

3. Вақт меъёрлари тўғрисидаги № 105 сонли буйруқ. Олий таълим муассасаларида профессор-ўқитувчиларнинг бир йиллик ўқув юкламаларини оптимал расмийлаштиришда олий ва ўрта махсустаълим вазирлигининг 2004 йил 19 апрелдаги вақт меъёрлари хусусидаги № 105 сонли буйруғи алоҳида ўрин тутди. Ушбу буйруқда профессор-ўқитувчиларнинг юкламаси ўқув ишлари, ўқув-услубий ишлар, илмий тадқиқот ишлар, маънавий-маърифий ишлар ва ташкилий-услубий ишлардан иборат бўлиши кўрсатиб ўтилган. Ҳозирги кунда олий таълим муассасалари кафедраларида қуйидаги мезонлар асосида юкламалар шакллантирилади.

1. Ўқув ишлари бўйича

БАЖАРИЛАДИГАН ИШ ТУРЛАРИ	СОАТЛАРДА
1. Маъруза, амалий машғулот, семинар ва лаборатория машғулотларини ўтказиш;	Ўқув режа ва меъёрий ҳужжатлар асосида шакллантирилади
2. Ўқитиладиган фанлар бўйича маслаҳатлар ўтказиш;	
3. Курс ишларига раҳбарлик қилиш ва курс ишларига тақриз бериш;	
4. ДАК ишида қатнашиш;	
5. Фанлар бўйича рейтинг соатлари бериш;	
6. Малакавий амалиётларга раҳбарлик қилиш ва ҳисоботларни қабул қилиш;	
7. МБИ га ва МД га раҳбарлик қилиш;	
8. Магистрларнинг илмий педагогик ва илмий тадқиқот ишларига раҳбарлик қилиш;	
9. Магистрлик диссертациясига оппонентлик қилиш;	
10. Мустақил тадқиқотчилар ва докторантларга раҳбарлик қилиш;	
11. Очик маърузаларни ўтказиш.	

2. Ўқув-услубий ишлар бўйича

БАЖАРИЛАДИГАН ИШ ТУРЛАРИ	СОАТЛАРДА
1. Маъруза, амалий машғулот, семинар ва лаборатория машғулотларига тайёргарлик кўриш;	Ўқитилаётган курсга ажратилган жами саотларнинг 30 % миқдориди
2. Фанлар бўйича янги маъруза матнларини ёзиш, масалалар тўплами ва лабораторияларни ўтказиш бўйича амалий қўлланмалар тайёрлаш;	Босма табоғига – 30 саот
3. ОЎМТВ нинг грифига асосан дарслик, ўқув қўлланмаларни ёзиш ва нашрга тайёрлаш;	1. Дарслик у-н (босма т.га) – 50 с. 2. Ўқув қўлланма у-н (бос. т.га) – 30 с.
4. Методик кўрсатмаларни ёзиш ва нашрга тайёрлаш;	1. БМИ бўйича – 50 с. 2. Курс ишлари бўйича – 40 с. 3. Мустақил таълим бўйича – 20 с. 4. Малакавий амалиётлар бўйича 20 с. 5. Лаборатория ишлари бўйича (1 та иш у-н) – 5 с.
5. Амалдаги лаборатория ишларини янгилаш ва янги лаборатория ишларини қўйиш;	1. Лаборатория ишларини янгилаш -20 с. 2. Янги лаборатория ишларини қўйиш у-н – 50 с.
6. Якуний назоратлар учун янги вариант саволлари ва тестларни тайёрлаш;	Фан бўйича 1 та вариант у-н – 0,5 с.
7. Намунавий фан дастурларини ишлаб чиқиш;	1 та фаннинг намунавий дастури у-н – 30 с.
8. Ишчи фан дастурларини ишлаб чиқиш;	1 та фаннинг ишчи ўқув дастури у-н – 10 с.
9. Ўқув-услубий қўлланмаларни ишлаб чиқиш ва интерактив ўқув жараёни учун тадбиқ этиш;	1 та услубий қўлланма у-н – 30 с.
10. Электрон дарсликлар ва мультимедия маҳсулотларини ишлаб чиқишда қатнашиш;	Категориялар бўйича: I категория – 25 с. II категория – 50 с. III категория – 75 с. IV категория – 100 с.
11. Талабаларни фан бўйича олимпиадаларга ва конференцияларга тайёрлаш;	1 та талаба у-н – 20 с.
12. Иқтидорлик талабалар учун мустақил таълим, уй вазибалари ва назорат ишлари учун материаллар йиғиш ва тайёрлаш.	1 та материал у-н – 0,5 с.

3. Илмий тадқиқот ишлар бўйича

БАЖАРИЛАДИГАН ИШ ТУРЛАРИ	СОАТЛАРДА
1. Илмий Кенгаш қарорига асосан тасдиқланган мавзу бўйича илмий тадқиқот ишларини бажариш;	1. Бажарувчи у-н – 50 с. 2. Раҳбар у-н – 100 с.
2. Илмий мақолалар ёзиш ва уларни нашр этириш;	1 та илмий мақола учун: а) ОТМ да - 20 с.

	б) Республикада – 50 с. с) Халқаро миқёсда – 70 с.
3. Дарслик, ўқув қўлланмаларни илмий таҳрир қилиш;	1 босма табоғи учун – 10 с.
4. Дарслик, ўқув қўлланма, монография, илмий мақолалар, диссертация ва авторефератларга тақриз бериш;	1 босма табоғи учун – 10 с.
5. Докторлик диссертациясини тайёрлаш ва ҳимоя қилиш.	Докторлик дисс. у-н – 250 с.

4. Маънавий-маърифий ишлар бўйича

БАЖАРИЛАДИГАН ИШ ТУРЛАРИ	СОАТЛАРДА
1. Академ гуруҳларда мураббийлик иши;	1 ўқув йили учун - 100 с.
2. Талабалар билан ўқув жараёнидан бўш вақтларда тарбиявий ишларни амалга ошириш ҳамда академ гуруҳларда, потокларда ва талабалар турар жойларида қизиқарли мавзуларга бағишланган маърузалар билан чиқиш ва суҳбатлар ўтказиш;	1 ўқув йили учун – 60 с.
3. Талабаларни қизиқтирувчи соҳалар бўйича клублар, тўгараклар, спорт секциялари ишларини ташкил этиш ва уларни бошқариш;	1 ўқув йили учун – 40 с.

5. Ташкилий-услубий ишлар бўйича

БАЖАРИЛАДИГАН ИШ ТУРЛАРИ	СОАТЛАРДА
1. Мактаб, академик лицей ва касб-хунар коллежлари битирувчилари ўртасида ОТМларга ўқишга жалб қилиш бўйича тарғибот ва ташвиқот ишларини амалга ошириш ва бажарилган ишлар бўйича ҳисобот тақдим этиш;	1 ўқув йили учун – 20 с.
2. Ўзаро дарсларга кириш ва ёзма шаклда ўз фикрини билдириш;	Ўқув семестри учун – 12 с.
3. Қабул комиссиясида ишлаш;	1 ўқув йили учун – 100 с.
4. Конференциялар ҳамда бошқа тадбирларни тайёрлаш ва ўтказиш бўйича ишларни амалга ошириш, дарсдан ташқари вақтларда спорт тадбирларини ташкил этиш ва ўтказиш;	1 та тадбир учун – 10 с.
5. Факультет Кенгаши ва ўқув-услубий кенгаши котиби вазифаларини бажариш.	1. Кенгаш котиби – 40 с. 2. Ўқув-услубий Кенгаш котиби – 30 с.

4. “Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари битирувчиларининг якуний давлат аттестацияси тўғрисида”ги Низом.

Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари битирувчиларининг якуний давлат аттестацияси тўғрисидаги Низом Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2009 йил 22 майдаги 160-сон буйруғи билан тасдиқланган.

Мазкур Низом Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги қонунлари ва Олий таълимнинг Давлат таълим стандартига мувофиқ олий таълим муассасалари битирувчиларининг якуний давлат аттестациясини ўтказиш тартибини белгилайди.

Олий таълим муассасалари битирувчиларининг якуний давлат аттестацияси бакалавриат йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари ўқув жараёни жадвалига мувофиқ ўтказилади.

Якуний давлат аттестацияси олий таълим муассасасидаги ҳар бир таълим йўналиши (мутахассислиги) бўйича ташкил этиладиган якуний давлат аттестация комиссиялари томонидан амалга оширилади.

Якуний давлат аттестация комиссияларининг асосий вазифалари қўйидагилардан иборат:

битирувчининг билим, малака ва қўникма даражасининг давлат таълим стандартлари талабларига мувофиқ келишини комплекс баҳолаш;

якуний давлат аттестацияси натижалари бўйича битирувчиларга бакалавр (магистр) академик даражасини бериш масаласини ҳал қилиш;

комиссия фаолияти натижаларини таҳлил қилиш ва улар асосида олий маълумотли кадрлар тайёрлашни такомиллаштириш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш.

Якуний давлат аттестация комиссиялари ўз фаолиятларини мазкур Низом, олий таълимнинг меъёрий ҳужжатлари ҳамда бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича битирувчиларнинг тайёргарлик даражаси ва таълим мазмунига қўйилган Давлат таълим стандартлари талабларини бажаришга йўналтирилган бошқа ҳужжатларга таянган ҳолда олиб борадилар.

Якуний давлат аттестацияси қуйидаги кўринишдаги бир ёки бир неча аттестация синовларидан иборат:

- айрим фан бўйича якуний аттестация синови;

- таълим йўналиши (мутахассислиги) бўйича фанлараро якуний аттестация синови;
- битирув малакавий иш (магистрлик диссертацияси) ҳимояси.

Якуний давлат аттестацияси комиссиялари таркиби мутахассис тайёрловчи олий таълим муассасасининг илмий-педагогик кадрлари, шунингдек мазкур соҳа кадрларининг истеъмолчилари бўлган корхона, ташкилот ва муассасаларнинг юқори малакали мутахассислари, турдош олий таълим муассасаларининг етакчи профессор-ўқитувчи ва илмий ходимлари, Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси тизимидаги мувофиқ соҳалар олимларидан иборат бўлади.

Якуний давлат аттестацияси комиссиялари таркиби камида 5 нафар профессор-ўқитувчи ва мутахассислардан шакллантирилади. Якуний давлат аттестациясида васийлик кенгаши, фуқароларни ўзини-ўзи бошқариш органлари ва ота-оналар вакиллари жамоатчилик асосида кузатувчи сифатида қатнашиши мумкин.

Якуний давлат аттестацияси жараёнида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази вакиллари иштирок этишлари мумкин.

Якуний давлат аттестацияси синовлари бошланишидан олдин якуний давлат аттестация комиссияси раислари билан олий таълим муассасаси ректори шахсан якуний давлат аттестацияси комиссияларининг тайёргарлик даражаси, комиссия раислари ва аъзоларининг вазифалари, битирувчиларга қўйилаётган талаблар, тартиб-интизом тўғрисида семинар-кенгаш ўтказди.

Якуний давлат аттестацияси синовлари ёзма ёки оғзаки усулда ташкил этилади ва ушбу тартиб олий таълим муассасаси Илмий кенгаши қарори асосида таълим муассасаси ректори томонидан белгиланади ҳамда якуний давлат аттестацияси бошланишидан олти ой илгари талабалар эътиборига етказилади. Талабалар дастурлар билан таъминланадилар, уларга тайёргарлик кўриш ва маслаҳатлар бериш учун зарур шароитлар яратилади.

Таълим йўналиши (мутахассислиги) бўйича фанлараро якуний аттестация синовларига ва битирув малакавий иш (магистрлик диссертацияси) ҳимоясига тегишли таълим дастурларини тўлиқ тугатган ва ўқув режасида назарда тутилган барча синовлардан муваффақиятли ўтган талабалар қўйилади.

Якуний давлат аттестация комиссияси битирувчиларнинг якуний давлат аттестацияси синовлари натижалари асосида уларга таълим йўналиши (мутахассислиги) бўйича бакалавр (магистр) даражаси бериш ҳақида қарор қабул қилади.

Якуний давлат аттестация комиссияларининг қарорлари очик овоз бериш йўли билан, мажлисда иштирок этувчиларнинг кўпчилик овози билан қабул қилинади. Овозлар тенг бўлган ҳолда, раиснинг овози ҳал қилувчи ҳисобланади.

Олий таълим муассасаси битирувчиси якуний давлат аттестацияси таркибига киритилган аттестация синовларининг барча турларидан муваффақиятли ўтгандан сўнг унга мувофиқ даража ва олий маълумот тўғрисидаги диплом берилади.

Ўқув дастурларини ўзлаштиришда катта ютуқларга эришган ва ўқув режасидаги барча фанларнинг камида $3/4$ қисми бўйича 86 балл ва ундан юқори ўзлаштириш кўрсаткичларига эришган, (бошқа фанлар бўйича ўзлаштириш кўрсаткичи 71 баллдан кам бўлмаган), шунингдек, якуний давлат аттестацияси синовларининг ҳар бири бўйича камида 86 балл ўзлаштириш кўрсаткичларига эга бўлган бакалаврият битирувчисига «имтиёзли» диплом берилади.

Якуний давлат аттестацияси синовларидан (ёки аттестация синовлари турларидан бири бўйича) ўта олмаган талаба уч йил ичида якуний давлат аттестациясига (ўтолмаган аттестация синовларининг ҳар бир тури бўйича бир марта) қайтадан киритилади.

Муддатли ҳарбий хизматда бўлиш ва 3 ёшга тўлмаган бола парвариши бўйича таътил, кўрсатилган 3 йиллик муддатга кирмайди.

Якуний давлат аттестацияси синовидан иккинчи марта ҳам ўта олмаган талабалар масаласи уларнинг аризасига мувофиқ Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан кўриб чиқилади.

5. “Олий таълим муассасаларида мустақил таълимни ташкил этиш тартиби тўғрисида”ги Низом Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 21.02.2005 йилдаги № 34 сонли буйруғи билан тасдиқланган.

Замонавий таълим жараёни бу талабаларга фақат билим бериш, уларда фикрлаш қобилиятини ривожлантириш, олинган билимлардан фойдаланиш бўйича ўқув кўникмаларини шакллантиришдан иборат бўлмай. Уларга мустақил билимларни қидириб топиш, ўзлаштириш шакллари, усуллари, воситаларини ўргатишдан иборат.

Талабаларда мустақил билимларни тўлдириб бориш, маълумотлар оқими ичидан кераклигини ажратиб олиш ва маълумотларни қайта ишлаш, таҳлил қилиш қобилиятларини шакллантириш, сифатли кадрлар тайёрлаш жараёнининг асосий йўналишларидан бири хисобланади.

Талабанинг мустақил иши ўқув режада муайян фанни ўзлаштириш учун белгиланган ўқув соатининг ажралмас қисми бўлиб у услубий ахборот ресурслари билан таъминланади.

Талабанинг мустақил иши рейтинг тизими талаблари асосида назорат қилинади.

Талабаларнинг ҳафталик мустақил ишларининг умумий ҳажми бакалавриат йўналишида-22 соатни, магистратура мутахассисликларида 18-соатни ташкил этади.

Олий таълим муассасаларида мустақил таълим ҳар бир фаннинг хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, реферат, уй вазифаси, презентация, курс иши ва шу каби бошқа шаклларда амалга оширилиши мумкин.

Мустақил таълимни турларига қуйидагилар киради:

- айрим мавзуларни ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш;
- берилган мавзу бўйича реферат тайёрлаш;
- амалий машғулотлар ва семинарларга тайёргарлик кўриш;

- лаборатория ишларини бажаришга тайёргарлик кўриш;
- курс ишларини бажариш;
- назарий билимларни амалиётда қўллаш;
- мавзу ёки маълум бир боб бўйича тахлилий маълумотлар асосида хулосалар қилиш ва илмий мақола тайёрлаш;
- анжуманларда маърузалар билан қатнашиш;
- битирув малакавий ишини тайёрлаш;
- магистрлик диссертациясини тайёрлаш;
- фанлар бўйича уйга берилган топшириқларни бажариш;
- мавзулар бўйича слайдлар, презентациялар тайёрлаш.

Ўқитилаётган фаннинг хусусиятларидан келиб чиққан холда талабалар мустақил ишини ташкил этишда бошқа шакллардан ҳам фойдаланиш мумкин.

Ўқитиладиган фанлар бўйича ишчи ўқув дастурларида талабалар мустақил ишининг мазмуни, моҳияти, шакли ва хажми ҳамда манбалари кўрсатилади.

Талаба мустақил иши учун ўқув режада ажратилган вақтга мос равишда ҳар бир фан бўйича тегишли кафедраларда мустақил ишнинг ташкилий шакллари, топшириқ вариантлари ишлаб чиқилади ва факультет ўқув-услубий кенгашида тасдиқланади.

Мустақил ишни бажариш учун ҳар бир фан бўйича талабаларга кўрсатма ва тавсиялар ишлаб чиқилади ҳамда тарқатма материал сифатида фан бўйича биринчи машғулотда талабаларга етказилади.

Мустақил таълимнинг асосий вазифаларига:

- Билимларни чуқурлаштириш ва кенгайтириш;
- Ижодий фаолиятга қизиқишни шакллантириш;
- Таълим олиш усулларини эгаллаш;
- Тушуниш ва фикрлаш қобилиятини ривожлантириш;
- Мустақил хулосалар чиқариш кўникмаларини шакллантириш киради.

Ўз-ўзини баҳолаш саволлари:

1. Бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг Давлат таълим стандартларининг бугунги кун ҳолати ва уларнинг ижроси қандай?

2. Ўқув режалар ва уларни шакллантириш тартибини тушунтириб беринг?

3. Ўқув фан дастурлари ва уларни тузиш тартибини тушунтириб беринг?

4. Буйруқлар ва низомларнинг мазмун моҳияти.

Фойданилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрларни тайёрлаш ва аттестациядан ўтказиш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармони (2012 йил 24 июль, ПФ-4456-сонли)

3. ЎзРес Вазирлар Маҳкамасининг “Олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрларни тайёрлаш ва аттестациядан ўтказиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори (2012 йил 28 декабрь, 365-сонли)

4. Таълим фаолиятини артибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўплами: Т.: ЎзРес Адлия вазирлиги, 2007 й., 776-б.

5. Каримов И. Асарлар тўплами. 1-20 жилдлар. Т. Ўзбекистон. 1996-2012.

6. Каримов И. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлида: Т.6. – Т.: Ўзбекистон, 1998, 429-б.

7. Каримов И. “Юксак маънавият – енгилмас куч”. – Т. “Маънавият”, 2008, 173-б.

8. Ўзбекистон Республикаси иқтисодий-ижтимоий тараққиётининг мустақиллик йилларидаги (1990-2010) асосий тенденция ва кўрсаткичлари

хамда 2011-2015 йилларга мўлжалланган прогнозлари: статистик тўплам. –
Т.: “Ўзбекистон”, 2011. – 140-б.

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

- 1. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қандай ҳужжат ҳисобланади?**
 - А. Расмий ҳужжат
 - В. Норасмий ҳужжат
 - С*. Қонуний ҳужжат
 - Д. Давлат органи ҳужжати.
- 2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари қандай ҳужжатлар туркумига киради?**
 - А. Қонуний ҳужжатлар
 - В. Меъёрий ҳужжатлар
 - С. Қонун ости ҳужжатлари
 - Д. Локал ҳужжатлар.
- 3. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари асосида уларни ижро этиш учун қандай ҳужжатлар қабул қилади?**
 - А. Қарорлар шаклида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилади
 - В. Фармойишлар шаклида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилади
 - С. Фармонлар шаклида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилади
 - Д. Қонунда назарда тутилган ҳужжатлар қабул қилади.
- 4. Олий ва махсус таълим вазирлигининг қайси хайъат қарорида олий таълим муассасаларида талабалар давомати ва ўзлаштириши ҳар бир кафедра йиғилиши, факультет илмий кенгаши, олий таълим муассасаси илмий кенгашида кўриб чиқилиши кўрсатилган?**
 - А. 06.09.2008 йилдаги №8/3 сонли
 - В. 28.09.2009 йилдаги №7/1 сонли
 - С. 26.08.2010 йилдаги №6/2 сонли
 - Д. 20.05.2007 йилдаги №9/3 сонли
- 5. Класификаторда ҳозирги кунда неча билим соҳаси назарда тутилган?**
 - А. 8 та
 - В. 7 та
 - С. 6 та
 - Д. 10 та.
- 6. Бакалаврият таълим йўналишларида ўқув жараёни неча ҳафтани ўз ичига олади?**
 - А. 136 ҳафта
 - В. 168 ҳафта
 - С. 172 ҳафта
 - Д. 204 ҳафта.
- 7. Бакалаврият таълим йўналишларида аттестация жараёни неча фойзни ташкил этади?**
 - А. 9-10

В. 13-16

С. 8-25

Д. 6-8.

8. Бакалавриат таълим йўналишларида назарий таълим неча фоизни ташкил этади?

А. 40-60

В. 50-70

С. 60-70

Д. 65-70.

9. Магистратура мутахассисликларида илмий фаолият неча фоизни ташкил этади?

А. 40-65

В. 40-70

С. 30-60

Д. 40-50.

10. Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисида”ги Низом қачон қабул қилинган?

А. 2005 йил

В. 2008 йил

С. 2009 йил

Д. 2010 йил.

11. Қабул комиссиясида ишлаш ўқув юктамаларини қайси бўлимига киради?

А. Ўқув-услубий

В. Ўқув

С. Маънавий - маърифий

Д. Ташкилий - услубий.

12. Математика бакалавриат таълим йўналиши ва математика (йўналишлар бўйича), эҳтимоллар назарияси ва математик статистика магистратура мутахассисликлари қайси билим соҳасига киради?

А. Гуманитар соҳа

В. Табиий соҳа

С. Ишлаб чиқариш техник соҳа

Д. Хизматлар соҳаси.

13. Ижтимоий иш (фаолиятнинг турли соҳалари бўйича) бакалавриат таълим йўналиши қайси билим соҳасига киради?

А. Гуманитар соҳа

В. Соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот

С. Ишлаб чиқариш техник соҳа

Д. Хизматлар соҳаси.

14. Фан номзоди илмий даражасига ёки доцент илмий унвонига эга бўлган айнан бир шахс кафедра мудири лавозимига танловда кетма кет неча марта сайланиши мумкин ?

А. 1 марта

- В. 2 марта
- С. 2 марта фавкулудда холларда
- Д. 3 марта.

15. Доцент лавозимини эгаллаш учун танловда тегишли илмий унвонга ва илмий даражага эга бўлмаган шахслар қатнашиши мумкинми?

- А. Мумкин
- В. Мумкин эмас
- С. Фавкулудда холларда мумкин
- Д. Камида 3 йиллик амалий иш тажрибасига эга бўлган, кафедранинг таълим йўналишлари бўйича дарсликлар ва ўқув қўлланмалари муаллифи бўлган юқори малакали мутахассис қатнашиши мумкин.

16. Олий таълим муассасаларига ўқитувчи лавозимига қайси шахслар танловсиз, ректор буйруғи билан белгиланган тартибда ишга қабул қилинади?

- А. Проректорлар
- В. Деканлар
- С. Ўриндошлар
- Д. Соатбай ҳақ тўлаш шартлари асосида ишга кираётган шахслар.

17. Олий таълим муассасасининг кенгашида ёки факультетнинг кенгашида сайланадиган лавозимларни белгилаш ҳуқуқи кимга тегишли?

- А. Олий таълим вазирига
- В. Олий таълим муассасасининг ректорига
- С. Илмий ишлар проректорига
- Д. Илмий котибга.

18. Ходим меҳнат шартномаси тузилгандан кейин ишга киришиши шарт бўлган муддат томонларнинг келишувига кўра белгиланади ушбу муддат неча ойдан ошиши мумкин эмас?

- А. 1 ойдан
- В. 2 ойдан
- С. 3 ойдан
- Д. Бундай муддат белгиланмаган.

19. Кафедралар бирлаштирилганда ёки кафедра бўлинганда профессор-ўқитувчилар таркиби бўйича танловлар қачон ўтказилади?

- А. 1 ойдан сўнг
- В. 3 ойдан сўнг
- С. Янги ўқув йили бошланиши билан
- Д. Танловлар ўтказилмайди.

20. Кафедра мудири билан тузилган меҳнат шартномаси тўхтатилиши мумкинми?

- А. Кафедрага раҳбарлик қилиш бўйича ўз функционал вазифаларини бажармаганлиги сабабли;
- В. Меҳнат шартномаси тўхтатилмайди;
- С. Бундай ҳолат назарда тутилмаган;

Д. Ўзига юклатилган функционал вазифаларни бажармаганлиги сабабли Кенгаш қарорига биноан.

21. Олий таълим бакалавриат йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари классификатори қайси хужжатга асосан тузилган?

А. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонунига асосан;

В. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги Қонунига асосан;

С. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 343-сонли қарорига асосан;

Д. Юнесконинг таълимнинг халқаро стандарт классификацияси принципларига асосан.

22. Давлат таълим стандарти сифатида Классификатор нималарни тартибга солади?

А. Ўқишга қабул қилиш ва мутахассислар тайёрлашни бошқаришни;

В. Мутахассислар тайёрлаш ва уларни ишга жойлаштиришнинг статистик ҳисоботини;

С. Ўзбекистон Республикаси ва бошқа давлатлар таълим статистикасини таққослашни;

Д. Олий таълимнинг йўналишлари ва мутахассисликларини.

23. Классификаторда таълим босқичлари, билим ва таълим соҳалари, таълим йўналишлари ва мутахассисликлари қандай белгиланади?

А. 5 А коди билан;

В. 5 коди билан;

С. Олтита рақамли код билан;

Д. Еттита рақамли код билан.

24. Олий таълим муассасасининг Илмий кенгаши тўғрисидаги намунавий Низом қайси орган томонидан тасдиқланади?

А. Олий таълим муассасаси Илмий Кенгашининг қарори билан;

В. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Хайъат қарори билан;

С. ОТМ ректори томонидан;

Д. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан.

25. Олий таълим муассасалари талабаларини ўқишини кўчириш, қайта тиклаш ва ўқишдан четлаштириш тартиби тўғрисидаги тартиби қайси таълим муассасаларига нисбатан татбиқ этилмайди?

А. Тиббиёт олий таълим муассасаларига;

В. Юридик кадрлар тайёрлайдиган олий таълим муассасаларига;

С. Ҳарбий олий таълим муассасаларига;

Д. Бундай муассасалар кўрсатилмаган.

26. Кимлар бакалавриат таълим йўналишлари битирувчиларининг битирув малакавий ишларига раҳбарлик қилади?

А. ОТМ профессор ва доцентлари ёки илмий ходимлари;

В. ОТМ профессор ва доцентлари ёки катта ўқитувчилари;

С. ОТМ профессор ва доцентлари ёки илмий ходимлари, бошқа муассаса ва корхоналарнинг юқори малакали мутахассислари;

Д. ОТМ профессор ва доцентлари, катта ўқитувчилари, ўқитувчилари, бошқа олий ўқув юртларининг юқори малакали мутахассислари;

27. Олий таълим муассасаларида бакалаврият таълим йўналишлари битирувчиларининг битирув малакавий ишлари кимлар томонидан бажарилади?

А. ОТМ профессор ва доцентлари томонидан;

В. Илмий рахбар томонидан;

С. Илмий рахбар ва талаба билан биргаликда;

Д. Битирув малакавий иш берилган берилган топшириқ асосида шахсан талаба томонидан.

28. Олий таълим муассасаларида битирув малакавий ишларининг тушинтириш қисми қанча сўз хажмида белгиланади?

А. 5-10 минг сўз хажмида;

В. 8-10 минг сўз хажмида;

С. 10-12 минг сўз хажмида;

Д. 10-15 минг сўз хажмида.

29. Олий таълим муассасаларида битирув малакавий ишлари неча йил сақланади?

А. 5 йил муддат;

В. 8 йил муддат;

С. 10 йил муддат;

Д. Камида 10 йил.

30. Назорат турлари уни ўтказиш тартиби ва мезонлари қайси кенгашда муҳокама этилади ва тасдиқланади?

А. Факультет Илмий Кенгашида;

В. Факультет ўқув-услубий Кенгашида;

С. Кафедра йиғилишида;

Д. Тасдиқланмайди.

31. Олий таълим муассасасида юридик шахс билан тузилган тўлов-контракт асосида таълим олаётган талабаларнинг ўқишини кўчириш мумкинми?

А. Мумкин;

В. Мумкин эмас;

С. Амалдаги меъёрий ҳужжатларда бундай ҳолат назарда тутилмаган;

Д. Юридик шахсинг розилиги билан.

32. Оралиқ ва якуний назорат турлари нималарга асосан ўтказилади?

А. Календар тематик режа асосида кафедра томонидан тузилган рейтинг назорат жадваллари асосида ;

В. Оралиқ ва якуний назорат жадваллари асосида;

С. Рейтинг графигига асосан;

Д. Календар тематик режа асосида деканат томонидан тузилган рейтинг назорат жадваллари асосида.

33. Бир ўқитувчи нисбатига тўғри келадиган талабалар сони нисбати Архитектура таълим йўналишида қанча меъёрни ташкил этади?

А. 10,3

В. 10,5

С. 7,1

Д. 6,8

34. Бир ўқитувчи нисбатига тўғри келадиган талабалар сони нисбати тиббиёт таълим йўналишида қанча меъёрни ташкил этади?

А. 10,3

В. 10,5

С. 7,1

Д. 6,8

35. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари сифатида нималар белгиланган?

А. Шахс, давлат ва жамият

В. Фан ва ишлаб чиқариш

С. Узлуксиз таълим, таълимнинг узвийлиги, ҳамкорлик

Д. Шахс, давлат ва жамият, узлуксиз таълим, фан ва ишлаб чиқариш.

36. Олий таълим муассасаларига талабалар ўқишини кўчириш, қайта тиклашига асос бўлган барча ҳужжатлар неча йил сақланади?

А. 1 йил

В. 3 йил

С. 5 йил

Д. 10 йил.

37. ДТС ҳамда ўқув режаларни бажарилишини кўрсатиб турувчи ҳужжат нима?

А. Дарс жадвали

В. Ўқув дастури

С. Ишчи дастур

Д. Гуруҳ журнали

38. Компетенция қайси жавобда тўғри берилган?

А. Маълум соҳада муваффақиятли фаолият юритиш учун билимлар, амалий малакалар ва шахсий сифатларни қўллаш қобилияти;

В. Тегишли соҳада муваффақиятли фаолият юритиш учун билимлар, амалий малакалар ва шахсий сифатларни қўллаш қобилияти;

С. Тегишли соҳада фаолият юритиш учун билимлар, амалий малакалар ва шахсий сифатларни қўллаш қобилияти

Д. Маълум соҳада фаолият юритиш учун билимлар, амалий малакалар ва шахсий сифатларни қўллаш қобилияти.

39. Модуль қайси жавобда тўғри берилган?

А. Тарбиялаш, ўқитишга ўрнатилган мақсадлар ва натижаларга нисбатан муайян мантиқий тугалланганликка эга бўлган ўқув фани (курси) ёки ўқув фанлари (курслари) қисмларининг мажмуаси;

В. Муайян мантиқий тугалланганликка эга бўлган ўқув фани (курси) ёки ўқув фанлари (курслари) қисмларининг мажмуаси;

С. Муайян мантиқий тугалланганликка эга бўлган ўқув фани ёки ўқув фанлари курсларининг мажмуаси;

Д. Тарбиялаш, ўқитишга ўрнатилган мақсадлар ва натижаларга нисбатан муайян мантиқий тугалланганликка эга бўлган ўқув фани (курси) ёки ўқув фанларининг мажмуаси;

40. Ўқув режаси билан назарда тутилган малака амалиётлари ва таътиллار даврида талабаларнинг стипендия олиш ҳуқуқи қандай бўлади?

- А. Стипендия олиш ҳуқуқи сақланади
- В. Стипендия олиш ҳуқуқи сақланмайди
- С. Айрим ҳолларда сақланади
- Д. Қонунда назарда тутилган ҳолларда сақланади

41. Пенсия оладиган талабаларга стипендия қандай асосларда тайинланади?

- А. Умумий асосларда тайинланади
- В. Стипендия комиссияси қарорига асосан тайинланади
- С. Стипендия тайинланмайди
- Д. Қонун ҳужжатларига асосан тайинланади

42. Талаба академик таътилдан қайтганидан кейин унга стипендия тўлаш.....?

- А. Аввалги миқдорларда жорий ўқув семестрининг охирига қадар тикланади
- В. Амалга оширилади
- С. Амалга оширилмайди
- Д. Академ қарздор бўлмаган талабаларга тикланади

43. Илгари маъмурият ташаббуси билан Олий таълим муассасасидан чиқарилган талабалар ўқишга тикланганда стипендия тайинладими?

- А. Мазкур ўқув семестри учун стипендия, стипендия базавий миқдоридан 0,5 коэффицентини қўллаган ҳолда тайинланади.
- В. Стипендия базавий миқдоридан 0,5 коэффицентини қўллаган ҳолда тайинланади.
- С. Стипендия тайинланмайди
- Д. Стипендия, стипендия базавий миқдоридан 1,0 коэффицентини қўллаган ҳолда тайинланади.

44. Талабаларга стипендияни тўғри тайинлаш ва тўлаш устидан назорат қилиш кимнинг зиммасига юкланади?

- А. Олий таълим муассасасининг стипендия комиссиясига юкланади
- В. Олий таълим муассасасининг ректорига юкланади
- С. Олий таълим муассасасининг факультет деканига юкланади
- Д. Стипендия буйруғини тайёрлайдиган шахсга юкланади.

45. “Олий таълим муассасалари талабаларига стипендиялар тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида”ги Низом қайси давлат органи томонидан тасдиқланган?

- А. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси
- В. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги
- С. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги
- Д. Олий таълим муассасалари талабаларига стипендиялар тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида Низом тасдиқланмаган.

47. Узлуксиз таълим тизими учун янги авлод ўқув адабиёти яратиш концепцияси талабларига мувофиқ дарсликлар ва ўқув-методик адабиётлар яратилиши, таржима қилиниши ва нашр этилишини ташкил этиш қайси ваколатли органнинг асосий вазифалари ҳисобланади?

А. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

В. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

С. Олий таълим муассасаси

Д. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Ривожлантириш маркази.

48. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ўз фаолиятини қандай амалга оширади?

А. Давлат бошқарувининг бошқа органлари билан ўзаро ҳамкорликда амалга оширади

В. Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари билан ўзаро ҳамкорликда амалга оширади

С. Жамоат бирлашмалари ва бошқа ташкилотлар билан ўзаро ҳамкорликда амалга оширади

Д. Давлат бошқарувининг бошқа органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, жамоат бирлашмалари ва бошқа ташкилотлар билан ўзаро ҳамкорликда амалга оширади.

49. Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг неча нафар ўринбосарлари бўлади?

А. Тўрт нафар ўринбосари ва икки нафар биринчи ўринбосарлари

В. Тўрт нафар ўринбосари

С. Беш нафар ўринбосари ва бир нафар биринчи ўринбосари

Д. Беш нафар ўринбосари.

50. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Ҳайъатининг аъзолари сони ва шахсий таркиби қайси орган томонидан тасдиқланади?

А. Вазирнинг тақдимномасига биноан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан

В. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан

С. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан

Д. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Ҳайъати мажлиси томонидан.

51. Таълим бериш тили таълим муассасаларида қайси норматив ҳужжат билан тартибга солинади?

А. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат тили тўғрисида”ги Қонуни билан

В. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси билан

С. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни билан

Д. Таълим бериш тили норматив ҳужжат билан тартибга солинмайди.

52. Барча турдаги аудитория ва аудиториядан ташқари ўқув ишларини ўз ичига олган ўқув юкламасининг энг юқори ҳажми ҳафтасига неча соат қилиб белгиланади.

- А. 54 соат
- В. 36 соат
- С. 32 соат
- Д. 28 соат

53. Классификатор қайси норматив хужжатларга асосан ишлаб чиқилган?

- А. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида» ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги қонунларига асосан
- В. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига асосан
- С. Давлат даълим стандарти Асосий қоидаларга асосан
- Д. ЮНЕСКО томонидан 1997 йил март ойида қабул қилинган Таълимнинг Халқаро Стандарт Классификациясига асосан

54. Давлат грантлари асосида таҳсил олган олий таълим муассасалари бакалавр ва магистр талабалари қайси ўқув йилидан бошлаб мажбурий тартибда ишга тақсимланмоқда?

- А. 2005/2006 ўқув йилидан
- В. 2004/2005 ўқув йилидан
- С. 2006/2007 ўқув йилидан
- Д. 2007/2008 ўқув йилидан

55. Иш берувчилар кадрларга бўлган эҳтиёжни, мавжуд бўш иш жойлари ҳақидаги маълумотларни ҳар йили қайси вақтга қадар аниқлайдилар?

- А. Ҳар йили 1- апрелга қадар
- В. Ҳар йили 1- мартга қадар
- С. Ҳар йили 1- майга қадар
- Д. Ҳар йили 1- февралга қадар

56. Олий таълим муассасаларида битирувчиларни ишга тақсимлаш қачон ўтказилади?

- А. Олий таълим муассасасини битиришидан камида 1 ой олдин
- В. Олий таълим муассасасини битиришидан камида 2 ой олдин
- С. Олий таълим муассасасини битиришидан камида 3 ой олдин
- Д. Олий таълим муассасасини битиргандан кейин

57. Олий таълим муассасаси битирувчиларини ишга тақсимланиш жараёнидан олдин қандай тадбир ўтказилади?

- А. Битирувчилардан қаерда ишлашни хоҳлаши тўғрисида сўров-анкеталари тўлдириб олинади.
- В. Кадрларга бўлган эҳтиёж ўрганилади
- С. Кадрларнинг буюртмачилари билан учрашув ўтказилади
- Д. ОТМ ректори битирувчилар билан учрашув ўтказилади

58. Битирувчилар ўқишни тамомлагандан сўнг қанча муддатда иш жойига етиб келишлари ва иш бошлашлари лозим?

- А. Кўпи билан уч ойгача бўлган муддатда
- В. Икки ойгача бўлган муддатда
- С. Бир ойгача бўлган муддатда
- Д. Уч ойгача бўлган муддатда

59. Битирув малакавий ишни ҳимоя қилиш тартиби қайси норматив ҳужжат билан белгиланади?

А. “Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари битирувчиларини якуний давлат аттестацияси тўғрисида”ги Низом билан

В. Олий таълим муассасаларида бакалавр талабаларнинг битирув малакавий ишини бажариш ва расмийлаштиришга қўйиладиган талаблар билан

С. “Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисида”ги Низом билан

Д. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги қонуни билан.

60. Олий таълим муассасаларида кафедра мудири билан тузилган меҳнат шартномаси тўхтатилиши мумкинми?

А. Кенгаш қарорига биноан тўхтатилиши мумкин

В. Тўхтатилиши мумкин

С. Тўхтатилиши мумкин эмас

Д. Олий таълим муассасаси ректори буйруғи асосан тўхтатилиши мумкин.

61. Нодавлат таълим муассасалари фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқига лицензия неча йил муддатга берилади?

А. 1 йил муддатга берилади

В. 3 йил муддатга берилади

С. 5 йил муддатга берилади

Д. Муддатсиз берилади

62. Нодавлат таълим муассасаларига фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқига лицензия берганлик ва унинг амал қилиш муддатини узайтирганлик учун қанча миқдорда давлат божи ундирилади?

А. Қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг икки баравари

В. Қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг беш баравари

С. Қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг ўн баравари

Д. Қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг ўн беш баравари

63. Умумтаълим мактаблари, академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлашнинг пулли шакли қайси ўқув йилидан бошлаб жорий этилган?

А. 1997-1998 ўқув йили 1 сентябрдан

В. 1998-1999 ўқув йили 1 сентябрдан

С. 1999-2000 ўқув йили 1 сентябрдан

Д. 1996-1997 ўқув йили 1 сентябрдан

64. Қайси йилдан бошлаб ОТМларда давлат грантлари бўйича ва тўлов-контракт асосида ўқитишнинг кундузги шаклида таълим олаётган барча талабаларни стипендия билан таъминлаш жорий этилган?

А. 2000 йил 1 сентябрдан бошлаб

В. 2001 йил 1 сентябрдан бошлаб

С. 2002 йил 1 сентябрдан бошлаб

Д. 2003 йил 1 сентябрдан бошлаб

65. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий ўқув юртлари талабаларига стипендиялар тўлаш тартиби ва миқдорлари тўғрисида”ги Қарори қачон қабул қилинган?

А. 17.08.2000 йил

В. 17.08.2001 йил

С. 17.08.2002 йил

Д. 17.08.2003 йил

66. Яқуний давлат аттестацияси синовлари бошланишидан олдин ОТМ ректори нима ўтказди?

А. Яқуний давлат аттестация комиссияси раислари билан комиссия раислари ва аъзоларининг вазифалари ҳамда ОТМ битирувчиларига қўйилаётган талаблар хусусида учрашув ўтказди

В. Кадрларни буюртмачилари билан ОТМ битирувчиларини ишга жойлаштириш хусусида учрашув ўтказди

С. ОТМнинг битирувчи талабалари билан яқуний давлат аттестацияси комиссияларининг тайёргарлик даражаси ва битирувчиларга қўйиладиган талаблар бўйича учрашув ўтказди

Д. Яқуний давлат аттестацияси комиссияларининг тайёргарлик даражаси, комиссия раислари ва аъзоларининг вазифалари, битирувчиларга қўйилаётган талаблар, тартиб-интизом тўғрисида семинар - кенгаш ўтказди.

67. “Олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг малакасини ошириш ҳақида”ги Низомда олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари нечта йўналишда малака оширадилар деб кўрсатилган?

А. Битта йўналишда

В. Иккита йўналишда

С. Учта йўналишда

Д. Тўртта йўналишда

68. Вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинган кундан эътиборан неча кун ичида уларни давлат рўйхатидан ўтказиш учун Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига тақдим этади?

А. Бир кун

В. Уч кун

С. Етти кун

Д. Ўн кун

69. Кенгаш қотиби танлов натижалари тўғрисида унда қатнашган шахсларни қанча муддатда ёзма равишда хабардор қилади?

А. Бир кун

В. Уч кун

С. Етти кун

Д. Ўн кун

Глоссарий

1. Таълим хизмати ?

Бу – маълум бир билим ва кўникмаларга, интеллектуал ва касбий салоҳиятга эга бўлиш мақсадида аҳолига таклиф қилинган ва яратилган у ёки бу таълим эҳтиёжларини қондириш учун мақсадга йўналтирилган ҳамда таълим берувчи томонидан таълимнинг маълум бир даражасига эга бўлганликни тасдиқловчи якуний ҳужжат бериладиган фаолиятдир.

2. Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори?

Олий маълумотли кадрлар тайёрлаш учун бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг тизимлаштирилган рўйхати.

3. Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти?

Таълимнинг муайян бакалаврият йўналиши ёки магистратура мутахассислигига қўйиладиган малака талаблари, таълим мазмуни, бакалавр ёки магистр тайёргарлигининг зарурий ва етарли даражасини, кадрлар тайёрлаш сифатини баҳолаш даражаларини белгиладиган эталон даража.

4. Малака талаблари?

Узлуксиз таълимнинг тегишли босқичи битирувчисининг умумий билим ва касб тайёргарлиги даражасига қўйиладиган талаблар.

5. Ўқитишнинг меъёрий муддати?

Таълим олувчилар томонидан таълим дастури ўзлаштирилиши учун белгиланган муддат.

6. Таълим дастури?

Ўқув фанларининг бакалаврият йўналишлари ёки магистратура мутахассисликларига қўйилган малака талабларига мувофиқ кадрларнинг зарурий ва етарли даражадаги тайёргарлигини таъминловчи, блокларга жамланган рўйхат.

7. Ўқув фанлари блоки?

Таълим дастурининг кадрлар тайёрлаш жараёнида аниқ мақсад ва вазифаларга эришиш учун муайян билим соҳаси ёки фаолиятнинг ўзлаштирилишини таъминлайдиган ўқув фанларини бирлаштирувчи таркибий қисми.

8. Ўқув режаси?

Олий таълимнинг муайян йўналиши ёки мутахассислиги бўйича ўқув фаолияти турлари, ўқув фанлари ва курсларининг таркиби, уларни ўрганишнинг изчиллиги ва соатлардаги ҳажмини белгиладиган норматив ҳужжат.

9. Ўқув фани?

Таълим муассасасида ўрганиш учун фан, техника, санъат, ишлаб чиқариш фаолиятининг муайян соҳасидан саралаб олинган билимлар, ўқув ва кўникмалар тизими.

10. Ўқув йили?

Олий таълим муассасасида бир таълим курсини якунлашга мўлжалланган ўқув фаолият даври.

11. Ўқув семестри?

Олий таълим муассасасида ўқув йилининг ярмини ташкил этувчи ўзаро боғланган фанларнинг маълум мажмуини ўзлаштиришга мўлжалланган ва улар бўйича якуний назорат билан тугалланадиган қисми.

12. Ўқув фани дастури?

Таълим мазмуни, уларнинг талабалар томонидан ўзлаштирилишининг энг мақбул усуллари, ахборот манбалари кўрсатилган норматив ҳужжат.

13. Малака амалиёти?

Ўқув жараёнининг назарий билимларни мустаҳкамлаш, амалий кўникма ва уқув ҳосил қилиш, таълим дастурининг маълум (якуний) қисмидаги мавзу бўйича материаллар тузиш учун ўтказиладиган қисми.

14. Якунловчи давлат аттестацияси?

Бакалавр ёки магистр даражасига қўйиладиган малака талабларига мувофиқ ҳолда, маълум талаб ва тартиботлар воситасида (фанлар бўйича давлат аттестацияси, битирув иши ёки магистрлик диссертацияси ҳимояси) битирувчи томонидан олий таълим дастурининг бажарилиши сифатини баҳолаш.

15. Ўқитиш сифатини назорат қилиш?

Талабанинг билим савиясини текшириш ва унинг ўқув дастурини ўзлаштириш даражасини аниқлаш.

16. Таълим сифатини назорат қилиш?

Ўқитиш мазмуни ва натижаларининг давлат таълим стандартлари талабларига мувофиқлигини текшириш.

17. Олий таълим муассасаси аттестацияси?

Олий таълим муассасасида кадрлар тайёрлаш мазмуни, даражаси ва сифатинининг ОТ ДТС талабларига мувофиқлигини аниқловчи тадбир.

18. Олий таълим муассасаси аккредитацияси?

Олий таълим муассасаси фаолияти даражасининг Олий таълим ДТС мезон ва талабларига жавоб беришининг давлат томонидан эътироф этилиши.

19. Касбий фаолият тури?

Касбий фаолият турибууни ўзгартириш, унга ўзгартишлар киритиш мақсадида касбий фаолият объектига таъсир қилишнинг методлари, усуллари, услублари ва тавсифи.

20. Компетенция?

Маълум соҳада муваффақиятли фаолият юритиш учун билимлар, амалий малакалар ва шахсий сифатларни қўллаш қобилияти.

21. Модуль ?

Тарбиялаш, ўқитишга ўрнатилган мақсадлар ва натижаларга нисбатан муайян мантиқий тугалланганликка эга бўлган ўқув фани (курси) ёки ўқув фанлари (курслари) қисмларининг мажмуаси.

22. Мутахассислик?

Муайян касбий фаолият доирасидаги турли даражадаги таълим дастурларининг мажмуи.

23. Касбий фаолият объекти ?

Предметлар, воқеликлар, жараёнлар ва фаолият доирасида ҳаракатга йўналтирилган тизимлар.

24. Касбий фаолият соҳаси?

Илмий, ижтимоий, иқтисодий, ишлаб чиқаришда намоён бўладиган касбий фаолият объектларининг мажмуи.

25. Магистратура дастури?

Таҳсил олаётганлар тарбияси ва тайёргарлик даражаси сифатини таъминловчи, ўз ичига ўқув режаси, ўқув курслари, предметлари, фанлари (модуллари)нинг дастурлари, малакавий амалиётлар дастурлари, календар ўқув графиги ва мос равишдаги таълим технологияларини амалга оширишни таъминловчи ўқув-услубий мажмуалари методик материаллар.

26. Дарслик ?

Давлат таълим стандарлари, ўқув дастури, услубияти ва дидактик талаблари асосида, миллий ғоя ва маънавий қадриятларимиз сингдирилган, муайян ўқув фанининг мавзулари тўлиқ ёритилган, тегишли фан асосларини мукамал ўзлаштирилишига қаратилган ҳолда, фанга тегишли билимларни талабалар томонидан мустақил ўзлаштириб олишга, уларда кўникма ва малакаларни шакллантиришга, керакли ўқув материални мустақил излаш ва топишга, ҳамда амалий фаолиятда қўллашни ўргатиш ҳамда ижодий қобилиятларни ривожлантиришга йўналтирилган ва тегишли таълим турлари учун Мувофиқлаштирувчи Кенгаш (ёки ваколатли Кенгашларнинг грифи) томонидан ўқув адабиётига берилган гувоҳнома, ўқув режаларда кўрсатилмаган (танлов ва кўшимча) фанлари учун таълим муассасасининг Илмий кенгаши қарори асосида чоп этиладиган нашр.

27. Ўқув қўлланма?

Дарсликни қисман тўлдирувчи, муайян фан дастури бўйича тузилган ва фан асосларининг чуқур ўзлаштирилишини таъминловчи, айрим боб ва бўлимларни кенг тарзда ёритишга ёки амалий машқ ва машғулотлар ечимига мўлжалланган тегишли таълим турлари учун Мувофиқлаштирувчи Кенгаш (ёки ваколатли Кенгашларнинг грифи) томонидан ўқув адабиётига берилган гувоҳнома, ўқув режаларда кўрсатилмаган (танлов ва кўшимча) фанлари учун таълим муассасасининг Илмий кенгаши қарори асосида чоп этиладиган нашр.

28. Луғат?

Аниқ бир тартибда жойлашган сўзлар (ёки сўз бирикмаси ва ҳоказо) тўплами, уларнинг мазмуни, ишлатилиши, келиб чиқиши, бошқа тилдаги таржимаси тўғрисида маълумот берувчи ёки сўзнинг тушунчаси, у билан белгиланувчи предметлар ҳақида ахборот берувчи таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

29. Изоҳли луғат ?

Сўзларнинг мазмунини изоҳлайдиган, ҳар бир сўзнинг грамматик, этимологик ва стилистик тавсифи берилган, уларни қўллашга оид мисоллар ва бошқа маълумотлар келтирилган, қўшимча адабиёт сифатида

фойдаланиладиган таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

30. Маълумотлар тўплами?

Фойдаланишга қулай шаклда яратилган муайян фанни ёки таълим йўналишини ўзлаштириш учун зарур бўлган, исбот талаб қилмайдиган маълумотлар, илмий кўрсаткич ва ўлчамлар, турли белги ва рақамлардан, илмий, ижтимоий-сиёсий, амалий, иқтисодий, маданий ва бошқа соҳалардаги қисқа маълумотлардан ташкил топган таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

31. Маърузалар курси?

Фаннинг ўқув дастури бўйича маърузалар курсининг номи тегишли фан номи билан аталган, ундаги барча мавзуларнинг асосий мазмуни қисқа ёритилган, бирламчи янги билимларни олишга қаратилган, фойдаланиладиган асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар кўрсатилган, ўз-ўзини назорат қилишга оид саволлар туркуми, мавзуга тегишли таянч атама ва иборалар келтирилган таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

32. Маърузалар тўплами?

Муайян фаннинг ўқув дастури бўйича ундаги айрим мавзуларнинг асосий мазмуни қисқа ёритилган, бирламчи янги билимларни олишга қаратилган, фойдаланиладиган асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар кўрсатилган, ўз-ўзини назорат қилишга оид саволлар туркуми, мавзуга тегишли таянч атама ва иборалар келтирилган, даврий равишда илмий-тадқиқот изланишлар асосида янгиланиб туриладиган, таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси бўйича чиқариладиган кичик ададда нашр қилинган тарқатма материал.

33. Услубий кўрсатма?

Муайян фаннинг ўқув дастури бўйича курс ишлари (лойиҳалари), лаборатория ва амалий ишларни бажариш тартиби аниқ ва батафсил ифодаланган ҳамда ушбу фан бўйича талабаларда зарур амалий кўникмалар ҳосил қилишга мўлжалланган, таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси асосида нашр этиладиган кичик ададли тарқатма материал.

34. Услубийқўлланма?

Ўқитувчилар ва билим олувчилар учун мўлжалланган бўлиб, унда бир дарснинг мақсади, дарс ўтиш воситалари ва улардан фойдаланиш усуллари, дарснинг мазмуни, амалий машғулотлар, қўшимча топшириқлар ва бошқалар ҳақида тавсиялар баён қилинадиган, таълим муассасаларининг илмий (педагогик) кенгаши тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

35. Шарҳ?

Жамият тараққиёти учун муҳим аҳамият касб этадиган меъерий-ҳуқуқий ҳужжатларни, шунингдек, баҳсга лойиқ асарларни, ғояларни, фикрларни ва таърифларни изоҳловчи, муайян масалалар ечимини кўрсатувчи, кенг оммага мўлжалланган қўшимча адабиёт сифатида фойдаланиладиган нашр.

36. Дайжест ?

Илмий, илмий-услубий, ўқув, даврий адабиётлар, ҳукумат ва турли ташкилотлар фаолиятига тегишли қонунлар, қарорлар, низомлар мазмунининг қисқача баёни ва шарҳи келтирилган, соҳаларга оид маълумотлар тўплами сифатида фойдаланиладиган доимий нашр.

37. Маълумотлар банки?

Ахборот технологияларнинг имконияти ва воситалари асосида яратилган. Статик ва динамик режимда тузилган, товуш ва рангли тасвирлар билан таъминланган, катта ҳажмдаги ахборотларни ўз ичига қамраб олган ва уларни турли кўринишда (жадвал, диаграмма, гистограмма, матн, расм ва хоказо) бера оладиган, ўқув жараёнида билим олувчилар томонидан ўз устида мустақил ишлаши ва ўз билимларини назорат қилиши учун қўлланиладиган, доимий равишда тўлдириб бориладиган, кенг доирада фойдаланишга мўлжалланган, тегишли ваколатли давлат ташкилотида қайд этилган соҳалар бўйича маълумотлар тўплами.

38. Методик тавсиялар?

Таълим ва тарбиянинг самарали усулларини амалда татбиқ этиш бўйича қисқа ва аниқ баён этилган таклифлар мажмуидан иборат методик нашр.

39. Монография?

Илмий тадқиқотлар натижалари асосида яратилган босма нашр.

40. Электрон нашр ?

Бу графикли, матнли, рақамли, нутқли, мусиқали, видеофото ва бошқа ахборот объектларидан иборат бўлган жамланма.

41.Электрон ўқув нашри?

Таълим олувчилар томонидан билимлар, кўникмалар ва маҳоратларни ижодий ва фаол эгаллашларини таъминлайдиган илмий-амалий билим соҳасига мос равишдаги тизимлаштирилган ўқув материалга эга бўлган электрон нашр.

42. Электрон услубий қўлланма?

Педагогик тажрибани умумлаштириш ва узатиш ҳамда таълим фаолиятининг янги моделларини шакллантириш ва тарқатиш шакли.

43. Электрон ўқув қўлланма ?

Фаннинг ўқув ҳажмини қисман ёки тўлиқ қамраган ва ахборотнинг адаптация блокини ўз ичига олган бўлиб, масофавий ўқитиш ва мустақил ўрганиш учун мўлжалланган манба.

44. Электрон маъруза?

Интерактив элементлар ва гипер узатишларни қўллаб, ўқув фани маъруза материални намойиш қилувчи мультимедик тизим.

45. Норматив-ҳуқуқий ҳужжат?

Норматив-ҳуқуқий ҳужжат Қонунга мувофиқ қабул қилинган, умум мажбурий давлат кўрсатмалари сифатида ҳуқуқий нормаларни белгилашга, ўзгартиришга ёки бекор қилишга қаратилган расмий ҳужжат.

46. Стипендия ?

Олий таълим муассасаларининг давлат грантлари бўйича ва пулли - контракт асосда кундузги ўқийдиган, давомати яхши бўлган талабаларига,

Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа тўловлардан қатъи назар, тўланадиган ойлик пул таъминоти.

47. Стипендия комиссияси?

Олий таълим муассасаларида талабаларга стипендиялар тайинлаш учун ўқув ишлари бўйича проректор раислигида бир ўқув йилига факультетларнинг деканлари, касаба уюшмаси ва ёшлар ташкилотлари, академик гуруҳлар, бухгалтерия вакилларидан ташкил этиладиган ва Олий таълим муассасасининг ректори тасдиқлайдиган комиссия.

48. Рейтинг назорати?

Олий таълим муассасасида давлат таълим стандартларига қирадиган фанлар бўйича талабаларнинг билим ва маҳоратларининг аттестацион синовлари.

49. Намунавий ўқув режа?

Олий таълим муассасаларининг аниқ бир таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги учун ўрнатилган тартибда Давлат таълим стандартларига асосан таянч олий таълим муассасаларининг тегишли кафедрасининг етук профессор-ўқитувчилари томонидан турдош олий таълим муассасаларининг шу соҳа бўйича юқори малакали мутахассисларини ҳамда кадрларни буюртмачиларини жалб этган ҳолда ишлаб чиқиладиган - норматив ҳуқуқий ҳужжат.

50. Ишчи ўқув режа?

Олий таълим муассасининг аниқ бир таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги учун намунавий ўқув режага асосан ҳар ўқув йили учун ишлаб чиқиладиган ва ўрнатилган тартибда ОТМнинг ўқув ишлари бўйича проректори томонидан тасдиқланадиган ўқув жараёнининг норматив ҳужжати.

51. Намунавий ўқув дастури?

Намунавий ўқув режадаги аниқ фанлар бўйича давлат таълим стандартларига асосан таянч ОТМларининг тегишли кафедралари томонидан ишлаб чиқиладиган, ўқув материалларни ўзлаштиришга ва ўқитиш мазмунига қўйиладиган мажбурий талабларни ўз ичига оладиган Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан тасдиқланадиган, ОТМлари бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари талабалари учун тавсия этиладиган меъёрий ҳужжат.

52. Ишчи ўқув дастури?

ОТМнинг аниқ бир бакалавриат таълим йўналиши ёки магистратура мутахассислиги талабалари учун ўқув режадаги аниқ ҳар бир фан бўйича намунавий фан дастурига асосан профессор-ўқитувчи томонидан ишлаб чиқиладиган, фаннинг мазмунига қўшимча ва ўзгартиришлар киритилган, мавзуларнинг ўқитиш кетма-кетлигига риоя қилинган ҳолда фанга ажратилган соатлар аниқ кўрсатилган меъёрий ҳужжат.

53. Магистрлик диссертацияси?

Магистрлик диссертацияси магистратурада таълим олаётган талабанинг ўқиш даврида эгаллаган назарий ва амалий билимлари асосида бажарган илмий тадқиқот ишларининг натижаси.

54. Кафедра?

ОТМ ёки факультет тузилмасининг таркибий қисми бўлиб, унда бир ёки бир неча турдош фанлар бўйича ўқув-услубий, илмий-услубий, илмий тадқиқот ишлари шунингдек илмий ва илмий- педагогик кадрлар тайёрлаш, малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш ҳамда ташкилий, маънавий маърифий ва тарбиявий ишларни амалга оширувчи асосий тармоқ.

55. Факультет?

Олий таълим муассасаси бошқарув тузилмасининг таркибий бўлинмаси. Унинг фаолияти тегишли таълим йўналишлари ва мутахассисликлари бўйича талабаларни ўқитиш, таълим ва тарбия жараёнларини узвий ва уйғунлашган ҳолда олиб бориш, илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш, малака ошириш ва қайта тайёрлаш, шунингдек кафедраларда илмий-тадқиқот лойихаларини бажариш ишларини мувофиқлаштиришга йўналтирилган.

56. Ихтисослик фанлари?

Юқори малакали кадрлар тайёрлашни ажралмас қисми бўлиб, талабалар томонидан танланган мутахассисликни турли сохаларида янада чуқурроқ билим ва кўникмаларни эгаллаш, шунингдек магистратура босқичида ўқишини давом эттиришни назарда тутадиган ўқув режасидаги блок.

57. Кўшимча фанлар?

Талабаларнинг таълим фанлари бўйича кўшимча равишда билим олишга бўлган эҳтиёжини қондириш, таълим сифатига қўйилаётган талаблар ва меҳнат бозори канъюктураси тез ўзгараётган шароитида бакалаврият йўналишлари бўйича таълим дастурларининг сафарбарлиги ва мослашувчан бўлишини таъминлашни назарда тутадиган ўқув режасидаги блок.

58. Йўналиш?

5-босқичнинг таълим дастури бўйича олий таълим муассасаси битирувчиси томонидан эгалланган ва бериладиган “бакалавр” академик даражаси доирасида касбий фаолиятнинг муайян турини бажаришни таъминловчи таянч ва фундаментал билимлар, уқувлар ва кўникмалар мажмуаси.

59. Мутахассислик?

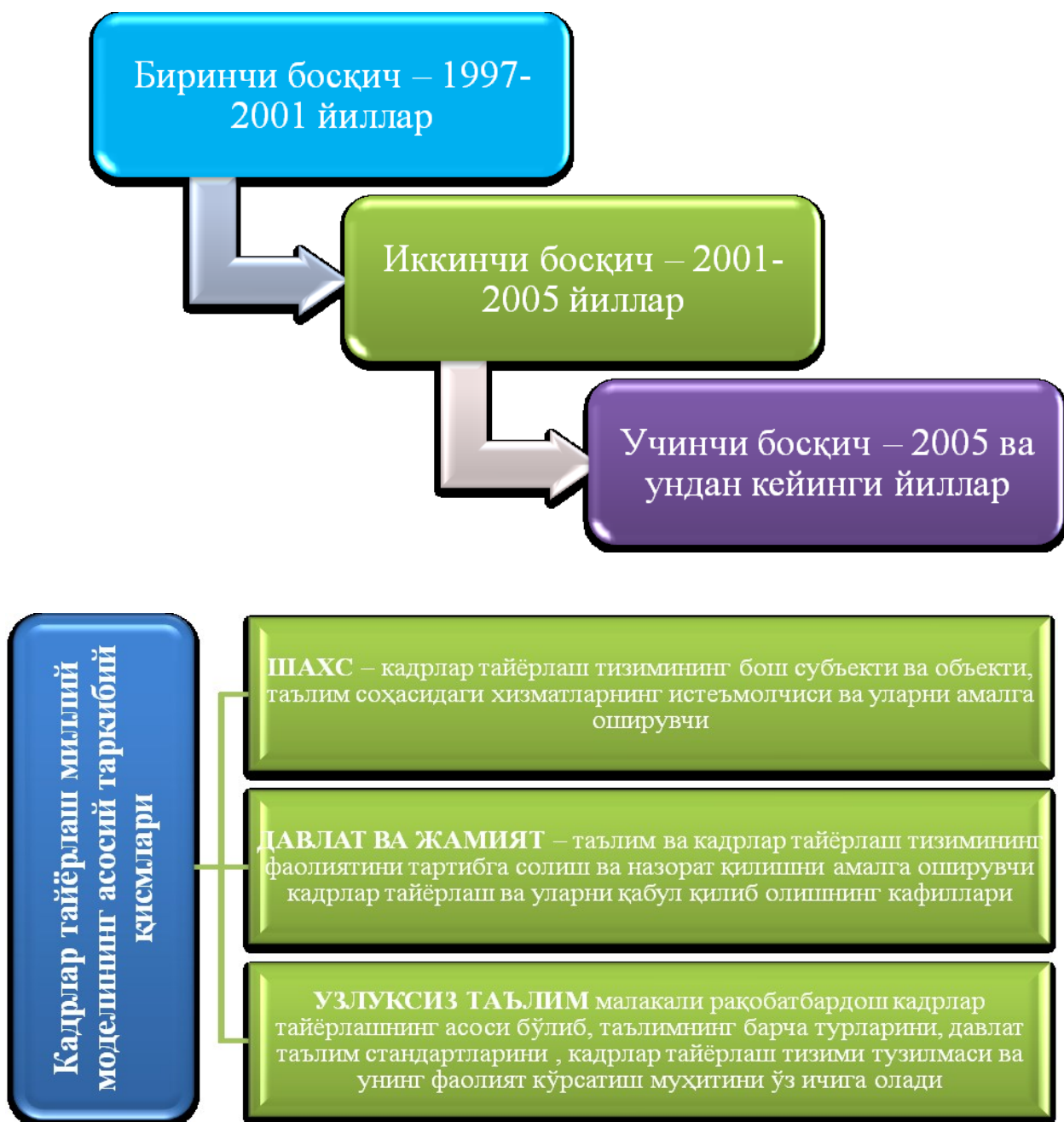
5А-босқичнинг таълим дастури бўйича олий таълим муассасаси битирувчиси томонидан эгалланган ва бериладиган “магистр” академик даражаси доирасида касбий фаолиятнинг муайян турини бажаришни таъминловчи аниқ мутахассислик бўйича билимлар, уқувлар ва кўникмалар мажмуаси.

60. Битирув малакавий иши?

Бакалаврият йўналишида таълим олаётган талабанинг ўқиш даврида эгаллаган назарий ва амалий билимлари асосида бажарган илмий тадқиқот ишларининг натижаси.

1-МАВЗУ БЎЙИЧА

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рўёбга чиқариш босқичлари

Визуал материаллар

Таълимнинг кутилаётган давомийлик муддати*:

	1990 йил	2000 йил	2005 йил	2009 йил	2014 йил
Ўзбекистон	13,7	14.8	15.1	15.4	15.6
Ривожланган давлатлар	14.1	15.0	15.4	15.7	15.9
Ўртадан юқори ривожланиш даражасидаги давлатлар	12.3	12.8	13.4	13.7	13.8
Ўртача ривожланиш даражасидаги давлатлар	9.7	10.0	10.5	10.9	11.0
Ўртача даражадан паст ривожланишдаги давлатлар	7.1	7.4	7.7	8.1	8.2

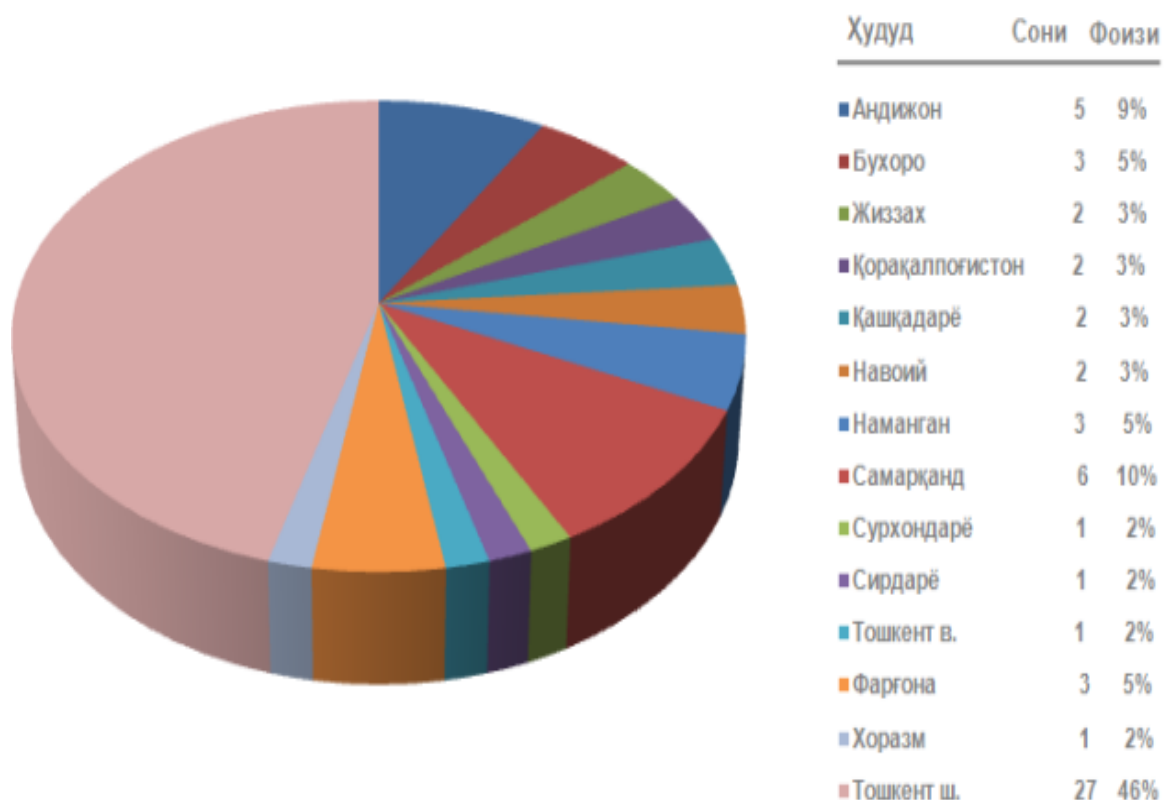
* *Ўзбекистон Республикаси иқтисодий-ижтимоий тараққиётининг мустақиллик йилларидаги (1990-2010) асосий тенденция ва кўрсаткичлари ҳамда 2011-2015 йилларга мўлжалланган прогнозлари: статистик тўплам. – Т.: “Ўзбекистон”, 2011.*

Олий таълимнинг ривожланиш кўрсаткичлари*

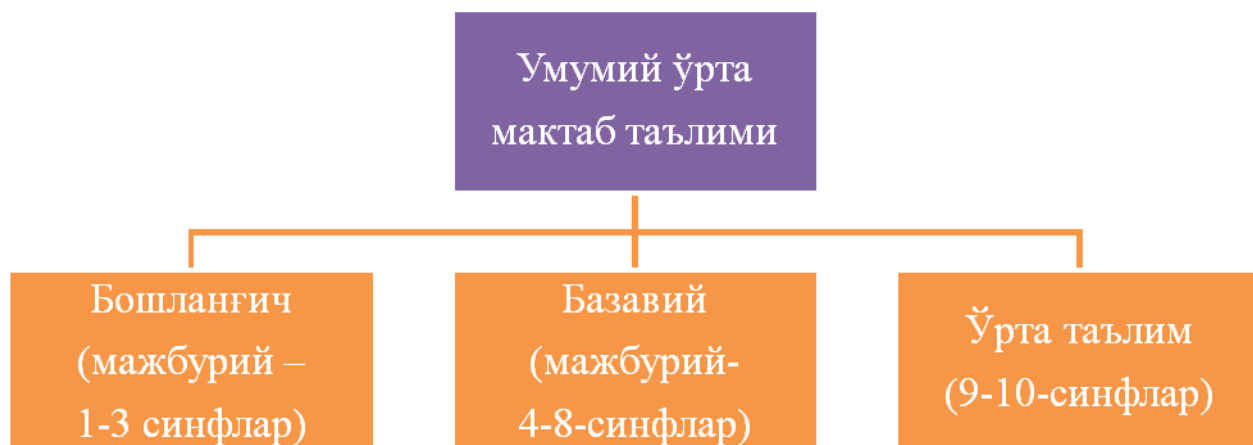
Кўрсаткичлар	1990-1991 ўқув йили	2000-2001 ўқув йили	2009-2014 ўқув йили
Олий ўқув юртлари сони	37	60	66
шу жумладан, хорижий олий ўқув юртларининг филиаллари	-	1	6

* Ўзбекистон Республикаси иқтисодий-ижтимоий тараққиётининг мустақиллик йилларидаги (1990-2010) асосий тенденция ва кўрсаткичлари ҳамда 2011-2015 йилларга мўлжалланган прогнозлари: статистик тўпلام. – Т.: “Ўзбекистон”, 2011

Жами университет ва институтлар сони-59

1991 йилгача фаолият кўрсатган таълим тизими

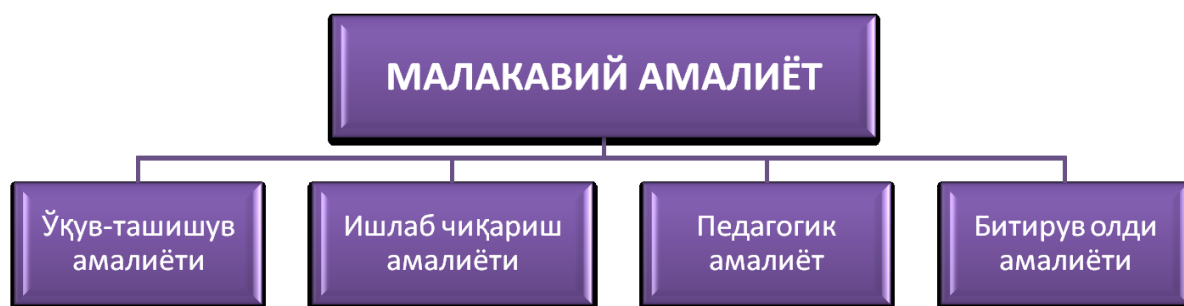
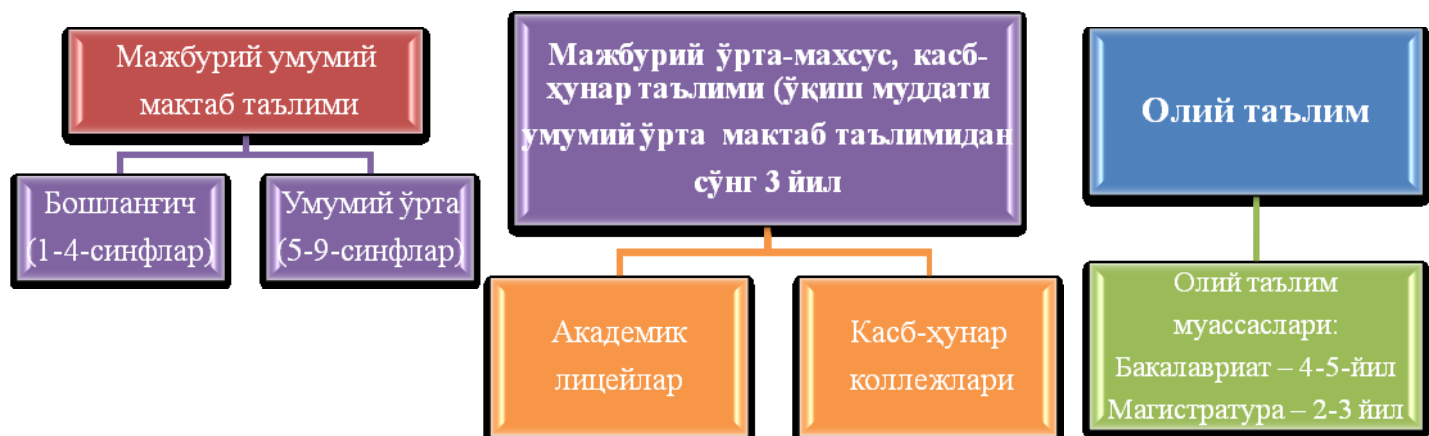

1991 йилгача фаолият кўрсатган таълим тизими

2- МАВЗУ БЎЙИЧА

Ўзбекистон Республикасида фаолият кўрсатаётган таълим тизими

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	Малакавий амалиёт	864																
	Битирув малакавий иши	270																
	Жорий ва давлат аттестациялари	1026																
	ЖАМИ	2160																
	ХАММАСИ	9504																

Изоҳ:

1. Олий таълим муассасаси ихтисослик фанлари рўйхатини тузишда кадрлар буюртмачиларининг талабларини эътиборга олади.
2. Ҳарбий тайёргарлик машғулотлари қўшимча фанлар блокнинг соатлари ҳисобига, ҳарбий йигин эса таътил вақти ҳисобига ўтказилади. Ҳарбий тайёргарлик машғулотлари ўтказилмайдиган ҳолларда меҳнат бозори ва кадрлар буюртмачиларининг талабларига мосланувчанлиги ва ҳаракатчанлигини таъминлаш учун Илмий кенгашнинг қарори билан фойдаланилади.
3. Ўқув режа асосида олий таълим муассасаси ҳар йили ишчи ўқув режасини тузади. Бунда олий таълим муассасасига талабалар юклаганининг ҳафталик ҳажмини сақлаган ҳолда ўқув фанлари блоки ҳажмини 5 фоизгача, блоклар таркибидаги фанлар ҳажмини 10 фоизгача ўзгартириш ҳуқуқи берилди.
4. Ўқув фанлари ҳажмининг камида 20 фоизи мустакил таълим тарзида ўзлаштирилиши шарт.
5. Талаба билимини баҳолаш рейтинг тизимига мувофиқ ўқув жараёни давомида ва аттестация ҳафтасида амалга оширилади (ЖБ – жорий баҳолаш, ОБ – оралик баҳолаш, ЯБ – якуний баҳолаш).
6. Битирув малакавий ишини бажариш муддатлари таркибига уни ҳимоя қилиш ҳам киритилади.
7. * Жисмоний маданият ва спорт фани таркибида 28 соат ҳажмида «Валеология асослари» назарий курси ўқитилиши қўзда тутилади.

Ўқув жараёнининг таркибий қисмлари	Ҳафталар сони	Семестр	Давлат аттестацияси
Назарий ва амалий таълим	136	1-8	1. Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлардан
Малакавий амалиёт	16	2, 4, 6, 7	2. Чет тили
Жорий ва давлат аттестациялари	19	1-8	3. Битирув малакавий ишини ҳимоя қилиш
Битирув малакавий иши	5	8	
Таътиллار	28	1-8	
Жами	204		

Мувофиқлаштирувчи кенгаш раиси

(имзо)

Олий таълим муассасалари бош бошқармаси бошлиғи

 И. Мажидов

Маънавий ва ахлоқий тарбия бошқармаси бошлиғи

 М. Комилов

ОЎМКХТРМ директори

 Б. Рахимов

ЎзМУ ректори

 Ф. Муҳамедов

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Мувофиқлаштирувчи кенгашида маъқулланган

2011 йил "9" 09 даги 3 - сонли баённома

ОТМларда ишчи ўқув режаларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш тартиби

Тадбирлар	Муддатлар
1.Олий таълим муассасасининг мутахассис чиқарувчи кафедралар томонидан ишчи ўқув режаларни ишлаб чиқиш ва бошқа кафедралар билан келишиш.	Март
2. Ишчи ўқув режаларни мантиқий кетма-кетлик асосида тузилганлигини факультет ўқув-услубий кенгашида кўриб чиқиш ва факультет деканига келишиш учун тақдим этиш.	Март
3. Ишчи ўқув режаларни ОТМ ўқув-услубий бошқармасига экспертизага тақдим этиш.	Апрель
4.Ишчи ўқув режаларни ОТМ ўқув ишлари бўйича проректорига келишиш учун тақдим этиш.	Апрель
5. ОТМ ўқув-услубий кенгаши котибига ишчи ўқув режани тақдим этиш.	Май
6. Ишчи ўқув режани ОТМ ўқув-услубий кенгашида кўриб чиқиш.	Май
7. Ишчи ўқув режани ОТМ ўқув-услубий кенгашида кўриб чиқиб маъқулланганлиги тўғрисида баённома кўчирмасини кенгаш котиби томонидан тайёрлаш.	Июн
8.Ишчи ўқув режани тасдиқлаш тўғрисидаги ОТМ ректорини буйруғини тайёрлаш.	Июн
9. Ишчи ўқув режани канцелярияга тақдим этиш.	Июн
10.Ўқув жараёнида қатнашадиган барча тузилмаларга ишчи ўқув режаларни етказиш.	1 - Июлгача

Адабиётлар рўйхати

I. Ўзбекистон Республикаси Қонунлари

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2014, 40-бет.
2. Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни. Т, 1997.
3. Ўзбекистон Республикаси "Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури". Т, 1997.
4. Ўзбекистон Республикасининг «Электрон хужжат айланиши тўғрисида» ги Қонуни. «Халқ сўзи», 2004, 6 май, 1-2-бет.
5. Ўзбекистон Республикасининг "Электрон рақамли имзо тўғрисида" ги Қонуни «Халқ сўзи», 2004, 6 май, 1-2-бет.
6. Ўзбекистон Республикасининг "Ахборотлаштириш тўғрисида" ги Қонуни. «Халқ сўзи», 2004, 6 май, 1-2-бет.
7. Ўзбекистон Республикасининг "Ахборот эркинлигини таъминлаш ва кафолатлари тўғрисида" ги Қонуни. «Халқ сўзи», 2003, 9 февраль, 1-бет.
8. Ўзбекистон Республикасининг «ЭХМ лари ва маълумотлар базаси дастурларини ҳуқуқий муҳофазалаш тўғрисида" ги Қонуни. «Халқ сўзи», 2002, 26 апрель, 1-бет. (30.08.2002. №405 ПҚ Қонун билан ўзгартирилган).
9. Ўзбекистон Республикасининг “Норматив - ҳуқуқий хужжатлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонун хужжатлари тўплами, 2012 йил.

II. Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонлари ва Қарорлари

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида" ги Фармони. «Халқ сўзи», 2002, 31-май, 1-бет
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ахборот технологиялари соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш тўғрисида» ги Қарори, «Халқ сўзи», 2005, 3-июнь, 1-бет.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ахборот-коммуникация технологияларини янада ривожлантиришга оид қушимча чора-тадбирлар тўғрисида» ги 2005 йил 8 июлдаги ПҚ-117-сон қарори. «Халқ сўзи», 2005, 9-июль, 1-бет
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасининг жамоат таълим ахборот тармоғини ташкил этиш тўғрисида» 2005 йил 28 сентябрдаги ПҚ-91-сон қарори. «Халқ сўзи», 2005, 29-сентябрь, 1-бет.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-

тадбирлари тўғрисидаги” ПҚ-1533-сон Қарори.

III. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Қарорлари ва Ўзбекистон Республикаси вазирликларининг ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлари

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «ZiyoNET ахборот тармоғини янада ривожлантириш тўғрисида» 2005 йил 28-декабрдаги 282-сон Қарори. «Халқ сўзи», 2005, 29-декабрь, 1-бет.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрларни тайёрлаш ва аттестациядан ўтказиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори (2012 йил 28 декабрь, 365-сонли)

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16 февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

IV. Дарсликлар

1. Акулов Олег Анатольевич. Информатика: базовый курс: Учебник /О.А. Акулов, Н.В. Медведев. – 5-е изд., испр. и доп. – М.: Омега-Л, 2008. – 574 с.

2. А.А.Азизхўжаев. Давлат ҳокимияти органларининг ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятининг назарий муаммолари. Тошкент, 1992.

3. Государственная служба в Узбекистане: состояние, проблемы и основные направления её реформирования. ЦЭИ, Ташкент, 2007.

4. Н.И.Глазунова. Государственное (административное) управление, учебник, Москва, 2006.

VI. Ўқув қўлланмалар

1. Бегимкулов У.Ш., Турсунов С. DREAMWEAVER дастурида Web-саҳифалар яратиш. Методик қўлланма.–Т: ТДПУ, 2006. – 70 б.

2. Бегимкулов У.Ш. Педагогик таълимда ахборот технологияларидан фойдаланиш муаммолари ва истиқболлари // Ж. InfoCom.uz. – Т:, 2006, № 3.

3. Бегимкулов У.Ш. Педагог кадрлар малакасини ошириш тизимида масофавий таълимни ташкил этиш // Ж. Мактаб ва ҳаёт. – Т: 2006. – № 6.

4. Бегимкулов У.Ш. Педагогик таълимда замонавий ахборот технологияларини жорий этишнинг илмий-назарий асослари. Монография. – Т: Фан, 2007.– 160 б.

VII. Интернет сайтлари

1. www.gov.uz - Ўзбекистон Республикаси Ҳуқумат сайти

2. www.itounil.gov.uz - Компютерлаштиришни ривожлантириш бўйича Вазирлар Маҳкамаси мувофиқлаштирувчи Кенгашининг сайти.

3. www.unitech.uz - Ўзбекистондаги телекоммуникация хизмати.

4. <http://www.bilimdon.uz> - Ўзбекистоннинг фани ва таълими.
Билимларнинг виртуал супермаркети.

5. <http://www.ilm.uz> - Ўзбекистоннинг йирик миллий ўқув-ахборот
портали

6. <http://www.edu.uz> - Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус
таълим вазирлиги